

OBRAZY ŘÍMSKÝCH SVĚTCŮ

JOHANNES JÖRGENSEN

OBRAZY ŘÍMSKÝCH SVĚTCŮ

S POVOLENÍM AUTORA
Z DÁNŠTINY PŘELOŽIL
FRANTIŠEK DOHNAL

1938

NÁKLADEM DĚDICTVÍ SV. CYRILA A METODĚJE
V BRNĚ. — TISKEM OBČANSKÉ TISKÁRNY V BRNĚ.

Ex Episcopali Consistorio Brunensi.

Brunae die 23. Februarii 1938.

Nrus : 1756.

Nihil obstat :

Msgre Dr. CAROLUS SKOUPÝ,
censor ex officio.

Imprimatur :

† JOSEPHUS,
Episcopus.

*... abych snad, an jiným
káže, sám nebyl zavržen.*

I. Kor. 9, 27.

Bylo to r. 44 po Kristu. Svět byl pohanský. Kdo žije uprostřed křesťanství, sotva může si učiniti představu o tom, co znamenati mají tato tři slova: Svět byl pohanský.

Tenkráté mohli jsme se přiblížiti velikému městu, aniž spatřili jsme věže s kříži na cimbuří. Nebylo slyšeti zvonů kostelních. Mohli jsme procházeti ulici za ulicí, po náměstích a tržištích, po sadech a zahradách a nebyli bychom našli jediného místa, kde znám byl Ježíš z Nazaretu. Jméno Kristus právě začalo býti jmenováno ve vzdělaném světě řecko-římském; ještě několik let a Suetonius píše je ve své biografii císaře Klaudia, ale v porušené formě — jako jméno, s nímž netřeba dále počítati. „Jakýsi Krestus“, píše jemný učenec římský — podobně jako když nyní v přítomnosti nějaký tajný finanční rada neví právě, zdali jeho podřízený jmenuje se Blom nebo Blum. Ještě jen necelá tři století — a nejen císařův životopisec, ale císař sám naučil se říkati Kristus.

Avšak ještě byl svět pohanský.

Nebylo žádných kostelů a žádných klášterů, žádných škol obecných a žádných nemocnic, ani chudobinců, ani sirotčinců. Nebylo žádné huma-

nity, žádné lásky k bližnímu a žádné svobody lidské, nebylo nic z toho všeho, co křesťanství přímo nebo nepřímo světu darovalo. Nebylo také nikoho, kdo by pro jméno Kristovo napadal křesťanství nebo hledal je vyhubiti zbraněmi z vlastní zbrojnice.

Naproti tomu byl císař, který sebe pokládal za rovna bohům a který vládl nad celým vzdělaným světem a nad velkou částí světa barbarského. Bylo forum plné nádherných chrámů, jakých nikdy před tím ani později nebylo lze spatřiti; byli boháči, kteří projíдали své jmění ve slavičích jazyčcích, a byl lid v počtu plného milionu otroků, který dle slov přísného Katona jen jedno ze dvojího mohl konati — pracovati nebo spáti. Byly odhozené děti, které na širých cestách plakaly a za zdmi se stávaly kořistí psů a prasat; byly bujné a sterilní ženy, oděné ve skvostné látky, v purpur a šarlat a ozdobené zlatem a drahokamy a perlami. Bylo město, plné nádhery světa, plné zlata a stříbra a drahých kamenů a perel a skvostných látek a purpuru a hedvábí a šarlatu a všelijakého vonného dřeva a různých prací ze slonoviny a různých prací z drahocenného dřeva a z kovu a z mědi a z mramoru.

Bylo město, na jehož lodním mostě galeje skládaly kůru skořicovou a masti a kadidlo, víno a olej a jemnou mouku a pšenici a voly a ovce a koně a vozy a otroky. Bylo město, v němž hlas harf a pěvců a fléten a trub nikdy neumlkal, i byli tu umělci v každém umění a jeho kupci byli knížaty na zemi.

To bylo to veliké město, které sedělo na sedmi

pahorcích a mělo vládu nad králi země — to byl ten veliký Babylon, jež svět Římem nazýval, matka hříchu a vši mrzkosti na zemi . . .

A jednoho letního rána, 44 let po narození Kristově, stál nuzně oděný žid uprostřed na foru římském, v blízkosti zlatého milníku, od něhož římské silnice vojenské rozcházely se do všech končin světa, do Syrie a Dacie, Gallie a Germanie, Španěl a Britanie. Od tohoto milníku na „Via Sacra“ ve stínu Kapitolu legie římské mohly bez překážky táhnouti do Korintu a Antiochie, do Sicilie a Paříže, do Trevíru a Kolína, do pustin Skytských a rovin Partských a do Thule na nejzazším moři. Odtud šel jako velikými žilami puls ze srdce Říma do nejvzdálenějších údů ohromného těla říše římské. Zde byl střed světa. Odtud až k oceánu táhly se vojenské silnice jako paprsky, jako špice v jediném kole — v kole triumfálního vozu římského . . .

Nuzně oděný žid stál dlouho zamyšlen a pozoroval zlatý milník. Byl to širokoplecý, zavalitý muž o nějakém půl stu let; obličej byl snědý, od slunce opálený, se širokým, ale nízkým čelem, rovným nosem a s hustým, kadeřavým vousem kolem červených, plných úst. Také vlasy byly husté a kadeřavé; v jejich lesknoucí se černi třpytilo se několik stříbrných nitek, krk byl kulatý a silně začervenalý jako bývá u rolníka nebo rybáře.

Kolem zamyšleného cizince začalo forum se oživovati za časného jitra letního. Mezi četnými řadami sloupů mramorového chrámu prodlévaly ještě noční stíny a noční chlad, ale na skvostných schodech vedoucích na Kapitol plálo již slunce.

Klienti na cestě do domů šlechtických ochránců posadili se zde k rozmluvě neb ke hře prsty; jejich prudké výkřiky zaznívaly tam k cizinci: „Tři!“, „Pět!“, „Osm!“, „Tři!“, „Sedm!“... Kolem slyšeti bylo řvaní obětních zvířat ze dvorů chrámových; zástup bíle oděných kněží s vavřínovými věnci ve vlasech ubíral se po schodech nahoru do svatyně Saturnovy; sloupy dýmů s oltářů vznášely se nad prostranstvím chrámovým a nesly silný zápach spáleného masa na forum. Vysoko vzhůru na Kapitolu skvěly se lesklé bílé sloupy ve chrámě Jupitera mocného Maxima.

Cizinec vyrušen byl ze svého snění a uvažování hlasitými výkřiky, dupotem koňských kopyt a řinkotem zbraní. Rychle vyskočil na podstavec zlatého milníku. Táhllo tudy oddělení vojáků a uprostřed něho smutný průvod — muži a ženy, svázaní, poháněni z místa ranami kopí provázejících je strážců. Roztrhaní, sešlí, umazaní byli — jako kosti ze smetiště, jež psi ohryzali a zohyzdili. Mnozí měli zanícené oči, jiným chyběla ruka neb rámě, mnozí kulhali, šli o berlách nebo byli slepí a musili býti vedeni. Byli tu staří muži s dlouhými, divokými vousy a byly tu mladé ženy s dítkami na prsou. Co chtěl ten průvod starosti a bídy zde uprostřed slunných síní mramorových?

Na to otázel se cizinec v prosté řečtině muže, který šel mimo.

„To jsou chudí,“ odpověděl Říman rychle, pátravě prohlížeje tazatele, který teď opustil své místo na podstavci zlatého milníku. „To jsou chudí,“ opakoval, „musí do Ostie.“

„A co chtějí s nimi v Ostii“?

„Dopraví je na loď, které nemají plachet ani vesel, a pošlou je na moře. Takovým způsobem zahynou tiše a klidně hladem a žízní a nejsou nadále břemenem státu. Tak je vůle božského císaře a římského senátu. Ale ty zdáš se mně býti naprostým cizincem, když neznáš zákonů a zvyků říše.“

„Máš pravdu. Jsem cizincem, teprve této noci přišel jsem pěšky sem z Ostie.“

„A co vede tě sem, ty noční pocestný? Dovolíš, abych se tě otázel? Jsem člověk, a nic lidského není mně cizím.“

„Tážeš se více, než mohu lehce odpovědět. Jedno však mohu ti říci,“ — tu pocestný patřil Římanu pevně do očí — „přišel jsem zabránit, aby chudí lidé, jako ti, kteří právě mimo nás byli vedeni, tak hanebně byli usmrcováni.“

„U Herkula, cizinče, zajímavý jsi! Jak chceš to učiniti? Pokládáš se patrně za silnějšího a moudřejšího než božský císař.“

„Moje síla jest jen slabost, Římane! Ale jsem vyslancem knížete, jehož moc větší jest než císařova.“

„Cizinče, ty šílíš! Tvá řeč tě dávno prozradila; patříš k tomu zlatachtivému pokolení Židů. Ale váš král jest jen nepatrným místoknížetem bez vlastní moci. Zdá se mi, cizinče, že buďto si děláš blázna ze mne nebo uvádíš v posměch božského císaře . . . Ostatně, nemám kdy — proto měj se dobře, Hebrejče!“

Říman pozdravil a šel dále ve své krásné bílé toze, jež skvěla se v ranním slunci. Úsměv pohrával mu kolem rtů, když myslel na chudého žida, který se domýšlel, že jest vyslancem vladaře

většího než césar. Zatím co kráčel po nádherném foru, jehož mramor a porfyr, bronz a zlato tak bohatě a účinně zářily v jasném slunci ranním, myslil si u sebe: „Kdo je jako césar? Které město je jako Řím? Césarova říše a césarův Řím pokračují na věčné časy, neboť jak mohlo by toto všechno někdy pominouti?“

A vesele kráčel do lázní Augustových, aby se tam vykoupal, by se sešel se svými přáteli, aby vyzvěděl denní noviny a aby nahlédl do knih, které právě vyšly. Potom měl se odebrati ke krásné Řekyni Lydě, která ho k poledni očekávala.

II.

Cizí Hebrejec mezitím kráčel dále z fora. Ubíral se do nové, vznešené čtvrti na pahorku Eskvilinském a když dosáhl „Vicus Patricius“, ulice šlechtické, počal jíti zvolna a bedlivě prohlížel každý dům. Před jedním z nich stály dva veliké stromy vavřínové; tam cizinec se zastavil, přejel si rukou vlasy a vousy, uspořádal poněkud svůj šat a potom rychlým úhozem dal dopadnouti dveřnímu kladívku na dubové, mědí pobité dveře. Netrvalo dlouho a bylo slyšeti ze vnitř vláčný šum sandálů po mramorových dlaždicích, a otrok konající službu vrátného (ostiarius) vystrčil svou krátce ostříhanou hlavu z malého okénka vedle dveří.

„Co hledáš, cizinče?“ tázal se otrok.

Pocestný vytáhl z úkrytu šatu zavřenou psací tabulku.

„Setník Kornelius z italské kohorty v Césarei posílá tento dopis Maniliovi Aciliu Glabrioovi.“

Otrok natáhl ruku.

„Dej sem . . . Viro clarissimo Manio Acilio . . . Ano, to je správné . . . Pojď tedy zatím dále . . .“

Hlava zmizela z okna a krátce nato dveře se otevřely. Cizinec vstoupil do stinné předsíně, odkudž bylo viděti do atria s korintskými sloupy z pestrého mramoru a s mosaikovou podlahou. Skrze otvor ve stropě (impluvium) svítilo slunce dolů na bílé sochy a dále za novými řadami sloupů bylo viděti zelené stromy stinné zahrady.

Otrok zmizel mezi sloupy a cizinec posadil se na lavici. Bylo zcela ticho v tom velikém, chladném domě; jen v dálce kdes šplouchal vodotrysk. Unaven noční chůzí upadl cizinec ve spánek a probudil se, až když otrok stál zase před ním.

„Acilius Glabrio zdraví tě,“ pravil strážce dveří slavnostně. „Vítá tě ve svém domě a přeje si s tebou mluvit. Rozkázal mi, abych ti nohy umyl a snídání předložil — hle, tu přinášejí již teplou vodu! Vstup sem do této komory, cizinče!“

Atriem blížili se dva jiní otroci, nesoucí měděné umyvadlo, džbány s teplou a studenou vodou a ručník. Cizinec byl zaveden do vedlejší světnice; otroci smíchali vodu v měděnici a nahým loktem zkusili, zda teplota je vhodná. Potom sňali sandály pocestného, umyli nohy jeho a natřeli mastí, všecko beze slova. Cizinec pokusil se několikráte mluvit s nimi, ale buď nerozuměli jeho řečtině, nebo bylo jim zakázáno odpovídati. Když se vzdálili, objevili se jiní otroci, nesoucí malý stolek, na kterém ležel chléb, mléko, sýr a ovoce. Postavili všecko před cizince, a jeden z nich, patrně správce domu, přerušil mlčení řka:

„Acilius Glabrio prosí tě, abys občerstvil srdce své, cizince. Juppiter, bůh pohostinství, žehnej tvé jídlo!“

S tím odešli. Cizinec byl sám. Okamžik seděl nepohnutě jako zabrán v hluboké myšlenky. Potom pozvedl zrak ke stropu, jehož světelným otvorem modré ranní nebe zářilo dolů, a dříve než chléb rozlomil, jeho rty se tiše pohybovaly.

Sotva pojedl, zazněly venku v atriu rychlé a pevné kroky, záclona u malého triklinia odsunuta stranou a cizinec neměl ani kdy, aby nohy své odstranil s lehátka, na němž odpočíval, když pán domu stál uprostřed světnice. Byl to mladý muž výrazného, pravidelného obličeje; jeho bílá toga měla purpurové lemování a na jeho ruce leskl se zlatý prsten rytířský.

„Bud' zdrav, Petře,“ pravil prohlížeje pozorně cizince, který teď zvedl se s lehátka. „Vyrušuji tě v jídle?“

„Nikterak, vznešený pane. Pojedl jsem a děkuji ti.“

„Pojďme tedy hned do knihovny; tam přijímám vždycky učené hosty. A já se domnívám, soudě dle listu Korneliova, že jsi filosof ze školy vašeho Filona . . . Dovol, bych šel napřed a ukázal cestu.“

Šli skrze atrium a tablinium ozdobené rodinnými poprsími Aciliů a octli se brzy v knihovně uprostřed četných přihrádek a skříní se závitky knihovými. Když oba mužové usedli do lenošek, cizinec, jež Říman nazval Petrem, ujal se slova.

„Ke škole Filona Therapeutovce nenáležím, Acilie. Nicméně jsem s ním za jedno tak jako s Platonem, když oba mluví o Slově, skrze něž

Bůh učinil všecky věci. Také já vyznávám, že na počátku bylo Slovo a Slovo bylo u Boha a Bůh bylo Slovo. Avšak něco bylo tu, co Filo nevěděl, a co Plato, jeho mistr, také nevěděl. Slovo, skrze něž svět učiněn jest a kterým svět trvá, totéž Slovo, které od věčnosti jest u Boha jakožto Syn u Otce — to Slovo člověkem učiněno jest a přebývalo mezi námi, žilo a trpělo zde na zemi a umřelo za naše hříchy, aby nikdo, kdo v něho věří, nezahynul, ale měl účastenství na božské přirozenosti, která jest život věčný.“

„Ó Acilie,“ pokračoval Petr a naklonil se k svému hostiteli, „vidím na tvém obličejí, že slova má zdají se ti podivnými, ba snad nesmyslnými. Ale poslyš, co ti budu vyprávěti o tvém příteli Korneliovi, jehož dopis jsem ti přinesl. Kornelius navštěvoval v Césarei shromáždění židů a uctíval Boha dle jejich způsobu. Báł se Všemohoucího a sloužil Mu posty a modlitbami a mnohými almužnami, neboť svatá písmá Židů praví, že almužna přikrývá množství hříchů. Jednoho dne, bylo to kolem hodiny deváté, stál ve své komůrce a modlil se s rukama pozdvíženými, tak jak sám mně to vyprávěl. Najednou anděl Boží stál před ním a oslovil ho jménem: „Kornelie!“ Kornelius překvapen patřil na anděla, ulekl se a pravil: „Pane, co chceš.“ Avšak anděl řekl jemu: „Tvé modlitby a tvé almužny vstoupily k Bohu a On rozpomenul se na tebe. Proto pošli muže do Jaffy do domu, který jest na břehu a který patří Šimonovi koželuhovi. Tam nalezneš muže jménem Petr, a ten muž poví ti, co máš činiti.“ Nato zmizel anděl. Kornelius zavolal dva ze svých otroků a

bohobožného vojáka, který vždy byl u něho, vypravoval jim své zjevení a poslal je do Joppe. Já však byl jsem v Joppe. Druhého dne k šesté hodině vystoupil jsem na střechu, abych se modlil podle zvyku svého lidu — ,sedmkrát za den zvěstovati máš chválu Hospodinu,‘ praví Písmo. A zlačněl jsem a žádal jsem od domácích lidí něco k jídlu. Zatím co připravovali pokrm, zůstal jsem na střeše a patřil jsem na moře, jež lesklo se bíle. Tu připadlo na mě vytržení mysli, i viděl jsem otevřít se nebe a něco jako veliké lněné prostěradlo sestupovalo ke mně. To rozevřelo se přede mnou a viděl jsem, že bylo plno zvířat, která vířila a kroužila jedno přes druhé — zvířata krotká i zvířata divoká, zvířata čtvernohá a zvířata plazící se, hadové zemští a ptáci nebeští. A zazněl hlas, který pravil: ,Vstaň, Petře, bij a jez!‘ Avšak já odpovědl: ,Odstup to, Pane! Mnohá z těch zvířat jsou nečista dle zákona Mojžíšova a ještě jsem nikdy nic nečistého nejedl.‘ Ale hlas mluvil po druhé a řekl mně: ,Co Bůh očistil, ty neprav býti nečistým!‘ To opakovalo se po třikráte, pak zavřelo se prostěradlo svými konci nad zvířaty, která vířila a kroužila, a vzato jest zase do nebe. Zjevení zmizelo, stál jsem na ploché střeše domu, bylo to kolem hodiny šesté a moře leželo přede mnou lesknoucí se bíle. Co jsem tak stál a sám u sebe byl v pochybnostech, co by toto zjevení znamenalo, přiběhla služebná po schodech a volala: ,Petře, římsí muži stojí přede dveřmi a ptají se, zdali přebýváš u nás.‘ A zároveň řekl duch ke mně: ,Sestup, jdi s těmito muži a nepochybuj, neboť já jsem je poslal.‘ I šel jsem rychle dolů,

přijal jsem muže a řekl jim: „Hle, zde jsem, proč mne hledáte?“ Odpověděli: „Kornelius, setník italské kohorty, pozdravuje tě. Jest spravedlivý, bojí se Boha israelského a má dobrou pověst mezi tvým lidem. Anděl Páně zjevil se mu a poručil vyslati sem posla a poprositi tě, abys přišel do Césaree, do jeho domu, aby slyšel, co mu máš říci.“ Tedy pozval jsem muže a dal jim přístřeší a přenocovali u Šimona koželuha, v jeho domě, který je na břehu. Druhého dne však záhy vydali jsme se na cestu a někteří z těch, kteří v Joppe slyšeli slova má a věřili v ně, doprovázeli nás. Podél moře přišli jsme do Césaree. Kornelius mezitím shromáždil celý svůj dům, rovněž i nejlepší přátele a očekával mne. Jakmile jsem překročil práh, šel mi setník vstříc, padl mně k nohám a klaněl se mně jako nějakému bohu. Zarmoutil jsem se, zvedl ho spěšně a řekl: „Vstaň, Kornelie! Vždyť i já jsem jen člověkem.“ Šel jsem pak dovnitř a našel shromážděné mnohé z kohorty. Uprostřed nich promluvil jsem řka: „Mužové římstí! Vy víte, jak nepřislušno je pro žida vstoupiti k nevěřícímu do domu pohanského. Ale Bůh ukázal mně, že čas rozdílu pominul a že již není nevěřících. Proto přišel jsem bez váhání, když vyslali jste posla, a teď táži se: „Proč byl jsem sem přiveden?“ Tu ujal se Kornelius slova: „Před čtyřmi dny,“ pravil, „postil jsem se až do této hodiny jako nyní — bylo to pak kol hodiny deváté — a modlil jsem se ve svém domě, stoje s rukama sepjatýma. A aj, muž stál přede mnou v šatě skvoucím, obličej jeho byl jako slunce a jeho roucho jako sníh. I řekl mně: „Tvá modlitba je vyslyšena a tvé almužny našly

milost před Bohem! Pošli tedy do Joppe a hledej jistého Petra; bydlí v domě Šimona koželuha, kterýž jest na břehu. Toho popros, aby přišel a mluvil k tobě a co řekne, to bude ti činiti! Proto poslal jsem ihned posla k tobě a ty dobře jsi učinil, že jsi přišel. Teď shromáždění jsme všichni před tváří Boží a čekáme slovo tvé. Mluv tedy k nám, co Bůh ti přikázal!‘ Tu zaradoval jsem se, otevřel jsem rád ústa svá a řekl jsem: ‚Vpravdě jsem shledal, že u Boha není rozdílu osob, ale že má zalíbení ve všech lidech jak v Židu tak v Římanu, jen když činí spravedlnost. A co se týká slova, které mám zvěstovati vám, tu známo jest mezi všemi, co se stalo posledních dnů: Kterak Bůh pomazal Ježíše z Nazareta Duchem svatým a mocí, a kterak chodil všude dobře činně a uzdravuje všechny, nad nimiž ďábel měl moc. A Bůh byl s ním, a my, učedníci jeho, jsme svědky všeho toho, co činil jak v Galilei, tak v Jerusalemě, kde zákoníci a velekněží usmrtili Ho pověsivše na dřevo. Ale Bůh vzkřísil Ho třetího dne a způsobil, aby zjeven byl, ne všemu lidu, ale svědkům, kteří napřed k tomu byli vyvoleni, totiž nám, kteří jsme s Ním jedli a pili, když vstal z mrtvých. A přikázal nám, dříve než vstoupil na nebesa, jíti do celého světa a kázati všemu lidu, že On jest Syn Boží, který přijde soudit živých i mrtvých. A každý, kdo věří v Něho, odpuštění hříchů dosáhne ve jménu jeho, a nebude odsouzen. Ale kdo neuvěří, již jest odsouzen, protože nevěří v jednorozeného Syna Božího.‘ Mezitím, co jsem tak mluvil, zachvělo se místo, na kterém jsme stáli, a všechna srdce dotknuta byla Duchem svatým a všichni, proselyté

i pohané, počali chváliti a velebiti Boha. A řekli jakoby jedněmi ústy: „Bratře Petře, co jest nám činiti?“ Odpověděl jsem jim řka: „Mužové, bratři, každý z vás nechť dá se pokřtíti na odpuštění hříchů křtem Ježíše Krista.“ A vedl jsem je k bázěnu vodnímu, který byl v domě, a pokřtil jsem Kornelia i celý dům jeho a mnohé z kohorty . . .“

„Podivuhodné události a nové věci vypravuješ mně, cizinče,“ pravil Acilius, když Petr umkl, „a zdáš se mně býti spíše mystikem a zasvěcen-cem velkých Tajemství, než filosofem. Mnoho sice ve tvé řeči je mně nejasno, ale čemu jsem porozuměl, jest, že jsi muž, který vyhlazuje hříchy.“

Petr přikývl vážně.

„Ježíš Kristus, o kterém mluvím, dal mně takovou moc. Po svém zmrtvýchvstání zjevil se nám, svým učedníkům, dechl na nás a řekl: „Přijměte Ducha svatého!“ A když dechl na nás, připojil: „Kterým odpustíte hříchy, odpouštějí se jim, kterým zadržíte, zadržány jsou!“ Proto také všechno, co my, učedníci jeho, rozvazujeme na zemi, rozvázáno bude i na nebi, ale všechno, co svážeme na zemi, svázáno bude i na nebi. Nám dány jsou klíče věčnosti; zavřeme a nikdo neotevře, otevřeme a nikdo nezavře.“

„Veliká jest moc tvá, Petře,“ pravil Říman a díval se na svého hosta téměř úzkostlivě. „Bohové nechť mi odpustí, ale jestliže mluvíš pravdu, pak jsi mocnější než sám Velekněz!“

„O tolik mocnější,“ odvětil Petr, „oč pravý Bůh je mocnější než Jupiter na Kapitolu! Ale čas ubíhá, a vidím na hodinách vodních, že máme

již téměř hodinu šestou. Dovolíš, abych rozloučil se s tebou, vznešený Acilie?“

„Děkuji ti za návštěvu, Petře, chci častěji slyšet tvé učení. Zdáš se mi mluvit jako ten, kdo má přesvědčení, a ne jako filosofové a sofisté, kteří nikdy nic nemohou tvrditi s určitostí a které znám tak dobře. Neboť již od chlapectví tíhly moje myšlenky od jinošských zábav k vážné práci. Aniž bych věděl příčinu toho, pamatovaly mne moje myšlenky stále na smrt. Otázka za otázkou vybavovala se mně v duši: Budu po smrti dále žíti? Nebo zaniknu jako bublina, která se roztryskne? Nikdo nevzpomene více na mne; až moje dítky a nejbližší příbuzní zemrou, budu zapomenut jako slovo ve staré knize, již nikdo již nečte? Kolotá pryč ten nekonečný čas a pohltí mne ve svých vlnách, a bude to tak, jako bych nikdy nebyl žil? Tyto myšlenky obléhaly mne ve dne v noci. Vrhaly stíny na duši mou, byl jsem smuten, bledl jsem a chřádl. Abych obdržel odpověď na tyto otázky, které vybavovaly se ve mně, navštěvoval jsem školy filosofů. Ale tam nalezl jsem jen předkládání a rozlušťování pouček, různice, svárlihost a vyumělkované klamné závěry. Jednou řeklo se: Duše je nesmrtelná — po druhé zase: Duše je smrtelná! Proto vzdychal jsem v hloubi duše své. Cestoval jsem do Egypta a dal jsem se zasvětit v tajemství kněží Isiových a ctitelů Serapidových; odebral jsem se do měst Baktrie a dal jsem se pokropiti krví v jeskyních Mithraských — ale ani tam jsem klidu nenalezl. Teď začal jsem stárnouti a po mnoho let neviděl jsem nic mimo Řím. Ale přece

domnívám se jako Simias ve Faidonu nesmrtelného Platona, že nemáme ustati v pátrání po nejvyšších věcech, dokud nedosáhneme jistoty — buďto že shledáme, že skutečně všemu tak jest, anebo, když je to nemožno, že zvolíme si onu domněnku, která je nejlepší a nejpřijatelnější a na ní jako na malé kocábce odvážíme se plavby života. Pokud totiž tu jistěji a s menším nebezpečím dále cestovati nemůže na silnější lodi, asi tak na slově božím . . . To je tedy mínění Platonovo. Ale mně se zdá, Petře, jako bys právě ty byl nesen onou silnou lodí, o které mluví Simias, tím božským slovem!“

„Nejsi daleko pravdy, jestliže tak soudíš, Acilie. Přijímám proto rád tvoje pozvání, abych častěji přišel a s tebou o těchto věcech pohovořil. Pro dnešek tě jen prosím, abys byl pamětliv svého příbuzného Kornelia a následoval jeho příkladu. Modli se jako on a jako on buď milosrdný k chudým. Potom můj Bůh a jeho Bůh bude ti milostiv, anděl Páně navštíví tě, a nalezneš Toho, který má slovo života věčného, Toho, který vykoupí tě ze všech hříchů tvých a z temnoty bludu přivede tě k svému podivuhodnému světlu, Toho jedině pravého Boha, jemuž chvála, čest a díkyčinění buď od věčnosti do věčnosti!“

Petr se zvedl a upřel své hnědé, jasné oči na tvář římského hostitele. Nekonečně jemný a líbezný úsměv rozjasňoval jeho vousatý, vážný obličej a Acilius, když ho tak pozoroval, mimoděk vzpomněl si na svého otce. Cítil, že tento cizinec vroucně chtěl jeho blaho, tak jak žádný jiný člověk, jak v Římě tak nikde jinde na světě. Uctivě do-

provodil ho ven a když mu dal „s Bohem“ a když dveře zavřely se za podivuhodným hostem, vrátil se zpět do atria se zvláštním pocitem opuštěnosti a osamělosti. Všecko zdálo se mu najednou tak změněno. Bílé sochy, pestré sloupy mramorové již ho netěšily a slunce svítilo tak prázdně a pustě na drahocennou půdu mosaikovou. Bylo hrobové ticho, ticho smrti — jen vodotrysk šplouchal v dáli — znělo to, jako by někdo plakal. A zvláštní smutek rozhostil se v duši Římanově, smutek, kterého dříve neznal. S kým měl mluvit po této rozmluvě? Slova všech jiných lidí zdála se mu najednou tak nepatrná a ubohá . . .

„Tento Hebrejec,“ vzdychl Acilius Glabrio konečně, „je mocný čaroděj. Vyčaroval mně srdce z prsou a teď odnáší je s sebou v cípu svého obnošeného pláště!“

III.

Petr šel ulicí patricijskou dolů na náměstí, kde o jeden lidský věk později měl zvedati své obrovské zdi Flaviův amfiteatr. Odtud šel dále dlouhou ulicí mezi Palatinem a Coeliem a po chůzi asi dvacetiminutové došel do hustě stavěné čtvrti židovské nablízku „Porta Capena“. Slunce páliło silně v malých a úzkých ulicích mezi hlinitě žlutými a špinavě šedými zdmi; všude byly dveře a okna zavřena, neboť lidé spali v poledne; jen z jediného domu zazněl skrze mříže zpívající ženský hlas — matka uspávající dítě. Petr stanul na okamžik — znal ten zpěv. Tak zpívaly ženy na jezeře Genezaretském, tak zpívala snad v tomto

okamžiku jeho vlastní žena doma v Bethsaidě. Petr šel rychle dále a pozvedl hlavu: „Pane, všechno jsme opustili, rodiče i bratry, ženu i dítě, dům a otčinu, abychom následovali Tebe!“

Mezi dlouhými bílými zdmi vinic vedla cesta teď vzhůru na Aventin. Tu a tam viselo přes zeď stinné loubí stromu fíkového a mezi širokým, zeleným listím seděly veliké, žluté fíky. Byly tam uvnitř jistě asi krásné, příjemné zahrady s chladnou travou a hrčícími prameny . . . Ale Petr kráčel dále v žáru slunečním; jeho těžký plášť tížil ho a působil, že se potil, bílé zdi oslepovaly ho a s bolavýma očima, unaven, zaprášen a upocen zastavil se konečně na vrcholu hory a zatloukl na zeleně pomalované dveře malého, bíle nalíčeného domu. Dříve ještě, než mohl si setřítí perlící pot s čela, otevřely se dveře a žena prostředního věku objevila se na prahu stinného prostoru. Lesklé, černé oči pohlížely pevně na cizince.

„Jsi Priska?“ tázal se Petr.

„To je mé jméno.“

„B o h u d í k y !“ zvolal pocestný se silným přízvukem.

„B o h u d í k y !“ opakovala žena a ostré tahy hnědého obličeje staly se najednou zářivě mírné.

„Tys křesťanem, cizinče!“

„Milostí Boží stal jsem se jedním ze svatých Kristových. Pavel, můj bratr v Pánu, posílá pozdrav tobě a Aquilovi. Jsem Šimon, nazvaný Petr.“

Výraz obličeje ženy změnil se bleskurychle a zářící radost ustoupila výrazu úcty, ba bázně. Dříve než tomu mohl Petr zabrániti, vrhla se na práh a líbala lem jeho roucha.

„Pane,“ zvolala, „vše, co jest v mém domě, náleží tobě; považuj nás za své sluhy; učiníme všechno, abychom ti v práci pro Pána pomáhali. Neboť rozumím, že jsi přišel zvěstovat evangelium obyvatelům Babylonu.“

„Vstaň, Prisko . . . Ano, správně jsi usoudila . . . Ale pojďme do tvého domu; jsem unaven cestou v slunci poledním . . .“

Několik minut nato stál Petr v dílně hotovitele stanů Aquily. Byl to dvůr na všech stranách bílými zdmi obklíčený a porostlý zelenými, stinnými stromy. Malý dům, který z venku zdál se tak uzavřený a nepřístupný, otvíral se zde volně a bez nucení; z galerie, která se táhla kolem dvora, byl přístup do všech světnic. Pod touto galerií stál Aquila u svého stavu tkalcovského a silnými pohyby řídil umělou hru člunku a vratidla. Když spatřil Petra, šel mu vstříc tázavě pohližeje na svou ženu, která usmívajíc se následovala zvláštního hosta. Ale když se dověděl, kdo jest pod jeho střechou, padl také na zem jako by jeho kolenní šlachy na ráz podřaty byly, a Petr musil ho zvednouti, obejmouti a políbiti na obě líce. Pak teprve utišil se židovský hotovitel stanů a pozval apoštola, aby se posadil na nejlepší stolicí, kterou měl v domě a kterou postavil mezi pilíře galerie. On sám posadil se na nižší lavici, kdežto Priska odešla, aby cizinci něco k jídlu připravila. Za chvíli však vrátila se zase; jakmile oheň rozdělala a džbán s vodou těsně k plamenům postavila, spěchala ven do podloubí, aby zase viděla a slyšela neočekávaného a milého hosta. Neboť v tom okamžiku, kdy sama zaměstnána byla v kuchyni, kde

všechno vyhlíželo jako jindy, připadalo jí to tak nepochopitelným, že by skutečně tam mohl sedět — on, apoštol apoštolů, on, o kterém Pavel v Korintě tak často jim vypravoval, že skutečně seděl v jejich domě jako zcela obyčejný člověk a klidně a prostosrdečně rozmlouval s jejím mužem, hostovitelem stanů, Aquilou...

Ano, seděl tam skutečně — byl to skutečně on... Zнала ho podle popisu — vždycky si ho tak představovala — širokoplecí, silný, červený a sešlý, s kučeravým vlasem a skvěle černým voussem — muž, který věru mohl vytáhnouti svůj meč a nestydatému pacholkovi ucho uťati...

Šla zase do kuchyně a hodila proutí na oheň, že jiskřilo to a praskalo a jiskry jako zlatý roj včel řítily se ven černým otvorem komínu.

Mezitím rozmlouvali Petr a Aquila o postavení křesťanů v Římě. Obec skládala se z Asiatů a Řeků, které Pavel a Barnabáš obrátili a kteří ze své otčiny na březích jonského moře odebrali se do císařského města, aby tam práci hledali, nebo od svých pánů tam přivedeni byli. Petr přinesl také pozdravy na přemnohé z nich — na Epae-neta, prvence v Kristu v Asii, na Marii, Pavlovu spolupracovníci, na Andronika a Junii, kteří s Pavlem do žaláře byli uvrženi, na Ampliata, na Urbana, jeho pomocníka, na Stachyta a Apella a Herodiona, na ty, kteří byli otroky u Aristobula, a na ty, kteří byli otroky u Narcissa, na Tryfena a Tryfosa, na Persida, Rufa a Asynkrita, na Flegona, Hermasa, Patrobata a Hermesa, na Filologa, Julia, Nerea a Olympii...

V rozmluvě pokračovalo se dále za jídla i po

jídle. Bylo usneseno, že Aquila příští den na večer všechny členy obce pozve do svého domu ke schůzi. Chtěli za předsednictví Petrova slaviti večeri lásky a pak ztráviti noc na modlitbách a zpěvech a ráno chtěl apoštol obětovati svatou obět Těla a Krve Kristovy.

Když nastal soumrak, pomodlil se Petr a oba křesťanští manželé společně večerní modlitbu. Nebylo to mnoho let, co „Otčenáš“ po prvé zazněl na sedmi pahorcích Říma, kde později nikdy již neměl umlknouti. Po modlitbě odebral se apoštol do světnice, kterou mu pohostinný hotevítel stanů vykázal.

IV.

Petr byl sám v nuzné, bíle zalíčené komůrce. Okenní děrou v tlusté zdi rozeznal v rychle mizícím světle denním mnoho bílých domů hluboko dole; byla to židovská čtvrt mezi Aventinem a Palatinem, pověstná část Říma, jejíž hluk a česnekové vůně stoupaly vzhůru přímo před obličej césarův. Opřen lokty o římsu okenní, stál Petr nějakou dobu a pohlížel dolů na příbytky svých krajanů. Ach, jak sestoupil by k nim dolů s radostnou zprávou, že Mesiáš přišel konečně! Ale věděl dobře, že kázal by jen hluchým uším a zatvrzelým srdcím! A proto poslal ho Bůh k ovčím, které nebyly ze stáda Israelova. A nad Jeruselemem shromažďovaly se mraky temnější a temnější; nemohl býti daleko den, kdy vyplniti se mělo proroctví Pána, že přijdou Římané a obklíčí město náspem, čímž takové trápení nastati mělo

jako nikdy od počátku světa a nikdy víc až do soudného dne! Jerusaleme, Jerusaleme, který zabíjíš proroky a usmrcuješ ty, kteří k tobě posláni jsou, jak často chtěl jsem shromáždit syny tvé jako slepice shromáždí kuřátka pod křídla svá, a nechtěl jsi! Jerusaleme, Jerusaleme, obrať se k Pánu Bohu svému!

S hlubokým vzdechem opustil Petr okno. Na kameni vyčnívajícím ve zdi stála malá hliněná lampa a hořela; osvětlovala matně postel, stůl a lavici, což tvořilo nábytek světnice. Petr odložil plášť, zhasl lampu a lehl si na lože k odpočinku.

Ale spánek nechtěl přijíti. V temnu světnice svítil jasně malý čtyřhranný otvor okenní a brzy počala také svítiti bělost stěn tak, že komůrka naplněna byla mírným šerem. Venku zářil měsíc nad Římem.

A v této bezesné noci měsíční začaly vyvstávat obrazy před duší apoštolovou — jak v mnohých jiných nocích — vždy tytéž obrazy...

Vzpomněl si prvních dob, kdy následoval Pána — před mnohými, dlouhými lety... Vzpomněl na den nejprvnější... Bylo to u Jordánu, kde Jan křtil... Šimon vypravil se, aby s bratrem Ondřejem a Filipem a Nathanaelem slyšeli Křtitele. A ráno přišel k němu Ondřej a Petr již z obličeje bratrova mohl poznati, že něco zvláštního se přihodilo.

„Šimone,“ pravil Ondřej sotva moha mluvití pohnutím, „Šimone, našli jsme Mesiáše!“ A táhl ho s sebou k Mistru, který stál na zeleném břehu Jordánu pod stromem fíkovým. A Mistr upřel své oči na něho, ony temnomodré oči, které byly

hluboké jako noční nebe a řekl svým kovově jasným hlasem: „Ty jsi Šimon, rybář. Od této chvíle budeš slouti Kefas, t. j. Petr, skála, a budeš rybářem lidí!“ Od tohoto okamžiku následoval Petr Ježíše — napřed na břehy jezera Genezaretského a po místech zelené Galilee a později do hnědé Judey a do Jerusalema králů a velekněží.

Bylo to tolik vzpomínek z onoho tříročního putování s Pánem, tolik vzpomínek radostných, tolik vzpomínek šťastných, tolik vzpomínek podivuhodných. Petr myslel na to, jako by to teprve včera viděl, tu rovinu u jezera, kde tolik tisíc nasyceno bylo pěti ječnými chleby a dvěma malými rybičkami . . . Pestré oděvy lidu zářily jako záhon květinový v rudém lesku zapadajícího slunce a na zelené louce chodili učedníci sem a tam a rozdělovali chléb a rybičky, a uprostřed zástupu stál Pán, vysoký a laskavý, a stále, stále, stále lámal chléb a rozděloval obě rybičky a všichni jedli a nasýtli se a dvanáct košů sebráno bylo drobtů, které pozůstaly.

A potom ta noc, která nato následovala, ta bouřlivá noc, když měli takovou krutou plavbu a bylo jim veslovati proti větru a proudu. Pán nebyl s nimi na lodi, zůstal na hoře, aby se tam modlil. Ale za čtvrté noční stráže viděli jakousi postavu blížiti se po vlnách, jako by šla po vodě. Petr i ostatní ulekli se a začali strachem křičeti, neboť domnívali se, že by to bylo strašidlo. Ale Ježíš promluvil k nim a řekl: „Nebojte se, já jsem to!“ Tu řekl mu Petr: „Pane, jsi-li to Ty, poruč, abych po vodě šel k Tobě!“ Pán řekl: „Pojď!“ A Petr

vstoupil na vodu a bylo to jako by měl pevnou půdu pod sebou a šel vstříc Pánu. Ale vlny hou-paly se pod ním a začal se báti. Zároveň zpozoro-val, že voda ho dále nenesla — t o n u l ! Tu zvolal ve smrtelné úzkosti a vztáhl ruce své k Je-žíšovi: „Pane, zachraň mne!“ A Pán vztáhl ruku a přitáhl ho k sobě a kráčeli spolu na loď. A Ježíš pohrozil moři a větru a nastalo zcela ticho. Oni však všichni padli k nohám Ježíšovým a jejich srdce se chvěla a volali jakoby jedněmi ústy: „Pane, Ty jsi vpravdě Syn Boží!“

Petr vzpomínal na to, jako by to včera se stalo. . .

A bylo tu tak mnoho vzpomínek tam shora z je-ze-ra Genezaretského a z měst galilejských . . .

Jak často cítil Petr tlouci srdce své, když Pán mluvil o svém utrpení . . .

Čím více blížil se čas, který Ježíš předpověděl, tím silněji zachvácen byl Petr jakýmsi horečným nepokojem. Na Zelený čtvrtek dostoupilo jeho pohnutí mysli v bouřlivé nadšení. „Pane,“ pravil vřele, „chci s Tebou do žaláře i na smrt jíti! Život chci dáti za Tebe!“ Tu pohlédl na něho Pán okem plným mírné předhůzky a pravil: „Ty chceš život svůj za mne dáti? Dříve než kohout dvakrát za-kokrhá, třikrát mne zapřeš!“

A nastala noc, ona strašlivá noc, kdy předpověď Páně se splnila.

Kolem této noci kroužily myšlenky Petrovy v hodinách samoty.

Neboť on, který přijal klíče království nebes-kého, on, kterého Pán sám nazval skalou, on, který chtěl smrt za Pána podstoupiti — on zapřel Pána! Nečekal ani se zapřením, až by stál před

veleradou nebo před Pilátem, och, nikoliv, bylo třeba jen zvědavé služky, aby zaklínal se a přísahal: „Neznám člověka tohoto!“

Ach, kdyby tu noc ještě jednou mohl prožít, kdyby ono slovo mohl zpět vzít . . .

Ach, ten pohled — ten pohled Ježíše, kterého zapřel — kam měl utéci, aby ho neviděl?

Je pravda, že Pán mu dávno odpustil — je pravda, že jeho trpké slzy pohnuly srdce Ježíšovo — je pravda, že Pán ukázal se mu po svém zmrtvýchvstání — je pravda, že Mistr na břehu jezera Genzaretského dal mu zřetelný důkaz odpuštění a nejvyšší milosti, když ustanovil ho za pastýře stáde svého . . .

Ale přece zůstal bolestný osten v srdci Petrově. Bylo mu chvílemi, jako by nemohl věřit v sama sebe, jako by nemohl pochopit, že on, ten veliký hříšník, ten, jenž byl zapřel Krista, byl skutečně apoštolem od Boha vyvoleným, apoštolem národů . . .

Neklamal sám sebe — nebyl to ďábelský mam, v němž byl opřaden? Nebýval by ho Bůh ochránil od pádu, kdyby ho býval skutečně určil pro dílo tak veliké, pro úřad tak vysoký? On a Jidáš — oba odpadli, oba zradili a zapřeli svého Mistra — Jidáš polibkem, on slovem . . . Čím to, že Jidáš byl zavržen, kdežto Petr prodléval uprostřed obce a dal si líbatí lem roucha svého od věřících? Nebylo to trojí zapření v noci utrpení Páně důkazen toho, že nebyl pravým mučedníkem — že nemiloval Pána tak, jak milovali Ho Jan nebo Jakub nebo Ondřej, nebo jako teď Pavel, onen apoštol, kterého Pán povolal zvlášt-

ním zjevením? . . . Nebyl snad Pavel tím pravým knížetem apoštolským, on, který mohl říci: „Nejsem živ já, ale Kristus živ jest ve mně?“ Pavel pronásledoval Ježíše, protože Ho neznal, ale slouží Mu věrně, jakmile naučil se Ho znáti. Avšak Petr — Petr zapřel Pána, ač znal Ho tak dobře a snil, že bude Jeho náměstkem . . . Snad zavrhl ho Pán pro tu věčně strašnou noc, protože nebyl uznán za hodna, aby vyznával Jeho Božství a stal se účastným Jeho utrpení . . . Snad byl to vše jen klam a mam . . . Ach, nikoliv, Pane, ach, nikoliv, nedej, aby tomu tak bylo! Pane, Ty víš vše, Ty víš také, že Tě miluji! Ale mé srdce slabé jest, Pane, a já nemohu Ti je dáti! Nuž vezmi je sám, Pane, uzavři je ve Své božské srdce a nedopusť už nikdy, abych vzal si je zpět! Pane, jen o jediné prosím Tě — abys nebyl pamětliv mých činů zlých a nesoudil mne podle Své spravedlnosti, nýbrž abys přijal mne na milost a učinil mne dělníkem nejnepatrnějším, služebníkem Tvých služebníků!

V.

Nastalo ráno po oné noci, nastal večer po onom ránu. Věřící shromáždili se v domě Aquilově a Priscině na Aventinu a stůl pokryt byl k večeři lásky ve dvoře pod širokými listy zelených stromů fíkových. Po večeři shromáždili se k modlitbě v sále domu muži na jedné straně, na druhé straně ženy. V sále na konci stál stůl oltářní, pokrytý bílou lněnou plachtou, a za ním seděl Petr v bílém rouchu a v bílém plášti. Když všechno

ztichlo, zvedl se Petr a udělal zvolna a slavnostně znamení kříže; a všichni pokřižovali se s apoštolem:

„Ve jménu Otce i Syna u Ducha svatého!“

Potom počal Petr dlouhou řadu modliteb:

„Prosme Pána za pokoj s výše, za Boží milosrdenství a za spásu duší našich!“

K y r i e e l e i s o n ! — Pane, smiluj se! zněla odpověď věřících.

„Prosme Pána za pokoj pro celou zemi a pro všechny svaté církve Boží.“

K y r i e e l e i s o n !

„Prosme Pána za ty, kteří mnoho ovoce přinášejí a dobré skutky konají ve svaté církvi Boží, za ty, kteří pamatují na nuzné, vdovy, sirotky, na všechny cizince a na ty, kteří trpí a obtíženi jsou!“

K y r i e e l e i s o n !

„Prosme Pána za ty, kteří jsou staří a beze síly, za nemocné, mdlé a za ty, kteří přemáháni jsou od duchů nečistých!“

K y r i e e l e i s o n !

„Prosme Pána za panny a všechny, kteří žijí ve svaté čistotě, za vdovy a za ty, kteří žijí v řádném manželství!“

K y r i e e l e i s o n !

„Prosme Pána za nepřítomné bratry, kteří jsou v zajetí a na útěku, v poutech a krutém otroctví, na moři a v cizích zemích!“

K y r i e e l e i s o n !

„Prosme Pána za odpuštění hříchů a prominutí našich přestupků, za zhlazení všech trestů, smutku, hněvu, neštěstí, války, moru a bídy!“

K y r i e e l e i s o n !

„Prosme Pána za každou křesťanskou duši, která stísněna je v cizině tohoto světa, za smilování a hojnou milost od Boha našeho Spasitele, za obrácení zbloudilých, za uzdravení nemocných, za osvobození zajatých, za pokoj a mír pro všechny zesnulé bratry a sestry!“

K y r i e e l e i s o n !

„Prosme Pána, aby naši modlitbu vyslyšeti a nám hojnou milost seslati ráčil jako rosu z hor, i občertvující rosu z Hermonu!“

K y r i e e l e i s o n !

Ještě dlouho rozvíjela liturgie svou dlouhou řadu vzývání. Petr se modlil, shromáždění odpovídalo, všechny ruce byly zvednuty — jako ruce Mojžíšovy, když v modlitbě bojoval za Israele. Sál byl temný, vyjma nejhořejší polookrouhlou část, kde stál stůl večeře — zde hořely dvě visící lampy a svým slabým světlem osvětlovaly mohutnou hlavu apoštolovu s lesknoucím se černým vousem a jeho silnou postavu v bílém, vlněném šatě.

Konečně modlitby ustaly — jako utišené vlnobití — a z první řady shromáždění zazněl Aquilův hlas:

„Katechumené, vzdalte se! Zde nesmí býti nyní nikdo ani z nevěřících, ani z těch, kdo činí pokání! Zanechte nás státi před Pánem v pravdě a obětovati s bázní a třesením!“

Někteří tiše odešli; záclona dveří zapadla za nimi.

Mezitím přinesl Aquila dary shromáždění: kulatý, nízký chléb ve vrbovém košíku a víno ve skleněné láhvi s vodou na umytí rukou pro apoštola.

Když osušil ruce a sepal je, začal se Petr opět modliti, stoje za stolem:

„Milost všemohoucího Boha, láska Pána našeho Ježíše Krista a společenství Ducha svatého budiž s vámi všemi!“

Odpověď zazněla z mnoha úst: „I s duchem tvým!“

Petr rozepjal ruce:

„Vzhůru srdce!“

„Máme k Pánu!“

„Díky vzdávejme Pánu Bohu našemu!“

„V pravdě, důstojno a spravedlivo jest!“

„Ano, v pravdě důstojno a spravedlivo jest, v pravdě povinno a pro duše naše prospěšno jest, Tebe chváliti, Tebe velebiti, Tobě se klaněti, Tobě děkovati, Ty, Stvořiteli všech věcí, viditelných i neviditelných, Ty věčný zdroji věčných dober, Ty původe života a nesmrtelnosti, Ty jediný Bože, Ty jediný Pane a Vládče, jemuž nebesa a všechno jejich vojsko chválu vzdávají . . .“

To byl veliký křesťanský chvalozpěv, E u c h a r i s t i e, jenž rozvinul celou svou starozákonní nádheru.

Se žalmistou vyzýval apoštol slunce a měsíc a hvězdy, zemi a moře a všechno, co v něm jest, vzduch a všechny jeho ptáky, pole a všechna jeho zvířata, svět a všechny jeho národy, Israele a všechny jeho svaté, proroky a patriarchy, anděly a archanděly, trůny, mocnosti, knížactva, síly, cherubíny a serafíny, aby Boha chválili a velebili — a se všemi mocnostmi země i nebe spojujeme i své hlasy, Tvé veliké Velebnosti chvalozpěv zpívající a vyznávající a říkající:

„Svatý, svatý, svatý jsi, Pane Bože, Sabaoth, nebe a země plny jsou Tvé velebnosti. Svatý jsi, v pravdě přesvatý, Ty Nejvyšší, povznešený do věčnosti! A svatý je Tvůj jednorozený Syn, náš Pán a Bůh, Ježíš Kristus, náš Spasitel, kterýžto, narozen z Panny, nás všechny vykoupil od hněvu Tvé spravedlnosti a smířil nás s Tebou na dřevě Kříže.“

Pamětlivi všeho toho, co pro nás zažil a vytrpěl, děkujeme za to Tobě, všemohoucí Bože, ne sice tak, jak bychom měli, ale přece tak, jak můžeme, a zachováváme Jeho přikázání.

Neboť v onu noc, ve které zrazen byl, vzal chléb do svatých a neposkrvněných rukou svých, vzhlédl k Tobě, Bohu a Otci, díky činil, lámal a dával nám svým učenníkům, řka: „Toto je tělo mé, které za mnohé vydáno bude na odpuštění hříchů. Vezměte a jezte!“ Podobně vzal i kalich, díky činil, požehnal jej, dal nám a řekl: „Pijte z toho všichni, to je Krev má, která prolita bude za mnohé na odpuštění hříchů. To činite na mou památku. Neboť kolikrátkoli budete jísti tento chléb a pít tento kalich, zvěstovati budete mou smrt, dokavad nepřijdu!“

Pamětlivi tedy Jeho Utrpení a smrti, Jeho Vzkříšení a Nanebevstoupení, přinášíme Tobě, náš Králi a Bože, dle Jeho rozkazu tento chléb a tento kalich a prosíme Tebe, abys milostivě shlédla na tyto dary a seslal Svého Ducha na tuto obět, svědectví to Umučení Pána Ježíše, aby „chléb stal se Tělem Kristovým a kalich Krví Kristovou...“

Čím více modlitba pokračovala, tím tišeji bylo v sále. Bylo slyšeti praskati olej v plamenech lamp.

Všichni klečeli již dávno — a teď také Petr klesl na kolena před oltářem, oběma rukama pozdvihuje Tělo Páně, potom i Krev Jeho ve stříbrném kalichu, který kdysi byl pohárem otce Aquily, teď však prvním obětním kalichem křesťanské církve v Římě . . . Oběť byla dokonána; B e r á n e k, kterého jiný apoštol viděl v nebesích, „an stojí jako zabitý“, spočíval zde na oltáři — na oltáři, „z něhož nemají práva jísti ti, kteří slouží stánku . . .“

Ale ti, kteří shromážděni byli v domě Aquily a Prisky, měli právo jísti z nové oběti Nového Zákona. Druh za druhem, muži a ženy blížili se, hlavy majíce uctivě skloněny a ruce zahaleny bílým, lněným rouchem. Poklekali podél zevnější strany oltářního stolu a z rukou Petrových přijali to „svaté, jež jest pro svaté“, „chléb dítek“. Za apoštolem, který rozdílel rozlámaný chléb, ustavičně při tom opakuje „Tělo Kristovo“, následoval Aquila, který vykonával úřad diakona, a jednomu každému podal kalich se slovy „Krev Kristova“. Odpověď byla: „Amen“ — „Amen“.

Ještě dlouho po přijímání zněla slova modlitby a chvalozpěvu na Aventinu. Den rozbřeskoval se nad spícím hlavním městem světa, když první křesťané římsí, zahalení v pláště, za chladného rána vraceli se do svých ubohých domků a do nepěkně zapáchajících brlohů otroků.

VI.

„Kampak, Kaje?“

„Ano, kam, Kalpurnie. Přirozeně do cirku Neronova!“

Tak volali na sebe dva muži z obyčejného římského lidu, spěchající nestejnou rychlostí po mostě Neronově, který vedl s Martova pole do zahrad Agrippininych.

Bylo jasné, slunné odpoledne v červnu; zelený Janikulus zvedal své bílé villy a tmavé cypřiše k nebi, jehož modro povlečeno bylo právě zlatým prachem večera. Oba muži byli se opozdili a mluvíce v trhaných větách spěchali vatikánským polem k chromnému cirku, který své dlouhé, žluté zdi zvedal nad půdou deptanou tisíci nohami. Konečně byli u vchodu a dostoupili svého místa v nejvrchnější části velikého cirku.

„Jen aby Žid nebyl už ukřižován!“ volal Kajus starostlivě na svého druhá, když poslední schod skokem přeskočili. Ale pohled dolů na ohromnou arénu uspokojil oba dva. V bezdechém napětí modří a zelení vozkové hnali se dole kolem „spiny“, kolem dlouhé zdi uprostřed závodiště; krvavá část programu ještě nenastala! Vtom jeden vozka zatočil příliš ostře kol posledního sloupu, kolo narazilo na sloup a odletělo, vůz se překotil — ostatní vozy vjely na něj, přes něj a překotily se rovněž — v okamžiku všechno to dole bylo jediný supící, řehtající, vzpínající se, proklínající a bičí praskající zmatený chumáč koní, vozů a lidí, který, v dlouhých opratích jako ve smyčkách se zmítaje, válel se v hustším a hustším mraku prachu. Někteří vozkové ve vzteku dali se do sebe násadkami bičovými, začala téci krev, úředníci cirkusoví zakročili a snažili se sjednatí pořádek.

Byla to poslední jízda, jež takto byla přerušena; když všechno znovu jakž takž dáno do pořádku a

kulhající vozkové zase stáli vysoko na lehkých vozech, držíce pevně opratě čtyřsprežení, začala jízda nanovo. Zelení zvítězili za ohlušujícího potlesku zelené strany a zuřivého sykotu nespokojenosti ze strany modrých. Z hlediště padal déšť květín, šperků a drahokamů na vítězné vozky, shnilé ovoce a podobné házeno na nešťastné poražené. Na obou stranách byly učiněny veliké sázky, a ti, kteří při porážce modrých utrpěli značné ztráty, hrozili vozkům, tvářice se strašně a zoufale. Zato ženy, které byly mezi vyhrávšími, olupovaly se samy všech cenných věcí, které na sobě měly, a házely je se zářivým úsměvem šťastným vítězům.

Konečně utišilo se divoké vlnobití a mohutný, lidmi naplněný cirkus šuměl opět dušeně a pravidelně, jako obrovská mušle, která zní mocně a zvučně.

Byla přestávka — lid si oddychoval a se občerstvoval, mluvilo se napravo i nalevo, poznávali se zdaleka přátelé a známí, tam daleko nahoře, na druhé straně, mezi tisíci obličejí; pozdravovali se zdaleka máváním kapesníků, vyměňovaly se úsměvy, pozdravy hlav, výkřiky...

Tu najednou náhlý hukot projel cirkem jako úder větru lesem a nato nastalo ticho, že bylo možno slyšeti švitořiti vlaštovky tam vysoko nahoře na jasném, modrém nebi večerním. Začalo první krvavé číslo — první z lidí, kteří zemřítí měli dnes pro zábavu nejosvícenějšího a nejvzdělanějšího národa na světě, vstoupil do arény. Teď zazněla trouba a hlasatel silným hlasem oznamoval jméno a zločin na smrt odsouzeného:

„Šimon, zvaný Petrus, žid, odsouzený na kříž

pro tupení bohů a pro nenávist k lidskému pokolení.“

Všechny ty tisíce a tisíce očí upíraly se na něho, a viděly jen malého, nepatrného žida, s kučera-vým, prošedivělým vlasem a vousem, v zevnějšku nic zvláštního. Seděli tu na mramorových lavicích nejvznešenější z lidského pokolení — římsí měšťané, pro které Horác a Ovid básnili, římsí vojáci, kteří svět podmanili, římsí kněží, kteří všechny bohy uznali, jestliže jen tito bohové skloniti se chtěli před césarem jakožto nejvyšším bohem. A césar sám, ten živý bůh, seděl tam se smaragdovým kukátkem a blaseovaně přimhouřenýma očima; a za ním v loži seděl Seneka, vtělená moudrost, a Sabina Popaea, vtělená rozkoš. Celé pokolení lidské v nejvyšším, nejpyšnějším, nejnádhernějším výkvětu zaujalo místo na těchto sedadlech a hledělo dolů pohrdavě. A téměř útrpně na malého, osamělého žida, který teď vcházel do arény a měl zemřít, protože „nenáviděl lidské pokolení“.

Uprostřed před „spinou“, tam, kde strměl veliký egyptský obelisk, čekali již kat a jeho pacholci s křížem. Vykopali právě důl v aréně a zkoušeli, zda kříž v něm bude pevně stát. Ano, stál dobře, vyňali jej tedy opět a položili na písek. Potom ohlédli se po muži, který měl býti ukřižován.

Co to bylo? Strážci se sbíhali, povstalo šumící hnutí v cirku. Chtěl snad vězeň uprchnouti?

Nikoliv, vrhl se jen na kolena — vrhl se na červený písek arény a s rozpjatýma rukama patřil na kříž. A slyš! Zazněl zvuk z jeho úst, volal něco

silným hlasem, neustával volati, a bylo rozumět, že žid se modlil . . .

„Ó divuplný kříži,“ modlil se Petr, „ó milovaný kříži, ó kříži, který celý svět osvěcuješ! Přijmi mučedníka Kristova, a Ten, který tebou mne spasil, kéž přijme mne v milosti do svého náručí! Ó dobrý kříži, který z krve Pána obdržel jsi krásu a čest, přijmi učedníka Kristova, aby z tebe vystoupiti mohl k Tomu, který spasil mne tebou! Ó ukřižovaný Pane, Ty jsi můj Bůh: nedopusť, aby zlý nepřítel zvítězil nade mnou! Tvůj svatý korouhevník Michael nechť uvede mne do věčného světla, jako jsi kdysi zaslíbil Abrahamu a semeni jeho. Ježíši Kriste, Ty jsi můj Pán, Ty jsi můj Mistr, Ty jsi můj Bůh, kterého jsem viděl, kterého jsem miloval, v kterého jsem uvěřil . . . Ty, který jsi vzkřísil Lazara z hrobu, Ty, který jsi rozbil brány smrti, vysvobod' mne, Pane, od cest do propasti . . . Vysvobod' mne, Pane, od věčné smrti, až přijde Tvůj veliký den, den hněvu, den zármutku a úzkosti, Tvůj veliký a hořký den. Pane, v Tebe jsem věřil a v Tebe jsem doufal; nedej, abych byl zahanben před Tvým Bohem a mým Bohem, před Tvým Otcem a mým Otcem. Pane, v Tebe jsem doufal — má naděje nebude zahanbena na věky!“

Když se tak Petr modlil, katané a strážci přiblížili se netrpělivě k němu.

„Je to kouzelník,“ řekl jeden, „dej pozor, ať ti náhle neochromí ruku.“

„Není hoden, abychom mu dovolili ještě více zaklínání,“ poznamenal druhý.

A pospíšili si, aby apoštola zbavili šatu a připevnili ho na kříž.

Petr již nepohnul rtoma, jeho ústa mlčela. Ale jeho srdce modlilo se dále, vroucněji a vroucněji, úpěnlivěji a úpěnlivěji, jako ubohá, nahá duše, která chvěje se v chladném vichru smrti před zlatými branami ráje.

Narovnali mu údy a natáhli je, takže všechny klouby se vymknuly. Teď jali se opatrně přibíjeti ruce hřebíky. Palčivá bolest projela jako meč duši apoštola a tělo jeho se zakřivilo. Potom dopadaly rány kladiv pevně a těžce, hranaté hřeby provrtávaly se skrze svaly mezi kostmi a krev stříkala pod údery. Ještě několik silných úderů a kříž s krvácející obětí mohl býti vztyčen.

Bouře pochvaly hřměla cirkem, Nero nasadil smaragdové kukátko na oči a přerušil svou rozmluvu se Senekou...

Ale žádný pozemský zvuk nedotekl se již sluchu Petrova.

Neboť v onu strašnou hodinu smrti, v poslední, v nejnepochopitelnější hodinu všech hodin, srdce jeho nejvyšší silou víry vzepjalo se vzhůru k Mistru, k tomu kdysi zapřenému a opět nalezenému. A bouře milosti zvedla jeho duši a zanesla ji jako šťastného ztroskotance na zářící břeh věčnosti a u probodených nohou Ježíšových v lesku věčného světla slyšel apoštol oblažující slova z úst Toho, který je Pravda sama:

„Buď klidný, synu, tvé hříchy jsou odpuštěny! Ty vyznal jsi mne slavně před lidmi, a já vyznám tebe před Otcem mým, který je v nebesích!“

SVATÁ CECILIE

*A viděl jsem duše s'atých pro svědectví Ježíšovo
a pro slovo Boží, a těch, kteří se neklaněli
šelmě ani jejímu obrazu.“*

Zjevení sv. Jana XX. 4.

I.

Který příchozí do Říma neznal by aspoň z malých alabastrových nebo bronzových reprodukcí ležících za okny obchodníků uměleckými předměty Stefano Madernovu uchvacující sochu svaté Cecilie v předměstí Trastevere nebo její kopii v katakombách sv. Kallista, na onom místě, kde tělo světice uloženo bylo k odpočinku od biskupa Urbana?

Madernova socha je nejkrásnější dílo tohoto umělce a je proto tak krásné, že je zcela dokonalou reprodukcí přírody. Má se věc takto:

Svatá Cecilie vytrpěla mučednickou smrt r. 177 za císaře Marka Aurelia. Náležela starému šlechtickému rodu Gens Cornelia a byla od dětství vychována v křesťanství. Obrátila svého snoubence Valeriana a svého švakra Tiburtia, kteřížto oba stali se mučedníky a jejichž těla pohřbili v katakombách Praetextatových na silnici Via Appia. Ona sama pohřbena byla v rodinných katakombách cecilských na druhé straně téže silnice. Zde byly později založeny veliké hroby papežské a tyto ka-

takomby staly se proto v dávných křesťanských stoletích nejnavštěvovanějším místem poutnickým. Staré příruční knihy poutnické ze šestého a sedmého století jmenují mezi mnoha svatými na Via Appia, jejichž hroby zbožný poutník má navštívit: Sancta Caecilia virgo et martyr. Znali tedy ještě tenkrát její místo odpočinku.

O něco později upadlo však na čas v zapomenutí. Snad byla mrtvola světice z bázně před Longobardy přenesena ze snadno přístupné krypty v coemeteriu sv. Kallista do méně navštěvovaných katakomb Praetextatových. Jisto jest, že když papež Paschalis I. r. 817 jal se přenášeti ostatky svatých ze stále opuštěnějších a zapadlejších katakomb do kostelů římských, těla svaté Cecilie nenalezl. Vypravuje se, že ona sama ve snách vedla ho na místo, kde byla pochována, a tu papež našel tam tělo svaté Římanky, v onom šatě ze zlatohlavu, jež nosívala, jak vědělo se z aktů mučednických. Ležela ještě v téže poloze, v níž zesnula, na boku, hlavu napolo od těla oddělenou; u nohou našli stočenou lněnou roušku prosáklou její krví.

Paschalis kázal ponechat mrtvolu v její dojemné, spící poloze a uložil svaté tělo do hedvábím vykládané rakve z cypřišového dřeva, která pak položena byla do bílého mramorového sarkofagu pod hlavním oltářem v basilice sv. Cecilie na Trastevere. Zde odpočívá světice podnes po boku svého svatého snoubence Valeriana a svého svaka, svatého Tiburtia.

Jen jednou v uplynulém od té doby tisíciletí a jen od zbožných rukou porušen byl hrobový klid

svaté mučednice — a tento piety plný nedostatek piety je to, jemuž děkuje svět za Madernovu svatou Cecilii.

Roku 1599 byl Paolo Emilio Sfondrati kardinálem basiliky sv. Cecílie a v této své vlastnosti dal otevřít hroby pod hlavním oltářem. Tu našli tělo sv. Cecílie zcela neporušené, na boku ležící, jako by spala, v zlatohlavu oděné, jež nosívala, jak známo bylo z aktů mučednických. Hlava byla napolo oddělena od trupu, roušky pokrváceny.

Slavný učedník sv. Filipa Neri církevní historik Baronius poslán byl od papeže do basiliky sv. Cecílie, aby to spolehlivě prohlédl a prozkoumal. „Viděli jsme ji, poznali a poctu vzdali,“ píše spisovatel „Annalů“ o svém poslání. „Vidimus, cognovimus, adoravimus.“ Tělo světice nebylo položeno na znak jako bývá mrtvola v hrobě, nýbrž čistá panna ležela na pravém boku a podobala se spící tak, že na všechny působila takovou úctou, že žádný, ač planuli nejzbožnější zvědavostí, neodvážil se dotknouti roucha na panenském těle. Všichni cítili se naplněni nevyslovitelnou úctou, jako by nebeský ženich „ostříhající spánek své nevěsty, byl poručil a varoval: „Nevzbudte milé mé, dokud by sama nechtěla.“

Jiný, rovněž významný svědek, Bosio, který právě v této době počal své výzkumné cesty ve veliké, temné pevnině podzemního Říma, poznamenává, že při otevření hrobu svaté Cecílie nebylo třeba páliť kadidlo, jak bývalo nutno při jiných takových příležitostech, „neboť sladká vůně z růží

a lilií proudila nepřetržitě z rakve světice a naplňovala celý kostel“.

Konečně přišel papež sám. Byl to neoblomný Klemens VIII., který po dvě léta odpíral Jindřichu IV. absoluci. Avšak při pohledu na panenskou světici vypukl v pláč a z uctivosti nechtěl se ani dotknouti jejího roucha.

Sfondrati naproti tomu byl méně úzkostlivý. Když hrob světice měl býti znovu uzavřen, ustříhl kousek z jejího zlatobrokátového roucha. A při této příležitosti se přesvědčil, že mučednické akty měly pravdu, když vyprávěly o žíněném rouchu kajícím, jež nosila světice na těle; neboť pod skvostným brokátém zpozoroval kardinál zřetelně hrubou žíněnou košili.

Dříve než hrob byl uzavřen, mladý umělec Stefano Maderna načrtl snímek těla světice a podle toho pak zhotovil sochu, kterou Sfondrati dal vložit vespod hlavního oltáře. A tak přibližuje se vznešené umění Maternovo přírodě, že lze i pozorovati na soše, kterak svatá Cecilie na pravé ruce natahuje tři prsty, na levé však jen jeden, zatím co ostatní čtyry jsou zavřeny. Svatá Cecilie chtěla tím — tak vypravuje ústní podání — vyznati svou víru v Boha, pro něhož umřela. I němou řečí rukou chtěla hlásati Boha křesťanství, jenž jest jeden v bytosti, trojí v osobách.

Ale život, utrpení a smrt svaté Cecilie vypravuje věrně a krásně staré dánské legendarium, jež za našich dnů znova bylo vydáno. A aby podal obraz o římských světcích, pisatel těchto listů nevěděl nic lepšího než podati znova novodánštinou, co jakýsi skanský neb zelandský mnich napsal ve

své cele při svitu olejové lampy za dlouhých zimních večerů, když Valdemar neb Marketa vládli v Dánsku . . .

II.

Utrpení svaté Cecilie.

Cecilie nazývala se vznešená panna; evangelium Pána našeho chovala skryté v prsou svých a ani za dne, ani v noci neustala od bohabojných řečí a zbožných modliteb. Měla snoubencem mladého muže, který slul Valerianus, a protože ji miloval tak velikou láskou, dal zváti na svatbu. Cecilie mívala žíněnou košili na těle, ale svrchu byla oděna v zlatohlav. Rodiče a snoubenec milovali ji tak vysoce, že nemohla se odvážiti zjeviti jim úplně, že slouží Ježíši Kristu.

Konečně nastal den svatební. Ale čím silněji zpívala se píseň slavnostní, tím vroucněji zpívala ona v srdci ke cti a chvále našeho Pána. A řekla si: „Pane, zachovej srdce mé a tělo mé bez poskvrnny, abych nezahynula.“ A prosila všechny anděly a apoštoly a všechny vyvolené světce Boží o pomoc, aby jí svou přímlovou vyprosili u Pána našeho milost ustavičné čistoty.

Zatím co se tu všechno to dalo, nastala noc a svatá Cecilie šla v ústraní s Valerianem, svým snoubencem a řekla jemu:

„O nejsladší a nejdražší jinochu, musím ti něco říci, co před tím jsi nikdy neslyšel, ale napřed musíš mně slíbiti, že necháš si to u sebe a žádnému nic neřekneš.“

Valerianus slíbil jí, že rád splní tuto přípověď. Tu řekla mu:

„Anděl Boží je mým milým, jenž chrání mé tělo s velkou žárlivostí. A kdyby upozoroval, že chceš se mi přiblížiti s láskou nečistou, po způsobu pohanů, tu rozhněval by se na tebe a nešetřil by tvého mladého života. Spatří-li však, že mě miluješ láskou něžnou a čistou a že zachováš mne jako neporušenou pannu, pak bude tě milovati právě jako mne a bude ti prokazovati své milosti.“

Tu se stal Valerianus — jak byla vůle Boží — velmi hněvivým a pravil:

„Chceš-li, abych věřil tvým slovům, tedy ukaž mně toho anděla, a shledám-li, že je to anděl Boží, tu učiním, jak chceš, ale shledám-li, že miluješ jiného muže, tedy usmrtím jak tebe, tak ho.“

Tu odvětila Cecilie a řekla:

„Valeriane, slíbíš-li mně, že následovati budeš mé rady a dáš-li se očistiti očistou křtu a budeš-li věřiti, že Bůh na nebesích je pravým a živým Bohem, pak spatříš anděla.“

Valerianus pravil:

„Co je křest očistění, kterým mám býti očistěn, abych viděl anděla?“

Cecilie odpověděla:

„Jdi tři míle ze svého hradu na silnici, jež sluje Appia; tam najdeš mnoho poutníků prosících o almužnu. Když však je spatříš, řekni jim moje slova a mluv k nim takto: Cecilie posílá mě k vám, abyste mě zavedli k biskupu Urbanovi, neboť mám tajné poselství pro něho. Když pak ho spatříš, tedy řekni mu všechna má slova, a když tě očistí, obleče tě v šaty nové a bílé, a jakmile pak přijdeš

sem domů v těchto šatech, potom budeš moci spatřiti anděla a oč ho budeš prositi, to také obdržíš.“

I šel Valerianus a dle znamení, jež obdržel, našel biskupa Urbana a vypravoval mu všechna slova, která mluvila mu Cecilie. Tu odpověděl biskup pln radosti a padl na kolena, vztáhl ruce své k nebi a plakal a řekl: „Pane Ježíši Kriste, který tvoříš všecky čisté myšlenky, přijmi tento sladký plod, jemuž jsi dal vzrůstí skrze Cecilii, služebnici Svou. Pane Ježíši Kriste, Pastýři dobrý, Cecilie, služebnice Tvá, posílá Ti zde svého snoubence, který přišel k ní tak hněviv jako lev a který nyní stal se jako pokorný beránek. Aniž by věřil již, nebyl by sem přišel, ale Ty, Pane, otevři srdce jeho, aby poznal, že jsi jeho Stvořitel, a že jest mu odřící se ďábla a obrazu jeho.“

Když svatý Urban tak se pomodlil, objevil se před oběma starý muž v bílém rouchu, měl v ruce psaní, jež celé popsáno bylo zlatými písmenami. Když Valerianus ho spatřil, ulekl se tak velice, že padl na zem, jako by byl mrtev. Izvedl ho starý muž a pravil: „Čti toto psaní a věř, abys byl hoden se očistiti a viděti anděla a pochopiti, co slíbila ti Cecilie.“ Počal tedy Valerianus čísti a tato slova stála v psaní: „Jeden Bůh a jedna víra a jeden křest, jeden Bůh a Otec v nebesích, nade všemi a ve všech.“ Když toto přečetl, řekl starý muž k němu: „Věříš, že tomu tak jest?“ Tu Valerianus zvolal hlasem silným a řekl: „Není pravdivější víry na okrsku zemském!“ Když Valerianus to řekl, starý muž zmizel. I pokřtil ho svatý Urban a vyučil ho úplné víře a propustil domů.

Avšak Cecilie dlela na modlitbách ve svém pokoji. A když Valerianus vstoupil, viděl státi u ní anděla se skvoucími perutěmi a měl křídla a oči jeho byly jako plameny. V rukou měl dvě skvělé koruny z růží a lilií a dal jednu Cecilii, druhou Valerianovi a řekl: „Tyto koruny opatrujte dobře s neposkvrněným tělem a čistým srdcem, neboť přinesl jsem je z ráje pro vás a toto budiž vám svědectvím, že nikdy nezvadnou a nikdy nezmizí vůně jejich, ale nikdo nebude moci jich uzříti kromě toho, jehož čistota bude právě tak velká jako vaše. A protože, Valeriane, následoval jsi dobré rady, Ježíš Kristus, Syn Boží, poslal mne k tobě, abys jmenoval prosbu, jakou chceš, a má se ti vyplniti.“

Valerianus slyšel to a řekl: „Nic není mně sladším na tomto světě než obrácení mého jediného bratra a málo těší mě, že jsem vykoupen, když vidím ho kráčet v záhubu smrti. To jediné stavím na první místo ve svých přáních a za to prosím, aby jako mě Pán Ježíš Kristus ráčil spasiti, aby též i mého bratra spasiti a nás oba ode všeho zlého chrániti a nás ve jménu svém blaženým učiniti ráčil.“

Když anděl to uslyšel, patřil tak radostně na Valeriana a řekl: „Protože prosíš za to nejlepší ze všeho a za to, co náš Pán splňuje nejraději, tedy chce náš Pán, jako k vůli služebnici své Cecilii získal tebe, nyní zase k vůli tobě získati tvého bratra a budete míti oba odměnu mučednictví.“

Když ukončena byla tato rozmluva, odletěl anděl k nebi. I rozmlouvali Cecilie i Valerianus o božských věcech a o své víře. A přišel jeho bratr

Tiburtius a přistoupil k příbuzné a políbil ji na hlavu a řekl: „Je to veliký div, odkud vychází taková vůně růží a lilií v této době roční. Kdybych měl růže a lilie v rukou, nemohly by mně darovati sladší vůně, než jakou zde vdechuji. Vpravdě dím, že je tu tolik té vzácné vůně, že se mi zdá, že jsem jí plný.“

Valerianus odpověděl: „K vůli mně byl jsi nalezen hodným dýchatí tuto vůni, a chceš-li věřit, můžeš se státi hodným i spatřiti růže a lilie a těšiti se z pohledu na ně. Neboť máme koruny, jichž nemohou oči tvé viděti; a ty jsou z růží a lilií.“

Tiburtius odpověděl Valerianovi: „Je to pravda, co pravíš, nebo líčíš mně sny?“

Valerianus pravil: „Anděl Boží mně oznámil, že můžeš státi se vidoucím, dáš-li se očistiti od veškeré nečistoty modloslužby.“

Tiburtius odpověděl: „Jestliže bych mohl viděti onoho anděla, proč bych měl váhati se svým očištěním?“

Valerianus řekl: „Nikterak nesmíš váhati, ale odpověz mně nejprve, chceš-li se zřeknouti model a věriti v Boha, který je na nebesích?“

Tiburtius odpověděl: „Nevím, co pravíš, a nerozumím tomu.“

I řekla svatá Cecilie: „Divím se, bratře, že nerozumíš, jak takové obrazy ze dřeva nebo z kovu nebo z kamene zhotovené nemohou býti pravým Bohem. Vždyť pavouci tkají své sítě v nich a mouchy kladou na ně špínu svou a ptáci stavějí hnízda v hlavách jejich. Není rozdílu mezi mrtvým mužem a obrazem, neboť jako mrtvý muž má všechny údy, ale nemá ducha ani hlasu ani rozumu,

tak také tyto modly mají všechny údy. Ale nehodí se přece k ničemu a hodí se méně než mrtvý muž, neboť ten, dokud žil, viděl svýma očima a mluvil ústy a hmatal rukama, slyšel ušima a chodil nohama. Ale tyto obrazy mají původ ze smrti a jsou ve smrti a nikdy nemohou žít.“

Tu řekl Tiburtius: „Kdo tomu nevěří, toho možno srovnati se zvířetem.“

Když toto řekl, políbila ho svatá Cecilie a řekla: „Jako náš Pán učinil tvého bratra mým bratrem, tak učinil tě mým příbuzným, protože jsi se zřekl model.“

I vzal Valerianus bratra Tiburtia s sebou a vedl ho k papeži Urbanovi a vyprávěl mu všechno, co se bylo stalo. Svatý Urban radoval se velmi a pokřtil Tiburtia a v sedmi dnech vyučil ho a učinil dokonalým ve službě Boží . . .

V té době byl prefekt v Římě, který slul Almachius. Kdekoliv vypátral křesťany, mučil je k smrti a nechával těla jejich ležeti na zemi. Tiburtius a Valerianus umínili si tedy, každý den kopati hroby a v nich pochovávat mrtvolý svatých mučedníků.

Jak už to obyčejně bývá, že zlí lidé nenávidí dobrých, tak šli také donašeči k Almachiovi a vypravovali mu, jak oni stateční mladí muži pochovávali do země ty, jež on dal usmrtiti. Ten dal je jati a před sebe přivéstí a řekl jim: „Jelikož pocházíte přece z rodu vznešeného, divím se tedy, že sami se tak o čest připravujete. Slyšel jsem, že rozdáváte své jmění našim nepřátelům a ty, kteří dle zákona a práva byli usmrceni, s velikými po-

ctami pochováváte do země. Dle toho možno míti za to, že jste stejní s nimi.“

Odpověděli: „Dej Bůh, aby ti, jež označil jsi za stejné s námi, nás aspoň za sluhy své mohli považovati. Ti pohrdli tím, co zdá se býti, ale není, a milovali to, co nezdá se býti, ale přece jest.“

Almachius řekl: „Co je to, co nezdá se býti, ale přece jest?“

Řekli: „Je to radost, jež údělem je spravedlivým v nebi, a muka, jež údělem jsou nespravedlivým v pekle.“

Řekl prefekt: „Proč stojíme zde a hádáme se o slovo? Buď budete obětovati bohům a budete propuštěni, nebo neučiníte toho a utrpíte smrt!“

Odpověděli: „Nebudeme uctívati tvé modly, nýbrž pro jediného pravého Boha, který je v nebesích, chceme rádi smrt podstoupiti.“

I odevzdal je Almachius do rukou muže, jenž nazýval se Maximus Corincularius, aby je stál. I počal Maximus plakati a řekl: „Ó, drazí přátelé, divím se velmi, jak tak horlivě toužíte po smrti jako po nějaké dobré hostině.“ I řekl Tiburtius: „Kdybychom nevěděli tak jistě, že nastane pro nás lepší život po tomto, nechtěli bychom nikterak ztratiti tento život.“ Maximus pravil: „Kdybych věděl, jaký je to život, o němž mluvíte, tedy ztratil bych rád tento život, abych získal onen.“ Odpověděli: „Chceš-li věděti, jaký je to život, tedy zjednej nám lhůtu jednoho dne a zaveď nás k sobě domů, a necháme přijíti k tobě ty, kteří tě mohou očistiti.“ I byli uvedeni do jeho domu, a kázali tak dlouho, až Maximus a všichni jeho lidé uvěřili v Boha. Pak přišla sv. Cecilie s kněžími v noci a

dala je pokřtíti. I řekla svatá Cecilie Valerianovi, svému snoubenci, a Tiburtiovi: „Nuže, šlechetní rytíři, odvrzte skutky temnosti a odějte se zbraněmi světla! Bojovali jste statečně a víru zachovali, proto nyní připravena je vám koruna spravedlnosti, a nejen vám samým, ale všem, kteří věří.“

Potom dal je Almachius vésti tam, kde měli býti státi a mučednictví tak dokonati. Tu přísahal Maximus v přítomnosti lidu, že vidí anděly, krásné jako slunce, vzíti duše jejich a nésti vzhůru k nebi. A mnozí uvěřili v Pána našeho pro tato slova.

Ale když Almachius slyšel, že Maximus a jeho lidé stali se křesťany, dal jati i jeho a tak dlouho bičovati, až ducha vypustil. A svatá Cecilie pochovala tělo jeho vedle Tiburtia a Valeriana.

Almachius dal nyní pátrati po jmění jejich a kázal zajati svatou Cecilii, protože byla ženou Valerianovou. Když však se dověděl, že všechno právě rozdala chudým, naléhal na ni, aby obětovala modlám. Svatá Cecilie řekla těm, kteří chtěli ji nutiti: „Milí přátelé, je mi vítáno a čestno trpěti muka pro jméno Pána našeho Ježíše Krista a bojím se velmi, že zahynete, neboť chcete učiniti, co nespravedlivý soudce žádá ode mne.“ I jali se plakati, že tak vznešená dívka chce raději zemřít než žítí a prosili ji, aby přece nešla na smrt, tak jak byla krásná a mladistvá. Tu odvětila svatá Cecilie: „Není ztrátou, nýbrž ziskem dáti stříbro a vzíti zlato, dáti malou chatrč a získati dům, jenž je prostraný a veliký a z drahých kamenů vystavěný.“ A šla kousek dál ven a stoupla na kámen a tázala se: „Věříte, co jsem vám pravila?“ I od-

pověděli všichni: „Věříme, že Kristus je Syn Boží.“

Potom dala zavolati svatého Urbana a dala pokřtiti na čtyřicet duší jak žen tak mužů a dětí a jeden z nich nazýval se Gordianus.

Když Almachius to uslyšel, dal znovu předvésti svatou Cecilií před sebe a vyslyšel ji a pravil: „Jak se jmenuješ?“ Odvětila: „Cecilie jest mé jméno a jsem ze šlechtického rodu!“ Almachius řekl: „Když jsi z tak vysokého rodu, proč se tak sama snižuješ, táži se?“ Cecilie odpověděla: „V Kristu šlechtic není více než nešlechtic, Říman není více než barbar, soudce není více než otrok.“ A Almachius řekl: „Jak jen můžeš býti tak hrubou a tak mně odpovídati?“ Cecilie odvětila: „Takovou jsem svým dobrým svědomím a silou své víry.“ Almachius: „Nevíš, jaká moc je mně propůjčena.“ Cecilie odpověděla: „Ty sám nevíš, jakou moc máš, ale tážeš-li se mě po tom, chci ti pověděti.“ Almachius pravil: „Řekni, co víš.“ Cecilie odvětila: „Všechna moc, kterou člověk může míti, jest jak vzduch v bublině. Píchněš-li jehlou do ní, zmizí plnost její.“ I řekl Almachius: „Vol jedno ze dvou: buď budeš obětovati bohům aneb aspoň zapřeš, že jsi křesťankou.“ Cecilie odvětila: „Divím se, že jsi ztratil oči, jelikož nemůžeš viděti, že to, co nazýváš bohy, jest jen kámen, kov a olovo.“ Almachius řekl: „Tvé rozhorlení mně neškodí, ale nestrpím, abys urážela bohy.“ Cecilie odpověděla: „Je to přece div, že to, o čem víš, že je kámen, že to nazýváš bohem. Vztáhni svou ruku a ohmatej, z čeho je zhotoven.“

Tu Almachius se rozzuřil a kázal ji zavřít do

koupelny a tu velice roztopiti. Svatá Cecilie ležela tam celý den a noc, ale jí to neuškodilo. Když Almachius zvěděl, že to nic neprospívá, poslal kata, aby ji sťal. Třikráte ťal do její šije, ale přece hlavy neodťal. A protože byl zákon, že nesmí se dáti více než tři rány, nechal ji ležeti polomrtvou. Ale ještě po tři dny, co žila, kázala lidu a odevzdala dívky, jež měla u sebe, do rukou svatého Urbana.

Čtvrtou noc nato přišel svatý Urban se svými diakony a pochoval svatou Cecilii a mnoho biskupů bylo s ním. Potom šel svatý Urban a posvětil dům svaté Cecilie jí k poctě a mnoho zázraků se stalo na její přímlovu od Pána našeho Ježíše Krista, jenž s Otcem a Duchem svatým žije a kraluje na věky věkův. Amen.

*To jsou ti, kteří následují
Beránka, kamkoliv jde . . .*

Apoc. XIV., 4.

Každého roku 21. ledna je veliká slavnost v kostele Sant' Agnese před branami Porta Pia na nomentanské silnici. Stará basilika, která jinak je osamělá, polo v zemi zapadlá a jen od jednotlivých cestovatelů nebo poutníků navštěvovaná, naplňuje se ten den velikými zástupy. Její půda je postlána zimostrázem, sloupy potaženy jsou červeným sukem, kolem mramorových zábradlí u hlavního oltáře vinou se zelené věnce a biskup slouží pontifikální mši sv. Studenti z různých seminářů putují v proudech na toto místo a ze zástupu tísničího se kolem hlavního oltáře zaznívají zvuky všech řečí pozemských — i dánsky a švédsky.

Tento den je pamětním dnem mučednické smrti sv. Anežky; ale nejen proto přišlo tolik lidí. Přišli, protože při mši sv. požehnání bývají dva beránci, dva něžní beránci, z jejichž vlny mají býti utkána dvě pallia, která papež posílá arcibiskupům jako odznak jejich hodnosti. Beránci bývají posvěceni zde v kostele sv. Anežky, protože jméno světice připomíná latinské slovo agnus a protože její čistota a zbožnost byla jako neposkvrněného beránka obětního. Bývají pak svěřeni jeptiškám, které ve své klášterní zahradě opatrují oba beránky, až mohou býti ostříhání.

Potom utkána jsou pallia, opět od klášterních panen, a když jsou hotova, přinesena bývají k sv. Petru, kde položí je večer před sv. Petrem a Pavlem (29. června) na hrob Petrův a tam zůstanou ležeti po celou noc. Potom posílají se arcibiskupům jakožto symbol duchovního pouta, jímž spojení jsou s Římem, s Petrovým hrobem a s Petrovou Stolicí . . .

Sv. Anežka je z nejslavnějších světic církve ve starověku. Nesčetné staré památky zmiňují se o ní, ovšem moderní kritika tvrdí, že nejsou všechny spolehlivé. Ví se, že pocházela ze vznešeného římského rodu, ale ne, z kterého; Armellini našel v katakombách nad jejím hrobem nápisy se jménem Clodius a domníval se proto, že náležela k tomuto slavnému rodu.

Jisto jest, že sv. Anežka vytrpěla mučednickou smrt za pronásledování Valerianova kolem r. 262. V prvním půvabu svého mládí, jsouc teprve třináctiletou, požádána byla za manželku od římského jinocha, syna prokonsulova. Anežka zdráhala se přijmouti tuto nabídku a byla od otce zamítnutého nápadníka obžalována jako křesťanka a za trest do veřejného domu dopravena. To byla tortura, které pohané často používali vůči křesťanským pannám; Tertulian praví slovní hříčkou: *ad lenonem damnando christianam potius quam ad leonem* (křesťanská panna bývá častěji vydána kuplíři než lvovi). Neboť pohané vědí, že porušení čistoty pokládáme za větší zlo než všecka muka, ba i smrt. Anežka byla však chráněna svými dlouhými vlasy, které vyrostly zázračně a přikrývaly ji jako pláštěm. Soudce poručil pak

uvrhnouti ji na hranici, ale plameny nedotkly se jí. Konečně byla sřata a její příbuzní pohřbili její mrtvolu „na nomentánské silnici in praediolo suo, na malém statku, jeřž tam měli...“

Místo, kde sv. Aneřka vystavena byla pokuření, bylo prý na nynějším Piazza Navona; kostel zasvěcený světici zbudován je proto na tomto místě. V aktech mučenníků vypravuje se, že ten dům byl iuxta theatrum, vedle divadla; tím může býti míněn jen cirkus Domitianův, jehoř místo právě zcela Piazza Navona zaujímá a jehoř ovální podobu moderní náměstí jeřž nyní ukazuje. Špatné domy a vinárenské krčmy tvořily přirozené okolí závodistím a divadlům.

Pohřebiřtě, v němř pochováno bylo tělo mučednice, existovalo asi již dříve. Avřak teprve skrze ni nabylo významu, zvlářtě protože její soukosenka, mladistvá Emerentiana, usmrcena byla, když modlila se na jejím hrobě. Pohané zabili Emerentianu kamením, jeřž házeli na ni shora světlovými otvory krypty.

Obě dvě světice odpočívají nyní společně pod hlavním oltářem v basilice sv. Aneřky.

Kostel ve svých základech je týř, který před 1500 lety vystavěn byl od dcery císaře Konstantina, Konstancie, jeřž sama odpočívati chtěla v malém, stranou položeném okrouhlém kostele, zvaném dnes St. Costanza.

Stará basilika byla později (asi r. 500) od papeře Symmachu a Honoria I. (625—640) obnovená. V mosaice na choru, která pochází z této poslední restaurace, viděti svatou Aneřku, jíž ruka Boží z oblaku podává mučednickou korunu.

Nalevo od ní stojí papež Symmachus, vpravo papež Honorius, který jí věnuje znovu zbudovanou basiliku. Mosaika patří byzantinské dekadenci; obličej je ztrnulý, postavy příliš dlouhé. Mnohem umělečtější je malý relief sv. Anežky, který dříve zdobil zábradlí chorové a nyní zazděn je ve stěně dlouhé schodové chodby, která vede do kostela...

Každý rok dne 21. ledna naplňuje se, jak řečeno, stará basilika lidmi. A povstává vždy veliká tlačénice a natahování krků, když oba beránci, bílí jako sníh, svázáni na všech čtyřech nohách růžovými pentlemi, ke konci mše sv. ve dvou nízkých košících nesení jsou vzhůru na oltář. Postaví je před biskupa, jednoho vpravo, druhého vlevo; leží zcela tiše v košících, pokusí se snad trochu nadzvednouti hlavu, chtějíce dosáhnouti květin na oltáři. Ale nevydají ani hlásku ze sebe, chovají se velice hezky. Dostanou požehnání a zase je odnesou, aby vyplnili svůj úkol na světě — t. j. poskytlí vlnu na pallia arcibiskupům.

S beránky mizí také zvědavci. Proud lidí valí se po schodech a nádvořím chrámovým. Zde oknem nahlédnouti možno do sálu, kde jedinkráte Pius IX. s celým svým průvodem podlahou padl dolů do sklepa, aniž však nějaké pohromy utrpěl. Freska tam představuje tuto událost.

Na schodech a na nádvoří stojí zástupy žebráků a lidí, kteří prodávají růžence, medailonky a obrazy světců. Ještě daleko venku na silnici slyšeti volání, jímž nabízejí svoje zboží, a žebráci úpěnlivě doprošují se almužny ve jménu té, kterou vzývají neúnavně:

„Santa Agnese benedetta, Vergine e Martire — Santa Agnese benedetta.“

A když pak člověk vrátí se elektrickou drahou do Říma, vytáhne své staré dánské legendarium a čte srdečný životopis římské mučednice napsaný od nordského bratra klášterního — „Svatá Anežka, blahoslavená, svatá Anežka, mučednice a panna!“

O mučednictví sv. Anežky.

Ambrosius biskup posílá poselství všem zbožným pannám: Radujte se a pomněte, jak sv. Anežka mučena byla, aby ostatní panny tím byly posilněny.

Když jí bylo třináct let, ztratila smrt a našla život, protože milovala jedině Toho, který je tvůrcem života. Dle let byla jen dítě, ale dospělou byla ve své nevinnosti. Krásná byla obličejem, ale ještě krásnější věrou.

Když vrátila se domů ze školy, tu syn kastelánův zahořel velikou láskou k ní. Snášel mnohé drahocenné věci a nabízel jí je. Potom vzal právě drahokamy a přinesl jí je darem. Ale ona nedbala všeho toho.

I domníval se mladý muž, že chce lepší klenoty, a shromáždil všechny drahokamy, jež byly v Římě, a poslal jí je a ucházel se o ni, jak on sám, tak jeho příbuzenstvo. Nabízel jí bohatství, dům a zem a všechny statky světa, aby si ho vzala za muže.

Tu dala sv. Anežka v odpověď: „Odstup ode mne, ty zrozenče hříchu a výplode špatnosti a

otče smrti, odstup ode mne, neboť mám jiného milého, jenž dal mně lepší klenoty, nežli jaké ty mně můžeš darovati. Někdo, jenž rodem i mocí vznešenější jest tebe, získal mne svým zlatým prstenem; mou šíji a mou ruku ozdobil ryzím zlatem, jež třpytí se drahokamy. V obličej vtiskl mně znamení, abych žádného nemilovala kromě něho. Ukázal mně mnoho pokladů, které chce mi dáti, budu-li na něj čekati až do konce života svého. Jeho rod je nejvznešenější a jeho moc nejsilnější, jeho obličej nejkrásnější, jeho láska nejsladší, jeho milost nejlepší. Jemu slouží andělé, slunce a měsíc žasnou nad jeho krásou. Jeho slova oživují mrtvé, jeho dobrota nikdy se nezmenšuje, jeho bohatství nemůže se zmenšiti. Jemu chci zůstatí věrnou a odevzdati se v ruce jeho. Jestliže ho miluji, jsem neposkvěrnou, jestliže ho objímám, jsem čistou; jestliže ho volím si za muže, zůstávám pannou!“

Když syn prokonsulův to slyšel, zarmoutil se tak, že nemocen ulehl na lože. Ale jeho otec zvěděl, že všecko jeho trápení povstalo k vůli ní, i poslal k ní posla a opakoval jeho prosbu. Avšak sv. Anežka odmítla a pravila, že za žádnou cenu neporuší věrnost, kterou slíbila svému ženichovi. Tu zavolal prokonsul pochopy a poručil jim, aby vyzvěděli, kdo je ten ženich, jehož Anežka tak vysoko cení. Tu pravil jeden z nich, že Anežka je křesťankou a jen tak podvodně nazývá Krista svým ženichem. Když to prokonsul uslyšel, zaradoval se a poslal k ní posla, že se má dostaviti před jeho soudní stolicí. A napřed mluvil k ní mírně, potom hrozil jí, ale dívka Boží

nedala se mýliti krásnými slovy a nezastrašila se hrozbami, ale zůstala stejného smýšlení a posmívala se mu, ať mluvil k ní krásně nebo jí hrozil.

Když prokonsul poznal její stálost, promluvil s jejími příbuznými, protože byla ze vznešeného rodu, a on nechtěl násilí proti ní použít; a oni činili jí výčitky, že je křesťankou. A druhý den dal ji opět před sebe předvolati a tázal se jí, chce-li býti po vůli jeho synu. Když však viděl, že veškerá jeho námaha nic neprospívá, pravil: „Nechceš-li se odřící obmyslnosti křesťanské, nemůžeš přijíti na pravé myšlenky a dobré rady nechceš poslouchati. Proto bude nejlepší, když půjdeš k Vestě, mé bohyni, a ve dne v noci budeš ji uctívati, když chceš v panenství žíti.“ Svatá Anežka odpověděla a řekla: „Tvému synu, který je živý a který může slyšeti, viděti, cítiti a choditi, jsem odřekla; jak mohla bych vzývati tvé bohy, kteří jsou hluchí a slepí, a svému Bohu jak mohla bych učiniti tu potupu, že bych skláněla hlavu svou před těmi, kteří jsou z kamene?“

Když Sempronius to slyšel, pravil: „Dávám radu tvé kojné, nechť opatruje tě, aby bohové se na tě nerozhněvali; pozoruji zajisté, že taková řeč, jako je tvoje, nebývá ve tvém věku.“ Sv. Anežka odpověděla: „Přes to, že jsem ještě dítě, přece neočekávej, abych důvěřovala ve tvé přátelství. Pravá víra neměří se dle let, nýbrž počítá se dle smýšlení, a všemohoucí Bůh zkouší více srdce než věk, a tvé bohy uctívati nebudu. Ale protože chceš, co dosáhnouti nemůžeš, tedy prosím tě, čiň, co ti libo.“ Sempronius pravil: „Vyvol si z tohoto

dvojiho: buď obětovati budeš s jinými pannami Vestě, mé bohyni, nebo budeš zavedena do veřejného domu, kde zbaví tě panenství, a křesťané pak již neztrpí tě mezi sebou.“ Svatá Anežka odpověděla: „Kdybys věděl, jak mocný je můj Pán, nemluvil bys řeč takovou. Věz, že ani nebudu obětovati tvým bohům ani neposkvvrním se nečistou rozkoší. Anděl Boží a jednorozený Syn Boží, kterého ty neznáš, jest mou silnou zdí, je mým hradem, ale bohové tvoji jsou z kovu a kamene.“

Tu zuřící soudce dal ji jati a svléci ze šatu a vésti do nečistého domu a vyvolávat: „Anežka protože potupila bohy, bude uvedena do potupného domu.“ Ale jakmile byla zbavena šatu, hned zázračným způsobem, milostí Boží vyrostly vlasy její na hlavě a zahalily celé tělo tak, že zdála se jako oděna v hedvábné šaty. A když přišli na místo hanby, stál tam anděl Boží a ozářil ji takovým leskem, že žádný nemohl na ni patřiti pro ten lesk. A když poklekla a modlila se, ukázalo se před ní bílé roucho; oděla se jím a řekla: „Pane Ježíši Kriste, děkuji Ti velice, že jsi mne připočetl k počtu svých služebnic a tak jsi mne přioděl.“ To roucho bylo tak bílé a krásné, že nikdo nemyslel jinak, než že zhotovené je rukama andělskýma. Z onoho domu hanby stal se dům modlitby a každý, kdo tam vstoupil, odešel zdravější a čilejší nežli tam přišel.

Když se to rozhlásilo, přišel také syn prokonsulův se svými mladými kumpány a myslel, že teď bude moci vyplniti svou vůli. A když viděl odcházející, aniž by jí byli co učinili, posmíval

se jim, že jsou hloupí a šel do domu, kde ona se modlila. A šel drze k ní a nechtěl dbáti záře, kterou ji Pán obdařil. Ale dříve, než se jí přiblížil, aby vložil na ni ruku, svalil se mrtev jako kámen za odměnu ďábelského díla. Když viděli to jeho kumpáni, začali křičeti: „Vznešení Římané, tato čarodějnice svým kouzlem usmrtila syna prokonsulova!“

Hned sběhlo se mnoho lidí k domu a někteří pravili, že hodna je smrti, někteří, že je bez viny. Když prokonsul slyšel, že jeho syn je mrtev, přiběhl také k domu s velikým nářkem, a když vešel dovnitř a viděl mrtvého syna, jal se volati: „Ó ty nejhorší všech žen, syna mně zabilas svými čarami!“ I vzal ji a vyslýchal přísně, jak zemřel jeho syn. Svatá Anežka odpověděla: „Protože chtěl vykonati myšlenky ďábelské, obdržel ďábel nad ním moc a usmrtil ho. Proč odešli ostatní zdravější a lepší odtud než sem přišli, ne-li proto, že všichni v úctě měli Boha, který mi poslal svého anděla a dal mi toto roucho, v němž jsem zahalena? Když viděli světlo andělské, měli je v úctě a odešli. Ale tento tvůj syn nedbal toho, chtěl mne zneuctíti, a když na mne chtěl vložiti ruku, tu odevzdal ho anděl zlé smrti.“ Prokonsul pravil: „Nuže, mohu zkusiti, jestli tys ho neusmrtila svými čarami, pros tedy anděla, aby vrátil mně syna živého.“ Svatá Anežka odvětila: „Ač vaše víra není hodna prositi Boha za něco, přece nastal tu čas a hodina, aby zjevena byla moc Boží. Vyjděte všichni a já modliti se budu k Pánu.“

Když všichni vyšli, poklekla a prosila Pána,

aby vzkřísil mrtvého. A když se tak modlila, zjevil se před ní anděl, který pozvedl ji z jejích slz a modliteb a posilnil ducha jejího a vzkřísil mrtvého. A mrtvý vyšel ven a jal se volati pravě: „Jeden jest Bůh na nebi i na zemi, a to je Bůh křesťanů. Všechny modlářské chrámy jsou zlé, a modly, které se tam uctívají, nic neprospívají a nemohou pomoci ani sobě ani jiným.“ Při tomto volání zasmušily se všechny tváře a povstala řeč v zástupu, a někteří uvěřili a někteří neuvěřili a ti všichni začali křičeti: „Pryč s tou čarodějnicí, s tou kouzelnicí, s tou kejklířkou, která umí obrátiti mysl a získati srdce.“ Když prokonsul slyšel tento křik, divil se velmi a bál se, že by ho mohli zapuditi ze země, kdyby jednal proti předákům a proti lidu a zdráhal by se vydati sv. Anežku na smrt. I ustanovil náměstka na své místo a odešel zarmoucen, neboť neodvážil se jí pomoci a přece ona vzkřísila syna jeho z mrtvých.

Náměstek jeho, který slul Aspacius, dal rozžehnouti veliký oheň a kázal ji tam uvrhnouti. Stalo se; tu rozdělil se oheň ve dva plameny, jež zachvátily s obou stran lidi, kteří tu stáli, ale svaté Anežce neuškodily ani moc ani málo. Tu pozvedla svatá Anežka ruce své k nebi uprostřed plamenů a modlila se takto k Pánu: „Všemohoucí Bože, jehož lidé mají ctíti, vzývati a báti se, Otče našeho Pána Ježíše Krista, velebím Tě, že pro Syna Tvého přemohla jsem zlobu lidí zlých; přes špínu ďáblovu kráčela jsem po čisté stezce a síla Ducha sv. rozlila se nade mnou, že tento oheň umírá u mne a plamen se dělí a žár ohně spaluje ty, kteří ho dali roznítiti. Velebím

Tě, protože vidím, v co jsem uvěřila; co jsem doufala, to mám; po čem jsem toužila, toho jsem dosáhla. Ale nyní chci přijíti k Tobě, můj Bože, Ty živý, Ty pravý, Ty, který se Synem svým Pánem naším Ježíšem Kristem a s Duchem svatým živ jsi a kraluješ nyní i po všechny věky, Amen.“ Když tak dokončila modlitbu, vyhasl oheň tak, že ani žádné teplo po něm nezůstalo. Divý Aspasius, místodržitel římský, nechtěl déle to trpěti, vzal meč a kázal ho ponořiti v její hrdlo, a náš Pán zasvětil si mučedníci a nevěstu. Ale její rodiče netruchlili, nýbrž vzali tělo její s velikou radostí a pochovali je na silnici, která slove Nomentana.

Později bylo všem křesťanům vytrpěti veliké pronásledování od pohanů a někteří utekli a někteří utrpěli rány velkými kameny a zranění odešli. I byla jedna panna, jménem Emerentiana; byla vychována se sv. Anežkou a byla již velice zbožnou, ač nebyla ještě pokřtěna. Ta stála statečně a činila jim výčitky těmito slovy: „Divoci a zuřiví lidé jste, kteří zabíjíte ty, kteří uctívají všemohoucího Boha!“ Když to a podobné mluvila, zuřili a kamenovali ji, ale ona modlila se na hrobě svaté Anežky a tam vypustila duši svou. Není pochyby, že zemřela pokřtěna svou krví, a v tutéž chvíli povstalo strašné hromobití a blýskání, takže mnozí z toho zlého lidu tam zahynuli. V noci pak přišli rodiče sv. Anežky s kněžími, vzali tělo sv. Emerentiany a pochovali ji vedle svaté Anežky.

Rodiče sv. Anežky bývali tam často za noci. Tu viděli jedenkráte o půlnoci velký zástup panen, všechny ve zlatohlav oděné a ve veliké

záři. Mezi nimi byla svatá Anežka, právě tak oděná, a v pravé ruce její byl beránek, bílý jako sníh. Když to viděli, byli uchváteni velikou hrůzou, ale svatá Anežka prosila panny, aby posečkaly než promluví se svými rodiči. I pravila k nim: „Pohledte, abyste o mně neplakali, jako bych byla mrtva, nýbrž spíše radujte se, neboť dosáhla jsem odměny v říši nebeské s těmi, které tu vidíte, od Toho, kterého milovala jsem z celé duše své, když byla jsem na zemi.“ A když to řekla, zmizela. Ale toto zjevení rozhlášeno bylo od těch, kteří je viděli.

Tu stalo se konečně, že toto zjevení vypravováno bylo Konstancii, dceři císaře Konstantina. Konstancia byla velice moudrá panna, ale plná ran tak, že od hlavy k patě nebylo zdravého místa na ní. Bylo jí raděno, aby putovala na hrob sv. Anežky, a ačkoliv byla pohankou, uvěřila přece, poklekla a modlila se. Ale zatím, co tak činila, přepadl ji spánek a ve snu viděla svatou Anežku, a slyšela slova: „Konstancia! Buď pevná a věř, že Pán náš Ježíš Kristus je tvůj Spasitel a že uzdraví tě od nemoci tvojí.“ Na ten hlas probudila se Konstancia a viděla se uzdravenou tak, že nezůstalo ani jediné jizvy po jejích ranách. Vrátila se do paláce, a pohled na ni připravil jejímu otci a bratřím nejradostnější překvapení. Od té chvíle odřekla se pohanství a následovala víru našeho Pána. A pohnula otce, aby vystavěl kostel ke cti svaté Anežky a vedle pro ni malý domek.

Tato zpráva rozšířila se mezi všemi lidmi, a mnohý, který měl nemoc a tam šel, byl uzdra-

ven. Konstancia zasvětila své panenství Bohu, a mnohé panny, jak vznešené tak nízké, zahalily, hlavy závojem. A vzor svaté Anežky posilňuje je a ony zachovávají své panenství a věří pevně, že získají tím nejskvělejší vítězství a věčnou korunu. Amen . . .

Avšak já, Ambrosius, sluha Boží, nemohl jsem dopustiti, aby toto písemně nebylo zaznamenáno, a k poctě té, která byla tak vzácnou mučednicí, napsal jsem její činy a poslal je vám, panny křesťanské, abyste tím posilněny a upevněny byly. A prosím vás pro lásku Ducha svatého, aby práce vaše nakonec nebyla bezcennou, ale abyste získaly odměnu před obličejem Pána našeho. To dejž vám a všem, kteří mu věrně slouží, Ten, jenž žije a kraluje Bůh na věky věkův.

I.

Doba mučedníků římských dávno minula. Četná těla velikých svědků krve odpočívala v mramorových sarkofagech pod hlavními oltáři římských kostelů. Nad koupelnou sv. Cecilie na Trasteveru zbudována byla nádherná basilika, a apsida chrámu Konstantinova klenula se nad hrobem svaté Anežky na Via Nomentana. Když lombardský kněz Jan za dnů Řehoře Velkého navštívil Řím, přinesl královně Theodelindě láhve s olejem z lamp, které hořely před hroby římských mučedníků, a v seznamu, který on napsal a který i nám se zachoval, jmenuje přes šedesát takových svatyní. Církev nezapomněla tedy po svém vítězství reků ze staletí boje. Katakomby nepřišly nikdy v zapomenutí, a když mučedníky pohřbili do nových, nádherných basilik, tu nadále nazýván byl jejich hrob Confessio nebo Martyrium, to jest svědectví.

K těmto hrobům mučedníků v římských kostelích po celý středověk směřovaly poutě nejprve latinské a později i germánské Evropy. Aby poutníkům usnadněno bylo putování, již záhy zbudována byla spolu souvisící řada podloubí od sv. Petra podél Tibery až k basilice sv. Pavla.

Trojí cíl měly evropské poutě ve středověku. Prvním byla Svatá země s Betlemem a Nazaretem,

s Jerusalemem, horou Olivetskou a Golgotou. Druhým byl Řím s „prahy Apoštolů“ (limina Apostolorum, prahy totiž dveří u sv. Petra a sv. Pavla, na které padali a je líbali) a s těly mučedníků. Třetí veliké poutní místo byl hrob sv. Jakuba v Compostelle ve Španělsku.

Ačkoliv středověk neměl moderních spolčovacích prostředků, byla přece Evropa ve vyšším stupni než nyní jednotnou. Tato jednota byla dílem katolické církve a povstala staletými boji proti oněm mocnostem, které rušiti chtěly společnou víru, a tím i společnou kulturu. Po vymření arianismu a když zpět zatlačen byl mohamedanismus, byla Evropa jednotna ve víře, jednotna v mravech, jednotna v civilisaci. Daleko prohlédající světokřesťanský duch vyvinul se v tomto období; genu a svatosti byla otevřena celá Evropa. Šestnácté století nestanovilo ještě hranic náboženských, devatenácté nestanovilo ještě hranic národnostních. Kultura byla katolická, to jest všeobecná.

Jest třeba vzpomenouti toho, chceme-li pochopiti poměry středověké a zvláště chceme-li rozuměti mezinárodnímu charakteru a kosmopolitickému osudu velkých středověkých osobností. — Vzpomeňme na příklad na život sv. Tomáše Aquinského. Narodil se v jižní Italii na hraběcím zámku Roccasecca, nedaleko Aquina. Studoval napřed u benediktinů na Monte Cassino, později v Neapoli; tam vstoupil do řádu dominikánského. Přichází do Kolína, kde studuje pod Albertem Velikým, rodilým Švábem, který navštěvoval university v Boloni a v Padui a později se stal profe-

sorem v Paříži. Tam následoval ho Tomáš a stal se doktorem theologie téhož dne, jako jiný slavný Ital, františkán Bonaventura. Učí pak nějakou dobu v Paříži, opouští však sotva po třech letech toto město, povolán jsa od papeže do Říma. Spolu s ním prodlévá postupně v Orvietu, Anagni, Viterbu a Perugii. Potom stává se ředitelem dominikánské školy v Římě, vyučuje opět po několik let v Paříži, působí nakonec na universitě neapolské a umírá na cestě k druhému koncilu lyonskému roku 1274 v cisterciackém klášteře Fossanuova u Maënzy.

Jedním z nejkrásnějších snů naší doby je myšlenka na spojené svobodné státy evropské a cesta k uskutečnění této myšlenky bude asi ještě daleká. Ale středověká Evropa v jisté době nebyla tak příliš vzdálena tohoto ideálu. Od Islandu k Sicilii, od Atlantického oceánu až k Dunaji byla tenkrát společná víra, společná církev, společné umění, společné mravy a společná řeč, které rozuměli a kterou mluvili všichni vzdělanci. Nebylo daleko toho, aby vytvořena byla jednotná kultura vše-evropská.

Jestliže neodezíráme od nacionálního smýšlení naší doby a vmyslíme se ve všeevropské smýšlení středověku, jsou nám mužové a ženy oněch věků nepochopitelní. A to platí v plné míře také o středověku severu, o osobnostech, které zde nahoře nějakou úlohu hrály v periodě před pěti sty lety, kdy tři nordické říše byly ještě katolické.

Středověcí velikáni zde nahoře mají týž kosmopolitický ráz jako Tomáš neb Albert Velký. Vzdálený Řím je duševní středisko Dánska. Dán-

sko v té době nebylo nikterak nějakým kachním rybníkem, kde lid zakrňoval a dusil se pod tyranstvím a luteránstvím — byl to otevřený mořský chobot, jsoucí ve stálém spojení s velkými proudy evropskými. Jeho králové, takový Knud Veliký, takový Erik Ejegod, putovali do Říma, do Jerusalema; reformující vliv Říma je viděti v dopise, který král Knud roku 1027 cestou psal domů do Anglie. Valdemar Veliký sůčastnil se vlivuplně na francouzském sněmě církevním. Absolon, Saxo a Anders Sunesön vracejí se z Paříže, stojíce na výši křesťanské kultury evropské, a mladí Dánové mají v Sorbonně vlastní kollegium.

A doma nepotkávali se tito „Evropané“ se žádným tvrdošíjným provinciálním odporem; církev a králové závodili vespolek, svěřující jim nejvyšší místa v říši. Nepřišla ještě doba, kdy Tychonovi Brahe bylo jíti do Prahy, Nielsovi Stensenovi do Florencie a Griffenfeldtovi do Munkholmu. Klášterní řády přinášely ustavičně v duševní život dánský nové vzpružiny — po benediktinech přišli reformovaní z Cluny, po Clunyacenských cisterciáci, pak žebraví mniši, jak šedí sv. Františka, tak černí sv. Dominika.¹⁾

Tato evropská kulturní vzájemnost činí pocho-pitelným, že osobnosti jižního původu tak často hrály důležitou úlohu mezi národy severními, a naopak severané v zemích románských. Dva italští mnichové, Lanfrank a Anselm, přicházejí do francouzského kláštera Bec a jsou po sobě do-sazení na arcibiskupskou stolicí Canterburskou. Angličan, sv. Štěpán Hardiny, jako třetí opat

¹⁾ V Anglii byli tak nazýváni, protože nosili černé kápě.

v Citeaux, stává se vlastním organisátorem nového řádu. Francouz Vilém, kanovník u sv. Jenovéfy v Paříži, reformuje jakožto opat Aebelholtu klášterní život v Dánsku. Katolicismus kultury učinil celou Evropu působištěm jednotlivého vynikajícího ducha, a toho musíme býti pamětlivi, chceme-li pochopiti, jak ona švédská vdova ve čtrnáctém století mohla se státi jednou z nejvlivuplnějších osobností Evropy a hlavním nástrojem k ukončení avignonského vyhnanství papežů. Jen v takovém pozadí je postava svaté Brigitty myslitelná a možná.

II.

Bylo to na dvoře Finsta v Uplandu a byla právě neděle masopustní léta Páně 1314. Prudká zima švédská dosáhla svého vrcholu; sníh ležel na cestách ve velkých závějích a činil lesy neschůdnými. Jelen a srnec pořezávali se krvavě na ledovém škralloupu, který po slunných dnech v třeskutých nocích přimrzal na sněhu, a v modrém svitu měsíčním seděli zajíci s dlouhýma, naslouchajícíma ušima a ohryzovali v zelnicích. V noci před nedělí masopustní byla veliká metelice; od předední pracovalo se v hradním dvoře za svitu rudých pochodní, aby uvolněny byly cesty mezi nejdůležitějšími dveřmi. Zvláště vyházena byla široká cesta ke hradní kapli, neboť bratr Israel Erlandson z řadu Kazatelů měl tam sloužiti ranní mši svatou, a dalo se čekati, že všichni ve dvoře, kdo jen bude moci, přijdou, aby ho slyšeli. K páté hodině ranní prohazování sněhu bylo skončeno a z domu oby-

ného přicházeli teď pan Birger, paní Ingeborg a malá, jedenáctiletá Brigitta; zahaleni v kožichy proti rannímu chladu, šli rychle přes dvůr a zmizeli v osvětlené kapli, kde všichni lidé dvoru rychle se shromáždili.

Nebylo tomu ještě dávno, co bratři Kazatelé přišli do Švédska. Podobně jako šedí bratři rychle se velmi rozšířili a měli již mnoho klášterů; ve Skeninge byl jeden z největších jejich domů s noviciátem a theologickým seminářem, řízeným od mužů, kteří dosáhli doktorátu v Paříži a vzdělání byli od Petra Dacia. Bratr Israel, který dnes měl kázati, byl z rodiny Brigittiny.

Když začala mše svatá, byla hradní kaple až po dveře naplněna. V předních řadách na vyřezávaných lavicích klečeli pan Birger, paní Ingeborg a jejich mladá dceruška. Všichni pokřižovali se s knězem, který zvolna říkal vstupní modlitbu: *Esto mihi in Deum protectorem.* „Buď mně Bohem ku pomoci, buď mně útočištěm; vysvobod' mne, o Bože! Neboť Ty jsi mně pevnou obranou a ochranou; Ty jsi mně vůdcem a otcem, který mně dává živobytí.“

Bylo zcela ticho v malé hradní kapli na Finstě. Venku mlčelo všecko — sníh mlčel a vzduch mlčel a lesy mlčely; vlci ulehli k odpočinku a lidského tvora nebylo venku. Nad celou velikou švédskou zemí bylo mlčení a sníh v to tmavé ráno březnové, v to ráno neděle masopustní r. 1314.

Teď obrátil se bratr Israel od oltáře s Písmem svatým v rukou. Kostelník se svící postavil se za ním, aby viděl. A všichni pokřižovali se s bratrem Israelem na čele, na ústech a na prsou, aby poslechl

svaté Evangelium secundum Lucam. Bratr Israel četl:

„Za onoho času, pojav Pán Ježíš dvanácte učedníků svých, řekl jim: Aj, vstupujeme do Jerusalema a dokonají se všechny věci, které psány jsou skrze proroky o Synu člověka. Nebo vydán bude pohanům a bude posmíván a bičován i uplván; a když Jej ubíčují, zabijí Jej a třetího dne vstane z mrtvých. A oni tomu nic nesrozuměli, a bylo slovo to skryto před nimi a nesrozuměli, co se pravilo.“

Bratr Israel zamlčel se na okamžik a odevzdal knihu kostelníkovi. Mezi tím posadili se všichni zpřímá v lavicích nebo na zemi a černý bratr začal mluvit:

„Z tohoto Písma svatého slyšeli jsme, jak náš sladký Pán Ježíš Kristus předpovídal učedníkům své utrpení, které mělo přijíti. Při tom je mnoho pozoruhodného k povšimnutí.

Především to, že blízko jest doba, kdy chce náš Pán podstoupiti utrpení, a že podle toho Písma svatého napřed nám to předpověděl. Neboť dnes opět je doba, kdy všichni křesťané měli by se zvláště rozpomenouti, že znovuzrozeni jsou drahou krví Syna Božího, začez tím bohabojněji a s tím větším sebezapíráním by Mu měli sloužiti. Neboť svatý Pavel praví: Ti, kteří náležejí Kristu, ukřižovali tělo své a zdržují se všech hříšných žádostí.

Ale bohužel právě v této době činí mnozí opak toho. Čím obtížněji vykoupeni byli, tím lehkomyslněji žijí a tím bezstarostněji hřeší. Uvažují raději o světských věcech než o smrti a utrpení a růžorudých ranách našeho Pána. Nemyslí na to,

že zakázané ovoce, které Adam a Eva jedli, bylo první příčinou smrti Syna Božího. Pročež také pravil: Ve smrti své zaplatím, co jsem nevzal.

Druhé, čeho si máme povšimnouti, jest, že Ježíš vzal učedníky své k sobě a oznámil jim svoje utrpení. To bylo na znamení, že ti, kteří jsou praví učedníci Ježíšovi, mají Ho úplně následovati v odříkání a v přísném životě. Neboť náš Pán praví: Kdo nevezme kříž svůj — to jest: přísnou povinnost polepšiti se z hříchů — a nebude mě následovati, nemůže býti mým učedníkem. Ale ti, kteří raději vyhledávají pitky a opilství, než aby mysleli na Umučení Páně a jiné dobré skutky Jeho lásky, ti ukazují se jakožto učedníci onoho bohatce, který hořel v plamenech pekelných. Bohatec prosil o jedinou kapku vody na ochlazení svého jazyka, který pochutnával si na tak mnohém dobrém jídle a sladkém nápoji a který promluvil tak mnohé marné slovo a tak mnoho zlého při pitkách, a neobdržel té kapky vody, o kterou prosil. Proto střež každý sám sebe, nechť je to kdokoli, následuj a miluj. Neboť praví drahý Bernard: Kdo miluje svět více než Boha, nestydatost více než čistotu, hodování více než posty, ten následuje ďábla a jde s ním ve věčné muky.

Třetí, čeho si máme povšimnouti, jest, co Ježíš praví o svém utrpení, že má býti vydán pohanům a posmíván a bičován a uplván a nakonec usmrcen. O první z těchto pěti věcí praví Pilát k Ježíšovi: ‚Tvůj lid — to jest lid židovský — vydal mně Tebe.‘ O druhém praví Ježíš sám: ‚Všichni, kteří mě viděli, posmívali se mně.‘ O třetím praví Ježíš: ‚Jsem připraven dáti se bičovati a odevzdat

jsem tělo své těm, kteří mne bítí chtěli.' O čtvrtém praví Ježíš: ‚Nestyděli se plíti mně v obličej a neodvrátil jsem tváře své od plijících na mne.' O pátém stojí psáno, kterak židé měli poradu o Ježíši, jak by Ho mohli vydati na smrt, a kterak svázaného odevzdali Ho pohanům, kteří byli Pilát a Herodes a jejich rytíři.

Jak náš Pán Ježíš Kristus tenkrát trpěl tělesně, tak trpí nyní duševně. Bývá zrazen a vydán pohanům, když bezbožní lidé světské a tělesné rozkoše následují a násilí činí církvi svaté. Pak bývá Ježíš tupen a posmíván, když nevědomý lid oklamán jest od svých kněží zlým životem. Takových tázati se bude soud Boží: Kde je stádo, které jsem svěřil tobě, kde je můj vyvolený lid? Co řekneš pak, až navštíví tě Bůh pomstou svou? — Za třetí bývá bičován Ježíš, když Jeho lid nespravedlivě jest utiskován a bičován jako onen lid Boží od náměstků Faraonových. A protože to často se stává, nařiká Ježíš a praví: ‚Byl jsem bičován po celý den.' — Ježíš bývá uplván, když spravedlivými bývá pohrdáno, jak praví sv. Augustin: ‚Ježíši plivati v obličej znamená spravedlivé Boží zde na světě tupiti a hanobícími slovy je zahrnovati jak plynoucí pohanou.' — A Ježíš bývá usmrčen, když láska hasne v člověku. ‚Neboť,' praví Augustin, ‚nic není krásnějšího před Bohem, než ctnost lásky a nic skvělejšího pro ďábla, než vyhasnutí lásky.'

Ale že láska Boží vyhasla ve mnohých lidech, proto je Ježíš teď tupen duševně, jako dříve byl tělesně. Muži bijí Ho ve tvář, když slyší Jeho modlitby a Jeho utrpení, ale říkají: Nechte nás

činiti, co se nám zdá příjemným na světě, my přece nepřijdeme nikdy do nebe. To je tak, jako by bili našeho Pána v obličej; neboť kdyby nás býval Bůh chtěl všechny zavrhnouti do věčného trápení, nebýval by nás stvořil a nebýval by nás tak hořce vykoupil. Neboť teď mají všichni poznati Jeho spravedlnost, která i to nejmenší dobro odměňuje a trestá i to nejmenší zlo, a Jeho milosrdenství, které přetvořilo nás podle obrazu Jeho milého Syna, abychom stali se rovni Jemu, jedině pravému, moudrému, svatému Bohu, Jemuž chvála, čest a díkůčinění na věky. Amen.“

Kázání bratra Israele bylo skončeno; nyní obrátil se opět k oltáři; z fialového roucha mešního svítlo jeho velké, holé téměř. S pozdviženými rameny a s rozpjatýma rukama začal se opět modlit; mumlavý jeho hlas bylo slyšeti po celé kapli. Tišeji a tišeji bylo pod nízkým klenutím; všechny hlavy skláněly se níže a níže. Vedle matky klečela Briggita, obličej pokrytý rukama; jen při proměňování vzhledla na okamžik a tu viděla bratra Israele státi před oltářem s rukama rozpjatýma na obě strany v podobě kříže. Za okamžik opět ještě pohlédla vzhůru, ale tu již měl ruce sklesnuté a stál jako jiní kněží . . .

Večer po této neděli masopustní nemohla Briggita usnouti, když odebrala se na lože. Nehořelo žádné světlo v její komůrce, ale ona ležela a hleděla tak dlouho upřeně do tmy, až konečně tma zdála se ustupovati a mizela. Venku noc byla světlá od sněhu a slabé pološero dralo se dovnitř úzkým oknem. Mohla rozeznati malý oltář u nohou lože a kříž, který visel na něm . . .

A najednou neviděla nic jiného než tento kříž. Stal se tak veliký, tak skutečný, tak živý. Viděla zřetelně všechny rudé pruhy od bičování na ubohých, hubených ramenou Ukřižovaného, ohyzdné sliny na jeho krásném vousu a bledých skráních, krvavé krůpěje, které vytryskovaly zpod trnové koruny a stékaly v oči a je oslepovaly. Viděla to všecko a byl to pohled tak truchlivý, že srdce chtělo jí puknouti zármutkem, žalem a hněvem.

„Ó můj drahý Pane, kdo Tě tak dopravil?“ tázala se téměř nevědomky; srdce bilo jí mocně v hrudi.

Tu otevřel Ukřižovaný své modré, jakoby zmrzlé rty a hlas, který byl tak smutný, jako nárek větru v rákosí hradního příkopu na Finstě, odpověděl tiše:

„Všichni ti, kteří na mne zapomínají a mnou pohrdají.“

Ale v témže okamžiku bylo, jako by světlo zhaslo v komůrce. Bylo pološero jako dříve a Brigitta sotva mohla již rozeznati oltář a kříž. Ale neusnula; její srdečko dále bušilo v hrudi; slyšela jeho temné úhozy v hlubokém tichu nočním, a každý úhoz jako by tvrdé hřeby vrážel jí v duši. Nemohla již zůstatí ležet na loži; bosýma nohama skočila na chladnou půdu a vrhla se k nohám Ukřižovaného. A modlila se modlitbu, která jako by v ní uvnitř byla odříkávána:

„Ó milý Pane a Bože, jsem jedna z těch, které Jsi vykoupil smrtí svou, ale já tak mnohokrát zasloužila jsem peklo a nedosáhnu království nebeského, leč skrze Tvou božskou lásku! Můj Pane Ježíši, vyslyš mou prosbu, jak vyslyšel Jsi

lotra na kříži; dej, aby vzplanulo srdce mé ohněm lásky Tvé; dej, aby všechno To, co je Ti protivné, odvanuto bylo silnou bouří Ducha svatého! Nedopust', abych byla mezi těmi nešťastnými, kteří Tě zrazují, se Ti posmívají, Tě nenávidí, na Tě plvají, Tě bičují, Tě usmrcují; ale popřej mi, abych ukřižovala tělo své s těmi, kteří Tě milují, a dopřej mi, abych po Tvé krvavé cestě, korunována trním a nesouc svůj kříž, vešla do věčné radosti. Matko má, Panno Maria, všichni svatí, všichni andělé, modlete se se mnou a za mě!“

III.

Léta minula. Nastalo jaro kol Finsty a břízy s jemným, světlozeleným listím zvedaly se mezi tmavými jedlemi; nastal podzim kol Finsty a listí bříz viselo jako zlatá ozdoba na tmavém pozadí lesa jehličnatého. Zima přinesla věrně svůj sních rok co rok a léto přišlo se svými světlými nocemi a nestydělo se, že přichází právě takové jako dříve. Kos zpíval v lesích za dlouhých dnů při západu slunce a červenka, vrabec a sýkora shromažďovali se každé vánoce ve Finstě na nádvoří. Tak přišel konečně den, kdy Brigitta, dcera Birgerova, ve věku 15 let opustila Finstu jakožto nevěsta pana Ulfa Gudmarssona.

Ulf Gudmarsson byl křesťan jako Brigitta. To věděla, a proto vyprosila si od něho týž svatební dar jako sv. Cecilie od Valeriána. Dvě léta žili spolu jako bratr a sestra, až utvořili mezi sebou spojenství srdcí, silné dost, aby sneslo obtíže spojení manželského. Za tuto oběť pro Boha od prv-

ních dnů jejich manželství snášelo se ustavičně požehnání na celý život jejich — požehnání míru a dobré, srdečné lásky. Nebyl to slaměný oheň smyslů, který hořel na jejich krbu, a proto bylo teplo a jasno a bezpečno v jejich domě.

Během deseti let porodila Brigitta svému manželu čtyry syny a čtyry dcery. Brigitta byla dobrou matkou a řádnou paní. Vychovala dcery své a synům dala dobré učitele; byla spravedlivou ke služebným a vedla je po pravé cestě. Byla štědrá ke všem potřebným, pomáhala nemocným, každý den dvanáct chudých sytila u svého stolu a každý čtvrtek myla dokonce i nohy jejich.

Jen k sobě samé byla přísnou. Na holém těle nosila hrubé roucho, postila se čtyřikrát týdně a odříkala se každého chutnějšího jídla. Měla-li kdy, četla v bibli, v novém švédském překladě, za nějž bylo děkovati jejímu zpovědníkovi, mistru Matějovi, kanovníku v Linköpingu. S manželem modlila se ráno, v poledne a večer „malé hodinky“ ke cti Panny Marie. S ním zpovídala se každý pátek, přijímala každou neděli. S ním dala vystavěti v zemi školy a nemocnice a zaniklé kostely obnovila. Ulf naučil se od Brigitty nositi žíněnou košili a užívati kajících důtek. Stala se mu vůdkyní ke svatosti; neboť nikdy nebyla zaměstnána sama sebou, leč jen, když zpytovala své svědomí, a na bližním viděla jen to, co jí přinést mohlo duševní prospěch, nebo bídu, kterou s radostí mírnila. Oba byli členy řádu sv. Františka; odříkali se proto vši nepotřebné nádhery, vši přemrštěné okrasy, všech radostí, které jen světské byly. Naproti tomu družili se těsně k mnohým

klášterním společenstvem, které Ulfasu na všech stranách obklíčovaly — Dominikáni ve Skeninge, Cisterciáci v Alvastru a ve Vadstena, Cisterciánky ve Vreta u Risabergu. Často podnikala Brigitta pouti do některého z těchto míst nebo do Linköpingu s domským kostelem a kanovníky, mezi nimiž byl mistr Matěj a pozdější biskup a světec Nils Jönsson († 1391 a kanonizován 1520).

Později, když dítky vyrostly, změnil se tyto malé pouti ve velké poutní cesty. Ulf a Brigitta putovali ke hrobu svatého Olafa v Drontheimě, ke hrobu svatého Jakuba v Compostellu. Navštívili na této poslední cestě hrob svatých Tří králů v Kolíně, hrob svaté Marty v Taraskonu, reliquie svaté Maří Magdaleny v Marseille.

Zpáteční cestu chtěli podniknouti napříč přes Francii, když Ulf onemocněl a byl v Arrasu blízko smrti. Tu slíbil, jestliže opět ozdraví, že svět opustí docela a se svolením manželčiným zbytek svého života obětuje Bohu v cisterciánském klášteře v Alvastru. Ozdravěl a švédští poutníci mohli dále jíti. Ale před tím měla Brigitta vidění; zjevil se jí sv. Dionysius, patron Francie a zvěstoval jí, že muže svého přežije a po jeho smrti že putovati bude do Říma a do Svaté země. Také Maria zjevila se v Arrasu zarmoucené švédské ženě, která cítila se tak opuštěnou v cizí zemi, jejíž řeči nerozuměla, těšila ji a řekla: „Přijdeš na místa, kde já jsem žila. Okem duše své spatříš tajemství vtělení Syna mého a dovíš se, jak trpěl na kříži.“

Když Ulf vrátil se domů, splnil svůj slib. Složil úřad přisedícího u soudu, obstaral svůj dům a postaral se o budoucnost dítek. Birger a Karel, nej-

starší synové, byli již ženati, rovněž nejstarší dcera Marta stala se manželkou pana Sigvida Ribbinga. Karin čili Kateřina zasnoubila se právě s mladým, šlechtným Eggertem; Ingelory byla novickou v Risabergu, Beng v Alvastru; Cecilie byla vychovávána od dominikánek ve Skeningu. Ulf mohl tedy klidně světu dáti s Bohem a zaklepati na fortnu opatství Sancta Maria v Alvastru. Bylo to v listopadu 1343.

Ulf žil jen tři léta mezi bílými mnichy. Jeho zdraví bylo od nemoci podlomeno; když smrt se blížila, neměl za sebou ještě ani léta novická. Ale v hodinu smrti dostal dovolení složiti sliby řádové a po prvé byl oblečen v bílý habit, kterého více neměl odložit. Brigitta byla u jeho smrtelného lože; děkoval jí za všecko, čím jemu byla, sňal prsten s ruky a prosil ji, aby nosila jej na jeho památku. Potom odevzdal se tiše do vůle Boží; leží pochován na klášterním hřbitově v Alvastru. Někteří čítají ho ke světcům řádu cisterciánského.

Brigitta byla nyní sama a volná. Prozatím nenásledovala příkladu Ulfova a nešla do kláštera. Prozatím přála si jen, aby mohla prodlévati u jeho hrobu, a opat z Alvastru dovolil jí bydliti v jedné z vedlejších budov. Zde to bylo, kde počala ta vidění věcí nadpřirozených, která trvala až po její poslední okamžik a která učinila ji jedním z nejvýbornějších nástrojů, jež Pán dějin měl kdy v rukou svých.

IV.

Nový Zákon vypravuje o viděních (visích) a zjeveních, jež byly údělem apoštolů. Petr byl visí

poučen, Pavel byl zjevením obrácen. Apokalypse objevuje se jako přímé nadpřirozené sdělení sv. Janu. Na mnoha místech v Písmě svatém mluví se o prorocích mezi prvními křesťany a o daru proroctví. (Ap. XIII. 1.; 1. Cor. XIII. 2.)

Tento duch proroctví neustal však působiti uplynutím času apoštolského. Vznášel se i dále nad církví a v trudných a těžkých dobách roz-vazoval jazyk jednotlivých vyvolenců k útěše a posilnění všech věřících a aby na pravé cestě udržoval ředitele církve: duchovenstvo i samého papeže. Od sv. Hildegardy ve středověku až po Annu Marii Taïgi v devatenáctém století je celá řada prorockých duchů, kteří měli veliký vliv na dějiny církve a světa.

Tento dar proroctví sám v sobě není nikterak známkou svatosti. Je mnoho velikých svatých, v jejichž životě nadpřirozeno zevně nijak se ne-ukazuje ani ve visích ani ve zjeveních nebo zá-zracích. Sv. Athanasius, sv. Řehoř Nazianský, sv. Augustin nečinili nikdy divů a sv. Řehoř Veliký, jemuž tak mnoho se jich připisuje, pro-hlašuje výslovně, „máme je společny se služeb-níky ďáblovými“ a proto nejjistější zázraky jsou zázraky „lásky a zbožnosti“. Sv. Bernard byl znepokojen nad mnohými znameními, která ko-nal, „neboť,“ jak pravil, „pravé zázraky konány bývají jen od světce a falešné od podvodníka, ale já nemyslím, že bych byl jedním z obou“. Sv. Teresie byla dlouho naplněna hrůzou nad zje-veními, jež byla jí údělem; bála se, že je to má-mení ďábelské a známka zavržení. Svatá Jana de Chantal říkala, že nejeden veliký divotvůrce

a prorok v den soudu zavržen bude, třeba tolik mocných skutků vykonal. Veliký španělský světec, sv. Jan z Kříže učí, že jediný skutek vykonaný z lásky v očích Božích má větší cenu než všechna vidění, zázraky a vytržení. Papež Benedikt XIV. prohlašuje ve svém velikém díle „o beatifikaci a kanonisaci“, že jen ty extase přicházejí od Boha, které v duši způsobí veliká láska, pokora a moudrost srdce . . .

Tedy ne pro své vidění je Brigitta velikou světicí; nýbrž naopak, protože byla svatou a bohumilou, byla jí udělena milost zjevení.

Bylo to v jejím příbytku v Alvastru, kde Brigitta jednoho dne, když se modlila, přišla u vytržení. Zdálo se jí, že vidí jako zářící oblak a hlas vycházel z oblaku a pravil:

„Ženo, slyš mne!“

Tuzdělila se Brigitta. První její myšlenka byla, že stojí před dábelským mámením. Spěchala k svému zpovědníkovi a svěřila se mu a dostala absoluci.

Několik dní později opakovalo se vytržení; Brigitta učinila zcela tak jako po prvé.

Tu zazněl tajemný hlas po třetí. Jakýsi hlas mluvil z oblaku pravil:

„Ženo, slyš mne! Jsem Stvořitel všech věcí. Věz, že tě neklamou a že nemluví pro tebe samu, ale pro všechny křesťany. Jdi a vyhledej mistra Matěje, on zná Písmo svaté od začátku do konce; umí rozeznávat mezi duchem pravdy a lži, neboť sám zakusil boj jejich v nitru svém a zvítězil mým přispěním. Zjev mu ve jménu mém, co chci ti nyní říci! Budeš mou nevěstou; poznáš věci duchovní a spatříš nebeská tajemství, a duch můj

zůstane u tebe až ku dni smrti tvé. Neboť ten, který mluví k tobě, je Slovo zrozené z čisté Panny, ten, který trpěl, který umřel na vykoupení všech duší, který z mrtvých vstal a na nebe vstoupil.“

Hlas umlkl a Brigitta zůstala sama v hrůze a smutku. Spěchala k mistru Matěji, který klidně vyslechl její vypravování. Onť sám těžce byl zkoušen v duchovních věcech; říkalo se o něm, že jeho víru plným právem možno nazývati ctností rekovnou, tak veliké boje bylo mu přestáti, aby hájiti ji mohl proti klamně moudrosti světa, proti vzpouře vlastní hrdé mysli a proti vnuknutím ďábelským. Uměl proto rozeznávati mezi duchy. Duch temnoty, věděl, rozplameňoval ke zlým žádostem a naplňoval duši trpkostí a smutkem. Duch svatý naproti tomu vléval v duši lidskou svou vlastní nekonečnou mírnost, čistotu a oheň tak, že milovala pak Boha samého a ve všech věcech vyhledávala svatou vůli Jeho. Ďábel může sice pokoušeti, zaslepiti a zmásti; ale jestliže kdo svou veškerou důvěru v Boha skládá a Jemu z celého srdce chce sloužiti, potom, jak Bůh je živ, je nemožno, aby duch lži a temnosti dostal moc nad takovým člověkem.

A mistr Matěj znal Brigittu; znal chyby a nedostatky její přirozenosti, ale také boj, který zbraněmi milosti vedla proti sobě samé. Věděl, že její modlitbou bylo, státi se podobnou ukřižovanému a následováním Syna plniti vůli Otce. Bylo možno, aby Bůh opustil duši tak důvěry plnou a dovolil ďáblu klamati ji? Zjevení, které měla, bylo splnění příslibení Ježíšova u sv. Jana (XIV. 21.):

„Kdo má přikázání moje a zachovává je, ten jest, který mne miluje. Ale ten, který mne miluje, bude milován od Otce mého; i já budu jej milovati a zjevím jemu sama sebe.“

V.

„Jdi do Říma a zůstaň tam, až promluvíš s papežem a císařem a oznam jim všecko, co jsem ti říci poručil.“

Tak zněl r. 1349 Kristův rozkaz sv. Brigittě.

Dokončila své dílo ve Švédsku. V samotě klášterní cely napsala reguli svého nového řádu, Brigittinek, který nabyt tak velikého významu pro církev a pro kulturu severu. Magnus Smek daroval jí pro klášter královský dvůr ve Wadsteně s velikými kolem ležícími pozemky mimo peněžní dar 6000 marek stříbra. Základ pro nový klášter byl položen, nová regule řádová schválena od arcibiskupa švédského. Úkol Brigittin v otčině byl dokonán, zbytek její činnosti životní byl přenesen do Říma. Zde měla dosáhnouti papežského potvrzení svého řádu.

Zatím po dobu jednoho lidského věku sídlili papežové v Avignonu. Innocencem III. dokončilo papežství středověku dílo, které Řehoř Veliký započal a ve kterém Lev III. geniálně pokračoval, když o vánocích r. 800 utvořil říši římskou, když korunoval u sv. Petra krále francouzského na císaře. Od r. 600 až do r. 1200 řídil římský biskup osudy Evropy a spojoval západ v duševní jednotu. Řím stal se po šest neb sedm století vychovatelem Evropy. Vychování bylo nyní v hlavním dokončeno, ačkoliv mnozí žáci příliš záhy zběhli ze školy,

jiní velice rychle zapomínali, čemu se naučili, a jeden po druhém téměř všichni časem hodně nevděčně jednali se svým starým učitelem. Ale uznanost není ctností mládí; teprve v mužném věku učíme se vážit si školy, kterou jsme navštěvovali, a dobrovolně vracíme se k zásadám, které jsme kdysi považovali za autoritu. Byla to doba bouře a kvasu Evropy, která nastala stoletím čtrnáctým, a teprve v devatenáctém ukázaly se známky jejího ukončení, zvláště svobodným a osobním návratem tak mnohých Anglosasů a Germánů k oné jednotě církevní, od níž násilím jakožto národ před třemi, čtyřmi stoletími odtrženi byli.

Brigitta žila na počátku této přechodní doby. Roku 1303 Filip Sličný, král francouzský, v Anagni vložil násilně ruku na Bonifáce VIII. a tímto násilným skutkem byl středověk u konce. Supremát papežské stolice byl zlomen jak na poli politickém, tak náboženském. Theokracie středověku se zhroutila ve zříceniny a byla vystřídána moderním státním absolutismem.

Absolutismus byl vzpružinou v boji německých císařů proti moci papežské. Hohenstaufové neměli jen snů císařských, nýbrž toužili také po postavení Nejvyššího biskupa ve svaté říši římské. Arciť sen Hohenstaufů zanikl s Konradinem na popravišti, ale všichni vládcové čtrnáctého století pracovali na zbudování národní církve, t. j. církve, která by byla panovníku poddána a poslušna. Myšlenka samovlády byla v celé Evropě ve vzrůstu. — Pařížští doktoři Marsilius z Paduy († 1328) a Jean de Jandun bojovali zároveň s učeným františkánem Vilémem Occunem († 1347)

za absolutní moc císařskou. Dante stál na jejich straně spisem „Monarchie“. „Obhajuj nás mečem proti papeži,“ volali tito pisatelé k císaři, „a my budeme tě hájit svými pery.“ Na severu současně Sverre († 1202) obhajoval moc královskou jakožto bezprostředně od Boha zřízenou, a po celý život bojoval proti církvi na tomto základě. Spory králů dánských s arcibiskupy Lundskými působily v tomtéž směru, a Valdemar Atterday, současník Brigittin, pracoval vědomě na zbudování dánské státní církve. V Anglii učinil Wiclef absolutismus principem reformačním.

Tento nový princip to byl, který prolomil si cestu ve čtrnáctém století a jehož historickou známkou jsou papežové v Avignonu. Sůl papežství po dlouhou dobu ztratila svou sílu: Hildebrandovi nástupci stali se francouzskými dvorními kaplany.

Ale absolutismus ve svém vztahu k papežství stal se jen trestající metlou a nutným nástrojem ve vychovávacích plánech Božích. „A když otec dítky potrestá,“ praví sv. Augustin, „zlomí prut a hodí jej do ohně.“ R. 1789 zlomena byla samovláda Filipa Sličného, a guillotina uřízla hlavu gallikánské státní církvi jeho a Ludvíka Čtrnáctého.

Zaniknutí politické moci nebylo tedy identické s pádem papežství. Avignon byl jen hranečníkem, kde řada úloh končila a nová nastávala — středověká světská vláda papežská vystřídána byla čistě duchovní.

A na upevnění tohoto nového katolicismu pracovali teď ve čtrnáctém století všichni dobří a

svatí duchové. A všichni staví jako první podmínku: návrat papežův do Říma.

Velicí básníci té doby pozvedají své hlasy: nejprve Dante, pak Petrarka.

Svatí té doby pozvedají hlasy: nejprve sv. Brigitta, pak sv. Kateřina Sienská.

Ale ještě po dvě století je Evropa jevištěm roztráštění, zmatku a záhuby. Černá smrt zuří, zákonů nedbající bandy ozbrojených mužů činí všecky cesty nejisty, stát bojuje proti církvi, král proti papeži, nakonec papež proti papeži — možno mysliti, že přišel poslední čas, Antikrist nemůže již býti daleko. Jako říše, která je rozštěpena sama v sobě, rozpadá se křesťanská Evropa konečně ve dvě veliké, potírající se polovice, každá se svým nástupcem Petra, se svými sněmy církevními, se svými svatými. Klatební buly křížují se nad hlavami národů zoufale vzdychajících nebo posměšně je odmítajících, zástup flagellantů prochází zeměmi, tanec smrti zuří vždy dále. Opona chrámová rozděluje se shora až dolů a skála Petrova zdá se praskati. Dies irae, dies illa . . .

Teprve, když všecky tyto věci se staly, teprve, když ještě veliký severní odpad zkrátil církev o polovici jejích korun — teprve pak může povstati ona reformace a ona nově zbudovaná církev, o níž snili světec i kacíř, každý svým způsobem, ode dnů sv. Bernarda, Arnolda z Brescie a svaté Brigitty . . .

Bylo to r. 1349, kdy sv. Brigitta opustilo Švédsko, které již nikdy neměla spatřiti. Její průvod pozůstával z cisterciáka Dom Petra, podpřevora v Alvastru, z dominikána mistra Petra ze Skeninge, z přítelkyně Brigittiny jménem Ingebory Dannäs a z několika služebných. Mistr Matěj neputoval s nimi; mistr Petr a převor Petr nastoupili na jeho místo jako zpovědníci Brigittini.

Obyčejná cesta ze severu do Říma vedla přes Lübeck, Eisenach, Augsburg, Innsbruck, Veronu, Bolognu, Florencii a Sienu. Často však cestovali také po moři do Deventru v Holandsku a odtud po Rýně vzhůru; u Basileje opustili tuto řeku a zaměřili přes hory do Solothurnu nebo s druhé strany do slavného starého opatství Reichenau na Bodamském jezeře. Odtud vedla cesta přes Avenches a Vézay a přes Alpy u Mont Joux.

Brigitta a její průvodčí nezvolili žádnou z těchto cest. Tento malý zástup švédských poutníků přistal ve Stralsundu a putoval odtud dolů Němec-kem. Ve Švábsku koupila prý Brigitta od obyvatel Mayringenských louku, na níž se pásly její koně, a darovala ji chudým. Odtud, zdá se, že cestovala přes Alpy průsmykem Gothardským, neboť první velké italské město, jehož poutníci dospěli, jest Milán. Zde poklekla Brigitta na hrob sv. Ambrože a veliký světec a církevní Otec zjevil se jí. „Řekni mému nástupci,“ poručil Brigittě, „že biskup, který jako on opouští svůj klášter, podobá se nevěrnému manželů. Opouští církev Boží, které slíbil svou lásku, a bere si svět za milenku a obětuje jí všechno

i duši svou. Kdyby svět mohl trvati věčně, netoužil by nikdo po věčné blaženosti. Ta trocha dobrého, již činí, neděje se z lásky, nýbrž z bázně před peklem.“ Brigitta přednesla slova sv. Ambrože neprodleně arcibiskupu milánskému, který však nedbal jich.

V Miláně zemřela Ingebory Dannäs. Brigitta s ostatními putovala dále do Pavie, kde se pomodlila na hrobě sv. Augustina, odtud úrodnou Lombardií a přes Apenniny. Nablízku Janova zastavila se ve vesnici jménem Quardo; pravděpodobně cestovali odtud dále po moři. V tom případě přistali v Ostii a přišli do Říma po silnici ostienské.

Nával poutníků k otevření jubilejního roku o vánocích 1349 byl ohromný. Mezi vánocemi a velikonocemi bylo v Římě časem na 1,200.000 cizinců, a nikdy pod milion. Od velkonoc do svatodušních svátků byl nejmenší počet 800.000. V parném létě zmenšil se počet poněkud, ale ke konci roku stoupl na původní výši.

Tu putovali — píše Verner z Heidenstammu ve své „Pouti sv. Brigitty“ — divocí loupežní rytíři, uchvácení hrůzou z příští hodiny smrti, s dlouhými vousy, uprostřed snivých přátel Božích, a polohlasitě četli kající modlitby z otevřených modlitebních knížek. Celá bratrstva z různých klášterů přicházela s tlumoky na šijích a přidružovali se k všeobecné pouti národů, aby stali se účastni odpustků roku jubilejního. Každý modlil se a zpíval ve vlastní řeči, ale sem a tam spojovaly se všechny hlasy ve společné řeči církevní a zazněly latinské hymny neb litanie. Sil-

nice z Ostie táhla se podle břehu Tibery a konečně viděti bylo tam v dáli modravý obrys: Řím. Všichni padali na kolena, mnozí líbali zemi. Z tisíc hrdel zaznělo volání: „Sancte Petre! Sancte Paule! Misericordia!“ („Sv. Petře! Milosrdenství!“)

Poutníci nezastavili se již, až přišli k sv. Petru. Byl to středověký svatopetrský chrám, který tenkrát tam stál, jak známe jej z pozadí v „Požáru Borga“ ve stancích Rafaelových. Tu ležel před nimi ve vší své bohaté kráse, dílo desíti zbožných století! Po dlouhých schodech stoupalo se vzhůru ke třem branám a přišlo se pak do nádvoří sloupovým obklíčeného, kde stálo ještě umyvadlo ze staré basiliky k umývání rukou. Na to vstoupilo se jedním z pěti purpurovými záclonami uzavřených portálů do mohutného, pětilodního chrámu s jeho čtyřikrát pětadvaceti sloupy z mramoru a ze zeleného nebo červeného granitu. V prostřední lodi byly podélné stěny nad sloupy ozdobeny mosaikami ještě z dob Konstantinových; dále uvnitř zářil azurový podklad v mosaikách vítězného oblouku a pod ním zvedal se, nesen šesti alabastrovými sloupy, pozlacený, stříbrný baldachýn nad hrobem Petrovým.

Byl to nejslavnější okamžik, který Brigitta kdy zažila, když vstoupila na mosaikovou půdu sv. Petra, více nesena jsouc tísnícím se davem poutníků nežli sama jdouc. Dále a dále nesena byla se švédskými přáteli; teď počali mužové, kteří větší byli než ona, mluvit o hrobě apoštolově, jež v dálce spatřili. Teď četli hlásitě nápis, který byl na vítězném oblouku: „Protože svět pod tvým vedením, ó Petře, vítězně ke hvězdám

vystoupil, tedy Konstantin po svém vítězství zasvětil ti tento chrám...“ Teď také sama viděla nápis a četla jej — teď blížila se Konfessi zlatě zářící — teď vstoupila na schody vedoucí dolů do krypty... Brigitta, dcera Birgerova z Finsty v Uplandu, klečela u rakve knížete apoštolského, na hrobě Petrově...

Uprostřed v zástupu modlila se dlouho a nepohnutě. Velké pocity prochvívaly jí...

Zde bylo to, kde Konstantin osmnáctého dne po svém pokřtění odložil korunu císařskou, vrhl se na zem a svůj purpurový šat z kropil slzami lítosti. Rozpomínaje se, kterak pronásledoval svaté, volal hlasitě, že hřešil, bil se v prsa a říkal, že není hoden vstoupiti na půdu tak svatou. Konečně uchopil sám rýč, k počtě dvanácti apoštolů naplnil dvanáct košů zemí a nesl je na svých ramenou a tím započal sám práci na založení basiliky.

Zde na tomto místě papež Lev III. v noci vánoční před půl šesta sty lety korunoval Karla Velikého na císaře římského. Římský lid jásal, když papež pomazával krále franckého a volali třikráte po sobě: „Carolo piissimo Augusto a Deo coronato, magno et pacifico imperatori, vita et victoria.“ „Karel, od Boha korunovaný, nejzbožnější Augustus, veliký a mírumilovný císař, ať žije a vítězí!“

Ach, kde byly teď ty velké dny a ti velcí mužové, Leo, Řehoř, Karel a Konstantin? Nástupce Petrův sídlil na Rhoně ve francouzském Babyloně, kde, jak napsal Petrarka, „naděje v příští život byla bajkou, pravda bláznovstvím, čistota hanbou...“

V hlubokých, temných myšlenkách opustila Brigitta se švédskými kněžími sv. Petra. Procházeli hradem a teprve teď zpozorovali, že na mnohých místech pásł se dobytek, a mnohé kostely, mimo něž kráčeli, stály tu beze střechy, zpustošeny, zarostly travou a divokým houštím. U jednoho rohu bylo jim vyhnouti dvěma mužům, kteří spolu noži bojovali, a když šli jakousi úzkou uličkou, viděli nestydaté ženštiny, které rozhaleny ukazovali se v oknech a kývaly na její průvodce, ač oba duchovní byli ve svém rouchu řeholním. Tu vzdychla Brigitta hluboce a řekla:

„Ach, mistře Petře, myslila jsem častokráte, že toho dne, kdy přijdu ke sv. Petru, mé srdce od rána do večera zpívati bude „Te deum“. Ale nyní zaznívají v duši mé žalozpěvy proroka Jeremiáše, jak zpíváte je v matutinu ve svatém týdnu. Ano, nepřetržitě naříká to v mém srdci, mistře Petře: Quomodo sedet sola civitas.

„Ach, jak opuštěno sedí tu město, plné kdysi lidu; jako by ovdověla paní národů; kněžna nad zeměmi octla se v porobě!“

„Bolestně pláče celé noci, slzy kanou jí po lících; není, kdo by potěšil ji ze všech jejích milců; všichni přátelé pohrdli jí, jsou z nich nepřátelé.“

„Cesty k dceři Sionské truchlí, neb nikdo na slavnost nejde; všecky brány její jsou pobořeny, kněžstvo její vzdychá, panny její špinavé jsou, ona sama je hořkostí zdrcena.“

„Hospodin se ustanovil na tom, že zbortí zeď dcery Sionské; natáhl měřidlo svoje a neodvrátil od zhouby své ruky; i kvílilo předezdí a nejínak zeď rozmetaná.“

„Propadly se do země její brány, zničil, polámal závory její; král a knížata její mezi pohany jsou, není právního řádu; proroci její nedostávají vidění od Hospodina.“

„Od slzení chřadnou mi oči, útroby chvějí se mně, vnitřnosti mi na zemi plynou pro pohromu dcery lidu mého, kdyžť hyne dítě i kojenec na ulicích města.“

„Kdyžť říkají svým matkám: Kde jest chléb a víno? kdyžť hynou jako poranění na ulicích města, kdyžť vydechují duše v lůně svých matek.“

„Komu mám tě přirovnati, komu připodobnit, Jerusalemská dcero, s kým tě mám na roveň postaviti, bych tě potěšil, panenská dcero Sionská? Jeť jako moře veliká pohroma tvá, kdož tě zhojí?“

„Tvoji proroci vydávali ti za vidění klam a mam, neodhalovali tvých nepravostí, aby tě k pokání vyzývali; vydávali ti za vidění výroky na klam, abys vyhnána byla.“

„Tleskají nad tebou rukama všichni, kteří jdou cestou; sípějí a hlavou pokyvují nad dcerou Jerusalemskou: To-li jest — říkají — to město, ‚koruna krásy‘, rozkoš všeho světa?“

„Jerusaleme, Jerusaleme, obrať se k Pánu Bohu svému!“

VII.

Brigitta a její průvodčí donesli si z domova doporučení od světských i duchovních hodnostářů k římskému dvoru a proto kurie nabídla švédským poutníkům byt v paláci kardinála Huga

z Beaufortu vedle kostela Sv. Vavřince Damasova, tam, kde nyní je palác kancléřský.

Svatý Vavřinec byl po celý starověk a středověk z nejoblíbenějších světců římských. Za císaře Valeriana byl arcijáhnem v římské církvi, tedy z nejvznešenějších úředníků. Když papež Sixtus II. r. 258 byl jat v katakombách a veden na smrt mučednickou, potkal ho cestou Vavřinec a pravil: „Kam jdeš, otče, bez svého syna? Kam, svatý knězi, beze svého služebníka? Proč chceš přinést tuto obět bez svého jáhna?“

„Buď klidný, můj synu,“ odpověděl mu starý papež, „v málo dnech budeš mne následovati. Nám starým lidem jest se spokojiti krátkým a lehkým bojem; tužší však boj očekává tebe, který jsi ještě ve květu mládí. Chystej se tedy a všechno, co máš a co střežíš jakožto dary věřících, rozdej chudým.“

Nablízku náměstí Petrova viděti ještě dnes malý, nyní v Palazzo Cesi zastavěný kostel, který označuje místo, kde sv. Vavřinec naslouchal rady papežovy. Snad již tenkrát položen byl v Římě začátek k pozdějším křesťanským jáhenstvím, jimž svěřena byla péče o chudé; S. Giorgio in velabro, S. Adriano na foru, Santa Maria in Cosmedin jsou takové dosud zachovalé kostely jáhenské.

Podle tradice žádali pohanští soudcové od Vavřince, aby vydal klenoty církevní, jež opatrovati bylo úkolem jáhnů. Vavřinec zatím je prodal a peníze rozdal chudým. Když pak soudce na něho naléhal, zavedl ho na místo, kde chudí byli shromážděni, vztáhl ruku k nim a řekl:

„Zde vidíš poklady církve. Kristus nemá lepšího bohatství než tyto, mezi nimiž i sám jest, jak praví. Neboť stojí psáno: Lačněl jsem a dali jste mně jísti; žíznil jsem a dali jste mně píti; cizincem jsem byl a přijali jste mně.“

Rozlícen kázal soudce vésti sv. Vavřince na mučení, které, jak Sixtus předpověděl, bylo dlouhé a bolestné: Vavřinec, jak známo, vytrpěl smrt na žhavém rožni. Augustin vypravuje, jak mučedník uprostřed svého trýznění zvolal k soudci: „Teď jsem již na jedné straně upečen, potřebuješ jen mne obrátiti a jísti.“ V kostele San Lorenzo in panisperna ukazuje se místo, kde prý stál rožeň, a v kostele San Lorenzo in Lucina přechovává se kousek z toho rožně. Pochován byl mučedník od jakési křesťanské ženy jménem Cyriaka na jejím venkovském dvorci in agro verano před branou tiburtinskou.

Brzy vytvořily se katakomby kolem hrobu mučedníkova a Konstantin vystavěl nad ním basiliku. Na zadní straně jeho, chor na choru, vystavěn byl v pátém století jiný kostel zasvěcený Matce Boží a r. 1220 papež Honorius III. spojil oba kostely v jeden tak, že starší, konstantinská basilika stala se chorem a hrob mučednický před ní byl položen. V této podobě stojí kostel posavád, a sv. Vavřince za hradbami s mosaikami ze šestnáctého století, s mramorovým baldachýnem nad hlavním oltářem, s krásnou kazatelnou a s podlahou z třináctého století je z nejkrásnějších kostelů římských. Pelagius II. r. 578 tělo sv. prvomučedníka a jáhna Štěpána dal pohřbíti do téhož sarkofágu jako sv.

Vavřince. V bohatě ozdobeném zázračném kostele za hrobem mučedníků odpočívá Pius IX.; na jeho mramorové, podle vzoru katakombského zhotovené rakvi, stojí slova: Ossa et cineres Pii Papae IX. Orate pro eo. „Kosti a popel papeže Pia IX. Modlete se za něho.“ Ve výklenku nad tím je mosaikový obraz dobrého pastýře.

V pozdějším starověku a ve středověku budovali v Římě kostel za kostelem ke cti sv. Vavřince; známa jsou jména neméně než čtyřiaadvaceti. Zčásti byly opět zrušeny, ale z těch, které dosud stojí, jest S. Lorenzo in Damaso, nazvaný tak proto, že papež Damasus kolem r. 370 na tomto místě dal vystavěti budovu jakožto archiv pro římskou církev a uprostřed této budovy basiliku, kterou zasvětil svému krajanu, Španělovi sv. Vavřinci. Nynější papežský palác kancléřský s přilehlým kostelem zbudovali Bramante a Montecavallo; za časů sv. Brigitty stál kostel ovšem tak, jak papež Lev III. jej obnovil. Možno si jej tedy představiti jako basiliku ve stylu Sa. Maria in Cosmedin nebo San Marco, bohatě vyzdobenou mosaikami; palác sám pravděpodobně byla vysoko se pnoucí budova se silnými dveřmi, s okny co možná v nejmenším počtu a snad s mohutnou věží ve stylu Torre delle Milizie nebo Torre de'conti, kteréžto obě pocházejí z třináctého století.

Nebyl to klidný Řím našich dnů, v němž svatá Brigitta se ubytovala. Byla to doba velkých šlechtických bojů: Orsiniové a Colonnové rozdělili Řím mezi sebe; od Campo di Fiore až ke kostelu Svatopetrskému vládli Orsiniové, ostatní náleželo

Colonnům. Colosseum, slavobrána, ba i hrob Cecilie Metelly proměněn byl v pevnosti. Mezi nimi prostíraly se výšiny římské, plné ruin, křoví a pasoucího se dobytka. Jen nížina od Kapitolu k Vatikánu podél Tibery byla zastavěna; na pahorcích nemohl nikdo bydleti, protože staré vodovody, jimiž dříve vedla se voda na horu, byly dávno zničeny. Na Aventinu stál papežský palác, který vystavěl Honorius III. a který teď byl v naprostém úpadku; jen Lateran skvěl se v nové kráse po požáru r. 1400.

V severní Italii byla doba rozkvětu italské gotiky. Dómské kostely v Sieně, v Orvietu, ve Florencii, v Arezzu zvedaly se, svítily mramorem; ve Florencii zbudován byl Santa Croce a Santa Maria Novella, v Assisi San Francesco, v Padui Il santo ke cti sv. Antonína. Ale pro Řím byla to hubená léta; jen jediný kostel Santa Maria sopra Minerva r. 1280 vystavěný pochází z této všude jinde v Italii tak bohaté doby. Potom až do r. 1450 nebyl vystavěn v Římě žádný nový kostel; toho roku papež Mikuláš V. položil základy k nynějšímu dómu Peterskému, a tím nastala nová doba pro církev, umění a svět.

Avšak sv. Brigitta prodlévala ještě v Římě zřícenin. — Antický starověk, křesťanský starověk a nyní také křesťanský středověk — to byly tři světy zřícenin, které ji obklopovaly. V nich chodila, v nich žila.

Katakomby a hroby mučedníků byly cílem jejích poutí. Šla do San Sebastiano modlit se mezi hroby podzemní, šla k hrobu apoštola sv. Pavla na cestě do Ostie, klečela na hrobě sv.

Anežky nebo před sloupem, u něhož Ježíš byl bičován v Santa Prassede. Často navštěvovala San Lorenzo fuori le mura a Klarisky v klášteře San Lorenzo in panisperna. Zde posadila se dokonce na schody mezi žebráky a vztáhla ruku po kousku chleba.

Doma žila skromný, klášterně pravidelný život se svými domácími. Nečinila nic bez rozkazu domácího řádu, který jí zpovědník její, mistr Petrus, předepsal. Vše bylo od něho napřed nařízeno: modlitby, pobožnosti, almužny, práce, poutě, spánek i bdění. Brigitta ani nevzhledla bez svolení zpovědníkova.

Každého rána o 4 hodinách začala svůj den tím, že šla ke zpovědi. Její svědomí bylo tak jemné, že trpce vyčítala si i to nejnepatrnější netrpělivé slovo, které jí snad uklouzlo, a po každém takovém nedopatření jala se trestati nevázaný jazyk: strčila do úst kus hořkého kořene hořcového a žvýkala jej. Po zpovědi byla na mši sv., kterou sloužil buď prior Petrus z Alvastry nebo mistr Petrus; potom navštívila chrám sv. Petra nebo jinou basiliku. Každou neděli a po většinu svátků přijímala nejsvětější Svátost oltářní. V osm hodin shromažďovali se všichni obyvatelé domu v refektáři k hlavnímu jídlu dennímu. „Čtyři hodiny denně,“ řekl Kristus Brigittě, „můžete použití k náležitému občerstvení tělesnému, jestliže však zkrátíte tuto dobu, obdržíte za to odměnu od Boha . . . Pravidl jsem ve svém evangeliu, že kdo jen sklenici studené vody podá jednomu z učedníků mých, že neztratí se mu odměna za to. Tak i vy obdržeti máte odměnu

i za to nejmenší sebezapírání, které v pravé zbožnosti k mé poctě si uložíte . . . Vezměte si tedy s rozumnou přesností, co nutno je pro život, většinu však nechejte státi z lásky k Bohu. Dvojí maso nebo rybu má však vám býti dovoleno požívat u stolu, co však nad to je, to obětujte z lásky ke mně. Chléb vám předložený můžete snísti, a jestliže více budete potřebovati, smíte ve jménu mém vyžádati si ho od svého mistra. Co platí o chlebě, nechť platí také o vodě. Víte zajisté, že nemocný nemůže žíti dle těchž pravidel jako zdravý.“

Po jídle a občerstvení odebral se každý po svém: modlit se a pracovat; Brigitta za vedení mistra Petra učila se latinské gramatice. Znalat vedle své mateřštiny jen německy a nahlížela, že chce-li nabýti vlivu na světové události, že také musí býti mocna řeči světové. Ostatně střídala tělesnou práci se čtením, sama udržovala v pořádku šaty domácích, ba i služebných. Jakmile nastal večer, odebrala se Brigitta do kostela na nešpory a kompletář, po nich přišla večere, a pak jedna hodina nenucené zábavy. V osm hodin byli všichni v domě Brigittině na lůžku; jen ona zůstala vzhůru, modlit se, buď ve své světničce nebo v kostele. Když pak konečně pozdě v noci ulehla na několik hodin k odpočinku, tu položila se tak jak byla na rohožku, která na studené kamenné zemi byla rozprostřena, majíc pod hlavou jen jedinou podušku a jen tenkým pláštěm jsouc přikryta.

Tak počala Brigitta r. 1350 svůj život v Římě a s výjimkou přerušení, způsobených cestami, žila tak skoro až do své smrti r. 1373.

Bylo to za časné hodiny ranní, Brigitta vrátila se právě od sv. Petra. Na hrobě knížete apoštolského měla zjevení; ukázal se jí sv. Petr a naříkal nad svým městem:

„Ó Říme, Říme, jehož ulice krev mučedníků pokryla drahocenným zlatem; teď tvoje vzácné safíry změnily se v ošklivou špínu a Petrova síť je plna ještěrek a jedovatých hadů. Ó Říme, Říme, teď musím nad tebou mluvit jako prorok nad Jerusalemem! Růže a lilie ve tvých zahradách jsou zarostly bodláčím, tvé zdi jsou zbořeny, tvé brány beze strážců, tvé oltáře zpustošeny, tvá nádobí posvátná prodána a obětní kouř nestoupá již ze tvé svatyně. Běda tobě! Kdyby přátelé boží nevolali horlivě o smilování, nebylo by již Říma. Ale ty očištěn budeš ostrým mečem a ohněm, pluh půjde přes tebe a všechny tvé osady budou vyvráceny; Pán sedře ti kůži a maso odře s kostí tvých a je rozdrtí, že morek z nich vyteče. Hle, přichází na tebe náhlou smrtí a všichni jeho andělé a svatí v nebi budou ti zlořečiti, všichni démoni a zlořečenci budou tě proklínati!“

Brigitta napsala právě tyto řádky na pergamen, tu zaslechla znovu k sobě mluvit. Upadla znovu u vytržení a ve vytržení slyšela hlas — ten, který jí byl nejmilejší ze všech hlasů onoho světa — Ježíšův vlastní, něžný a mocný hlas. Brigitta padla na kolena a klečíc psala, co Duch jí vnukal.

„Piš ve jménu mém papeži Klementovi,“ zazněl hlas.

„Já, Ježíš Kristus, jsem tě povznesl. Vy-

stoupil jsi výše než kdo jiný. Ale teď starej se o mne, ty hlavo mé církve. Měl bys přiváděti duše ke mně, které vykoupil jsem krví svou, ale vpravdě, ty jsi vrah duší, horší než Lucifer, nespravedlivější než Pilát, neboť Lucifer usmrtil jen mne, ty však usmrcuješ i mé duše, Pilát neodsoudil nikoho k smrti leč mne, ty však odsuzuješ jak mne tak mé duše. Ty jsi nemilosrdnější než Jidáš, nelidštější než židé. Proto zvedni se, učiň mír mezi francouzskou a anglickou královnou, které zuří mezi mým lidem jako dvě divé šelmy a duše utracují. A jdi potom do Říma uvažovat o místech, která zrosena jsou krví svatých mých. Budeš-li hlásati slovo mé a lásku mou, budeš míti odměnu věčnou. Vzpomeň věci minulých; následoval jsi vlastní vůle své, povinnosti své málo jsi dbal, vyvolal jsi hněv můj, ale já byl jsem shovívavý a mlčel jsem. Teď hodina má blízko jest; tvůj čas brzy uplyne. Budu žádati počet pro tvou nedbalost a pro tvou zpupnost. Jestliže neposlechněš, spadneš se všech těch stupňů, na které jsi vystoupil. Navštívím tě na těle tvém a na duchu tvém; jazyk tvůj oněmí a jméno tvé stane se hanbou před obličejem mým a před obličejem svatých mých. Dovolil jsem ti vystoupiti tak vysoko, ale žádati budu počet od tebe, protože jsi to učinil, nejsa toho hoden. Nezapomenu, že za tvé vlády lakota a hrabivost kvetly v mé církvi. Mnohé věci mohl jsi změniti a zlepšiti, ale nechtěl jsi! Obrát se, než přijde tvá poslední hodina, neboť můj soud počne od chrámu mého a od olšáře svatého. Optáš-li se, z jakého ducha mluví ten, který praví ti tato slova, tedy zkoumej svědomí své a na-

lezneš, že neřekl jsem ti nic jiného než pravdu.“

Tato strašná slova zněla jasně a zřetelně v nitru věstkyně. Sluchem duše své slyšela je všechna najednou — jako v jediném, dlouhém, spolu souvislém slově. Bylo to jako by jí byla podána nádoba naplněná mnohými, rozličnými klenoty a drahými věcmi; ale ona sama vyprázdnila nádobu a patřila na každou jednotlivou drahocennost, kterou obsahovala, a brala vše do ruky. Zatím, co péro její letělo po pergamenu, aby jí žádné slovo neušlo, cítila v nitru bolestné napětí, jako by jí hlava chtěla se rozskočiti; bylo to, jako by se cosi dmoucího a živoucího dralo na světlo. Ale když poslední slovo bylo na papíře, přemožena byla blaženým klidem a hlubokou vnitřní radostí; duševní bolesti změnily se v něžný, zářící klid a ona přešťastna klesla pod proudem vřelých slzí.

IX.

Klement VI. neposlechl vyzvání Brigittina, aby odebral se do Říma. „Ten, který s Kristem měl volati: Pojdte ke mně a naleznete odpočinutí pro duše své! — volal naopak: Pojdte a vizte mne v mé nádheře, která větší jest, než byla Šalamounova, pojdte a přispějte na ni a o duše můžete sami pečovati! Proto blíží se hodina hněvu a on má býti potrestán jako ten, který rozptýlil stádece Petrovo. Jaký soud mu nastává?“

Papež Brigitty neposlechl a jeho vikář v Římě, Ponzio Perroti, dbal jí právě tak málo. „Země,“ pravil Kristus své služebníci, „skrývá tomuto

prelátu nebe. Bohatstvími jako vnadidly chytil jej svět na svou udici.“

V kostele S. Maria Maggiore měla Brigitta zjevení, která sdělila kardinálu Annibaldo Gaetanimu. Viděla katolickou církev jako budovu, která byla blízka zřícení; základ poklesl, strop měl hluboké trhliny, půda byla plná děr; jestliže nebude brzo obnovena, musí padnouti a její pád bude slyšeti v celém světě. „Mnozí z těch, kteří nyní žijí,“ zvěštovala věštkyň, „spatří slunce rozdělené a hvězdy zatemněné. Moudrost stane se bláznovstvím, pokorní pohřbí svůj oheň do země, drží budou vládnouti. Kdo moudrost má, nechť pochopí slova moje!“

Za Klementa VI. nerozuměli tomto proroctví. Ale když pět let po smrti Brigittině vypuklo veliké schisma, tu rozpomněli se mnozí na její proroctví o rozděleném slunci. A tiší ve světě pochovali oheň lásky v srdcích svých na lepší časy...

Soud nad Klementem VI. přišel záhy. Dne 3. prosince 1352 udeřil blesk do chrámu Petrského a roztavil jeho zvony; tři dny na to vydechl v Avignoně Klement svůj poslechní vzdech.

Nový papež Innocenc VI. byl mužem „vzácného kovu“ a Brigitta poslala mu mnohé ze svých zjevení, která mistr Petrus přeložil do latiny. Tato zásilka nedošla však nikdy do Avignonu. Innocenc byl ostatně přízniv myšlenky navrátiti se do města apoštolského; aby návrat připravil, poslal důkladného vojevůdce kardinála Albornozu jakožto legáta do Italie a tomu se podařilo znovu vydobýti téměř celý církevní stát, který ztracen byl až na jediné město Montefiascone.

Plány papežovy opustiti Avignon hrozily ostatně Brigittě tím, že zbavena bude svého přístřeší v Římě. Kardinál Hugo de Beaufort oznámil jí totiž, že teď sám paláce potřebuje a vyzval ji proto, aby jinde byt si hledala. To nebylo v tehdejší Římě snadno. Brigittina domácnost byla dosti veliká; od konce jubilejního roku bydlila s ní její dcera Kateřina, panenská manželka Eggerta z Kürnensu, kromě toho oba kněží a množství služebných. Orsiniové, s nimiž vstoupila Brigitta v blízký přátelský poměr, ochraňovali dosavad severské cizince, ale při demokratickém povstání, které rozničil lidový tribun Baroncelli, hrozilo i rodině Orsiniův téměř podlehnutí; jejich hlava byl od lidu nedaleko Campo de' Fiori kamenován, zástup luzy napadl dům svaté Brigitty a hrozil, že cizí věstkyni upálí jako čarodějnici. Kardinál Hugo dal Brigittě lhůtu jen jednoho měsíce; nikde nemohla bytu nalézt. Peněz také neměla mnoho, protože zásilky ze Švédska následkem nepokojných časů přicházely velice nepravidelně. Již nastal den, kdy měla se vystěhovati, a Brigitta seděla plačíc vedle složených svých věcí. Tu vstoupila k ní jistá římská vdova, Francesca Papureri; znala Brigittu již delší dobu a dala se od ní v duchovních věcech vésti; teď stala se dědictvím majitelkou paláce nedaleko Campo de' Fiori a nabídla své švédské přítelkyni a vůdkyni přístřeší u sebe. Brigitta přijala radostně nabídku a zůstala až do smrti v domě Francescině, v nynějším Domus Brigittae na Piazza Farnese. Byla to tenkrát velmi veliká budova ozdobená starými římskými sloupy chrámovými a vysokými štíhlými věžemi. Uvnitř

byla velká, krásná zahrada plná myrt, cypřišů a stromů citronových; v nejvzdálenější části měla i skalní jeskyni a vinici. Zde cítily se bezpečny před krvavým a bojechtivým Římem. V prvních letech bojovala Brigitta hořce se svou chudobou, mnohokrát byla nucena peníze nebo životní prostředky si vypůjčiti; často byla její nouze velmi veliká. „Co budeme zítra jísti?“ tázala se jednoho večera Brigitta blahoslavené Panny. „Modli se o almužnu ve jménu Ježíše Krista,“ byla odpověď Mariina. I posadila se paní z Ulfasa mezi kostelní žebráky před S. Lorenzo in paneperna.

Mezitím čekal Řím marně na Innocence VI. Albornoz vydobyl zpět celý církevní stát, v Římě činili právě přípravy k uvítání papežově. Ale Innocenc byl stár a bál se obtíží cesty; po deseti-letém pontifikátě zemřel „mezi velikými hříšníky v Avignoně,“ jak trpce řekl Petrarka.

Nástupcem jeho byl zbožný benediktin Vilém Grimoard z Grisaku, který jako papež přijal jméno Urbana V. Dvanáct let již uplynulo od příchodu Brigittina do Říma a její dcera Kateřina byla tam skoro také tak dlouho. Nikdo nechápal důvod tohoto tak dlouhého pobytu. Jiní poutníci švédští přicházeli a odcházeli a vraceli se zase zpět; svatá Brigitta a její dcera zůstaly tam. Žily stále týmž způsobem, putující, modlíce se, pracující, očekávající den, ve který splniti se měla slova Kristova Brigittě řečená a ona spatřiti měla papeže a císaře v Římě a s nimi mluvit.

Její pouti rozšířily se nyní daleko přes hranice věčného města. Nespokojila se poutí do San Paolo a San Sebastiano; putovala ke hrobu sv. Bartolo-

měje v Beneventu, ke hrobu sv. Tomáše v Ortonu, sv. Matouše v Amalfi a k ostatkům sv. Mikuláše z Myra v Bari. Navštívila Monte Gargano, kde jedenkrát zjevil se archanděl Michael, putovala ke hrobu sv. Františka v Assisi a do Porciunkuly získat plnomocných odpustků.

Bylo to 4. října 1364, když Brigitta modlila se v kostele San Francesco a Ripa v Římě. Tu zjevil se jí velký světec umbrijský, který ukázal se jí v ozářené postavě a řekl: „Pojď do mé cely se mnou jíst a pít!“

Tato slova považovala Brigitta jako pokyn, aby putovala do Assisi, a v červenci následujícího roku vypravila se na cestu s Kateřinou, mistrem Petrem ze Skeminge, priorem Petrem z Alvastra a několika jinými poutníky švédskými.

S hůlkou v ruce putoval malý zástup skrze Porta del Popolo, dospěl na milviský most a Kampaní ubíral se k dalekým zasněženým vrchům Sorakta. Překročili Apeniny, kráčeli hlubokými horskými roklemi, na jejichž dně hrčely potoky a kde i v nejparnější létě bylo vlhko a chladno.

Tam nahoře v horách to bylo, kde tento malý zástup poutníků jedné noci překvapen byl od lupičů v opuštěném selském dvorci, kde přístřeší si vyhledali. Bandité vstoupili do domu a rozdělali na krbu oheň; při silné záři plamenů objevili Kateřinu, zářící mládím a krásou, a žádostivě blížili se severské plavovlásce. Chvějíc se ustupovala před snědýma rukama — tu bylo slyšeti před domem veliký křik mnoha hlasů a silný řinkot zbraní. Banda domnívala se, že jest odkryta a obklíčena, i dala se zděšeně na útěk. Ale venku nebylo viděti nikoho,

žádné lidské pomoci, a zbožní poutníci děkovali Bohu nebeských zástupů a druhého dne kráčeli bez překážky dále v rovinu umbrijskou. Pravděpodobně šli skrze Foligno, kde svatá Angela na počátku století po zbožném životě zavřela oči, a snad spatřili v dálce klášter Montefalco, kde v téže době jiná světice žila a se modlila. K večeru dostihli pak úpatí Monte Subasio. Před nimi leželo město Francescovo se stupňovitě vystupujícími řadami domů, se zdmi a branami, s kostely a věžemi, s klášterem Santa Chiara na západě a s mohutným Sagro Convento na východě.

Brigitta a její průvod odebrali se hned k hrobu sv. Františka pomodlit se. Modlili se dlouho klečíce na stupních hlavního oltáře, pod oněmi klenbami, které malbami vyzdobila ruka Giottova a které tenkrát byly čerstvé a nové. Zde pozvedla oči své, podobně jako ještě dnešního dne cestující činí, k mystické svatbě sv. Františka s ušlechtilou Chudobou, zde zářili jim se stěn něžní svatí Simona Memmica s úzkýma snivýma očima. Nahoře podívovali se švédští poutníci řadě obrazů ze života sv. Františka, které rovněž Giotto na stěny hlavní lodi vymaloval.

Ale jaký přechod z kostela do kláštera, jaký rozdíl mezi ideálem fresek a skutečností v posv. konventě! Za půl druhého sta roků, které uplynuly ode dní sv. Františka, chudí bratří velice se změnili — a ne k prospěchu! Kde byla tu svatá chudoba, o níž pěl Jacopone da Todi:

Chudobo, ty milá, drahá,
pokory jsi sestra blahá,

k jídlu, pití ke každému,
jedna míska stačí k všemu.

Chudobo, ty milovaná,
od světa tak nechápaná,
veselá vždy, plná slasti,
měšťankou jsi nebes vlasti.

Chudoba — toť s ochotností
všeho zříct se, žít jen v ctnosti,
sebe za nic pokládati,
s Kristem pak kdys kralovati.

Umlkla píseň Jacoponova a pomřeli ti skromní
chudí bratři z legend Fioretti — Frate Leone,
malý beránek Boží; Frate Egidio; Frate Masseo;
Frate Junipero. Nebyla to již Chudoba, která
vládla v domě sv. Františka. Když Brigitta byla
večer sama, žalovala Kristu svou bídu. Odpověděl
jí: „Můj přítel František opustil blahobyť, aby
činil pokání. Život ztrávil tím, že rozjímal o mých
skutcích, mých příkázáních a mé lásce. Teď od-
dávají se jeho bratři starostem a požitkům světa.
Nemilují již chudobu, která byla radostí jejich
otce.“

Nejen starost, i pochybnost budili obyvatelé
v posv. konventě v duši Brigittině. Přišla do
Assisi, aby o svátku „Okovů Petrových“ (1.
srpna) získala veliké odpustky v Porciunkule. Tu
však slyšela vysoce učené pány v klášteře, právě
vrátivší se z university v Bologni nebo v Paříži,
posměšně smáti se odpustkům. Sv. František prý
si to jen ve své obrazotvornosti představil, že vidí
Ježíše a Marii a že z jejich úst obdržel slib od-

pustkový, nebo prý celé vypravování jest jen báseň od něho.

Švédská poutnice byla by téměř docela pozbyla chuti s ostatními poutníkyúčastniti se slavnosti; sklíčena postavila se ve zvolna postupující řady modlících se a zpívajících poutníků. Tu při vchodu do kaple porciunkulové Brigitta upadla ve vytržení a slyšela tato slova z úst Kristových:

„Dcero má, klam a lež nemůže býti, kde je pravda a božský oheň lásky. Můj přítel František měl pravdu a mluvil pravdu. Protože shledal u lidí tolik vlažnosti ve službě Boží a tolik horlivosti ve službě světa, prosil mne o milostnou zástavu, kterou by uhašen býti mohl oheň žádostí pozemských a roznícen plamen lásky. A to, zač prosila láska, nemohl bych já, láska sama, odmítnouti. Proto každý, kdo navštíví místo toto se srdcem volným a světaprázdným, obdrží je ode mne naplněné požehnáním a zbavené všech hříchů.“

Těmito slovy utiřil se chladný vítr pochybnosti v duři Brigittině a neklidné myřlenky se utiřily. Klečíc mezi ostatními poutníky ve slavnostním mlčení kaple porciunkulové, modlila se dlouho za naději svého života: za návrat náměstka Kristova do města Petrova a za znovuzřícení církve.

X.

V srpnu 1361 vyhořel v Římě kořtel lateránský. Pokrývač, který měl opraviti střechu basiliky, upustil hořící uhel ze svého uhelníka a suché krovy chytily. Dřívě než tomu mohl kdo zabrániti,

stála střecha v plamenech; celá hlavní loď kostela s kaplí Sancta Sanctorum a s jinými částmi přiléhajícího paláce papežského shořela.

V téže době Urban V. snažil se horlivě dokončiti papežský zámek v Avignoně. Tak zdálo se, že vstupuje zcela ve šlépěje předchůdců a oddává se klidu ve Francii. Marně připomínal mu Petrarka, že Lateran leží v rozvalinách, že matka všech kostelů stojí beze střechy, že Rhodus a Cypr staly se kořistí nevěřících a Byzanc že je ohrožena. „Ó nejvyšší pastýři, ustanovený od Ježíše Krista, tvé místo není v chladivém stínu a při občerstvujícím prameni — tvé místo je tam, kde vlci zuří nejhůře a kde stádo je nejvíce v bídě. Dokaž tedy, že jsi pravý pastýř a ne nájemník!“ Marně zněla prosba Petrarkova a marně mladý františkán, Petr z Aragonie, vyhledal papeže a prosil ho, aby šel do Říma, nechce-li viděti vypuknouti schisma.

Tu vzala Brigitta své péro. Její slova obrácena byla tentokráte na jednoho z nejbližších papežových, na jednoho vysoko postaveného preláta na dvoře v Avignonu.

„Nejdůstojnější otče, oznam papeži, v jak smutném stavu je jeho město Řím. Budovy, v nichž odpočívají těla mučedníků, jsou zbořeny, kostely mazány lidmi i zvířaty. Nařízení papežů, která vnukl jim Duch svatý, zatlačena jsou všude zneužitím, které jim ďábel našuškal. Nadačníci, kteří podle svých regulí žili z příjmu církve, ustupují laikům, kteří oddávají se nemravnému životu, protože k vůli obročí nesmějí se oženiti. Kněží dělají to po nich; nestydí se ani vydržovat si souložnice. Mniši, kteří dříve ve dne v noci chválu boží

pěli, chodí teď sotva do choru. Mnohá opatství podobají se spíše místům nešlechtnosti než klášterům; opatové bydlí na svých zámcích, mniši venku ve městě, mše svatá se tam nikdy nezpívá. . . Regule, které dali sv. Augustin, sv. Benedikt, sv. Dominik a sv. František, nejsou již zachovávány. V Římě umírají sta bez svátosti pokání a nejsvětější Svátosti oltářní. Ženatí mužové zapuzují manželky a berou si jiné nebo mají obě pod střechou. V době postní se nepostí a ti, kteří dělají, jako by se postili, jedí v noci. Boháč nutí čeled pracovati v neděle a ve svátky. Křesťané závodí se židy v lichvaření. Nikdo nebojí se již trestů církevních; stížení klatbou dostavují se ke službám božím a kněží obsluhují je, jen když dobře zaplatí. Budte prokletí ti nevěrní kněží! Proklet buď chléb, který živí tělo, jež určeno je pro oheň pekelný! Proklet buď den, kdy se narodili! Běda jim, že jsou kněžími — nikdo nebude hrozněji trpět na věčnosti! Od mého domu a oltáře začne můj soud, praví Pán!“

Tuto zprávu dostal Urban. A začátkem roku 1365 obdržel konečně vikář v Římě, biskup z Orvieto, rozkaz, papežskou residenci upravit, očistiti a zahrady vatikánské vysázeti. Papež chtěl přijíti a s ním chtěl se též dostaviti do Říma německý císař Karel IV. od r. 1355 vládnoucí.

Radost Italie byla veliká. Benátky, Neapol, Pisa a Janov usnesly se dáti papeži k dispozici loďstvo galejí. Naproti tomu ve Francii byl hněv všeobecný. Francouzský král Karel V. a francouzští kardináli snažili se vší mocí papeže zadržeti. Jakýsi francouzský prelát varoval Urbana kázáním, jehož

textem byla slova Kristova k Petrovi v legendě: „Jdu do Říma, abych byl znovu ukřižován.“

Papež však neodvážil se déle váhati. Dne 30. dubna 1367 opustil Avignon, 19. května vyplulo jeho loďstvo z přístavu marseillského a po šťastné plavbě přistalo dne 3. června za svítání v Corneto v Itálii. Pod širým nebem sloužil mši svatou za přítomnosti ohromného a skvělého shromáždění; nesčetný zástup duchovních, šlechticů, vyslanců italských měst, hrabat, baronů, měšťanů a rolníků přijal kleče na břehu jeho požehnání. Mezi množstvím byl i zakladatel nejmladšího duchovního řádu, Giovanni Colombini, jedna z nejrozkošnějších a nejpodivuhodnějších postav čtrnáctého století. On a jeho žáci Jesuaté stáli na vyloďovacím mostě podél cesty, kterou šel papež, v rukou s olivovými ratolestmi, jimiž mávali a při tom volali: „Pochválen buď Ježíš Kristus! Ať žije svatý Otec!“

Trvalo to ještě slušnou dobu, než papež Urban dostihl Říma. Na cestě zemřel kardinál Albornož; podobně jako Mojžíš neměl vstoupiti v zem, do níž cestu byl proklestil. Zdálo se pak, že papež Urban usadí se ve Viterbo. Řím se chvěl úzkostí a Brigitta zdvojnásobila modlitby, posty, bdění, aby dobyla nebe.

Konečně 16. října nastal veliký den. Všecky zvony římské znějí, jásajíce bez přestání. Odpoledne blíží se papež branám římským.

Markrabě Mikuláš z Ferrary zahajuje průvod dvěma tisíci jezdci. Za nimi jede jedenáct francouzských kardinálů se svými kaplany a průvodem. Potom na bílém koni přijíždí papež, žeh-

naje na obě strany; Amadéo Savojský drží uzdu jeho koně, za ním jede Rudolf z Kamerina s vlající korouhví církevní. Potom přichází Goleotto Malatesta se třemi sty jezdci a konečně na dva tisíce biskupů, opatů a převorů.

Mohutný průvod kráčí slavnostním krokem věčným městem; všude sklánějí se hlavy před papežským požehnáním, všude zaznívají zpěvy a jásavé volání: „Evviva il Papa!“ (Ať žije papež).

Ted' jde procesí městem Lvovým, ted' je v hradě, ted' na Petrském náměstí. Zde sestupují všechna knížata s koní a hrabě Savojský pasuje dvanáct mladých šlechticů na rytíře. Mezitím stoupá papež vzhůru po schodech svatopetrských; jde nádvořím a před ním jsou otevřeny dveře do domu křesťanstva, kterého nikdy neviděl, on, náměstek Kristův! Urban pláče; se slzami říká žalm zajatého lidu israelského při řekách babylonských.

Konečně přichází ke hrobu Petrovu a usedá na trůně papežském. Ohromná basilika naplněna je až po stříbrné brány. Všechna kolena ohýbají se, všechny hlavy sklánějí se, an papež žehná „Urbi et Orbi“, městu a světu. Šedesát let nebylo toho zde slyšeti.

Nevíme, kde byla svatá Brigitta v tento velký den. Ale ať byla mezi lidem nebo ve své tiché komůrce v Campo di Fiore nebo v kostele Svato-petrském — její srdce zajisté bilo radostně a po věrném čekání sedmnácti let její modlitba zněla jako starce Simeona: „Pane, nyní propustiž služebníci svou v pokoji, neboť viděly oči mé spasení.“

Rok po vjezdě papežově do Říma přišel císař Karel. Na svátek Všech svatých r. 1368 sloužil papež Urban slavnou mši svatou v chrámě svato-petrském a císař přisluhoval jako jáhen. Přislíbení, které Brigitta obdržela, vyplnilo se tedy úplně. Roku 1370 potvrdil papež regule, které mu předložila a dle nichž řád Brigittin měl působiti.

Je pravda, že Urban téhož roku opustil Řím a Brigitta marně snažila se tomu zabrániti. Prorokovala mu smrt, jež skutečně nastala, jakmile vstoupil na půdu francouzskou. Je pravda, že nedožila se návratu Řehoře XI. do věčného města za vedení Kateřiny Sienské. Je pravda, že po její smrti vypuklo veliké schisma a po něm že nastaly boje a bouře doby reformace. Ale papežství propracovávalo se stále k ideálu, který Brigitta zvěštovala. Pius V. byl by papežem dle jejího srdce. V jeho pontifikátě byla by viděla vyplnění zjevení, které jí bylo dopřáno k útěše v těžkých dobách:

Mohutné zdi obkličovaly rovinu, která prostírala se mezi Vatikánem, Andělským hradem, hospitém S. Spirito a sv. Petrem. A jakýsi hlas pravil:

„Papež, který miluje nevěstu láskou Krista a svých svatých přátel, ten bude zde bydliti se svými rádci a řídití bude církev boží ve svobodě a v míru.“ (Revelationes VI. 74.)

Ovoce pak ducha jest: láska, radost, pokoj, trpělivost, dobrotivost, věrnost, dobročinnost, dlouhočekání. Galat. V. 22.

I.

V Římě je celá řada světnic světců, které částečně jen v jisté dny v roku možno navštívit. Cela z otcovského domu svatého Benedikta stojí ještě v malém, starém kostele S. Benedetto in Piscinula v Trastevere; možno v ni vejíti vždy 21. března. Na Monte Celio viděti v S. Gregorio Magno světnici z paláce tohoto velikého římského papeže. Na Aventinu ukazují se cely, v nichž bydlili sv. Dominik a sv. Pius V. V Trastevere v S. Francesco a Ripa je pokojík, kde zdržoval se sv. František z Assisi; v S. Maria sopra Minerva je cela sv. Kateřiny Sienské. Na straně Gesù možno navštívit světnici svatého Ignáce z Loyoly; zde je také besídka, z níž veliký světec španělský patřil na hvězdnaté nebe a zvolal: „Quam sordet mihi terra quum coelum intueor.“ — „Jak nicitnou zdá se mi země, když patřím na nebe!“ Na Piazza Farnese stojí ještě světnice, ve kterých bydlila sv. Brigitta a sv. Kateřina Švédská v paláci Papuzeri; přízemí je proměněno v kostel Karmelitek Věčného klánění, v prvním poschodí jsou ony světnice, tři na počet. Prostřední byla společným pokojem

obou světic; prodlužuje se v úzkou chodbu, která se strany osvětlována je okny s olověnými rámy. Vlevo jest světnice sv. Kateřiny; zde bylo to, kde Kateřina ležela nemocna a přicházely její vznešené přítelkyně a navštěvovaly ji, a nuzný plášť, na kterém ona ležela, proměnil se před jejíma očima, a zdál se drahocenným kobercem. Vpravo je komůrka Brigittina; v rámu na stěně visí deska stolu, na kterém psávala a jídala a zároveň i spávala. Oltář ve světnici stojí ještě na témže místě jako za jejího života; zde Brigitta onoho rána 23. července 1373, právě v okamžiku, kdy kněz zvedal proměněnou hostii, odevzdala duši svou Pánu, hlasem silným volajíc: *In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum.* — „V ruce Tvé, Pane, poručím ducha svého!“

Všechny tyto světnice světců navštěvovány bývají více od cizinců než od Římanů, snad také více od zvědavců než od zbožných. Ale je jedno místo, kde návštěvníci italští a zbožní poutníci jsou ve většině — a to jsou cely sv. Filipa na Chiesa nuova. Vláda použila klášterní budovy k vojenským účelům, ale ušetřila místností, v nichž třetí apoštol římský žil a umřel. A že Řím, že Italie ještě nezapomněli na sv. Filipa, to viděti každého roku 16. března a 28. května v oněch celách na Chiesa nuova.

Šestnáctého března zároveň ke cti sv. Filipa jest otevřen jeden z nejstarších šlechtických paláců římských — Palazzo Massimi na Corso Vittorio Emanuele. Ve světnici, která teď proměněna je v kapli, tohoto dne r. 1583 vzkřísil Filip Neri čtrnáctiletého Paolo Massimi, vyslechl jeho

zpověď, půl hodiny mluvil s ním o věcech nebeských a potom poručil mu odebrati se s tohoto světa. Na památku tohoto zázraku jest Palazzo Massimi ještě podnes každý rok v tento den otevřen; země před domem vystlána je travou a květinami, sloupy u vchodu ozdobeny jsou věnci a červenými sukny a renesančním vchodem starošlechtického domu s kostkovanými tabulemi okenními a s kasetovým stropem od rána do večera valí se množství zbožných návštěvníků a v hustě naplněné kapli sloužena mše za mši, zpívané i tiché.

Z Palazzo Massimi vede cesta do Chiesa nuova, jež je nedaleko. Nejvýše ve velikém domě jsou světnice sv. Filipa; miloval vyhlídku na nebe. V první světnici viděti jeho lavici, jeho lůžko, jeho skříň a zpovědnici. A v druhé světnici, která byla jeho oratorium, stojí jeho oltář s obrazem Madony nahoře, a na stěně visí jeho krucifix a obraz Sv. Bernardina z Florence. Dveře k této privátní kapli jsou tytéž jako za dnů sv. Filipa; zde bývala někdy věšívána tabulka s nápisem: „Otec Filip slouží mši“, když ve vytržení prodléval uvnitř půlhodinu za půlhodinou a nesměl býti vyrušován.

Navštívil jsem světnici sv. Filipa s malou společností italských sedláků, kteří byli pod vedením faráře. V kapli poklekli kolem oltáře a modlili se „Otčenáš“, „Zdravas Maria“ a „Svatý Filipe, oroduj za nás!“ Líbali kámen oltářní a dotýkali se ho i dveří svými růženci.

Venku v druhé cele stojí dva, dle podoby bratr a sestra, oba mladí, s krásnými, dobráckými

obličej, tiše před zpovědnicí sv. Filipa. Je teď stará a červivá, záclona před ní je vybledlá, táhnou ji opatrně na stranu a patří dovnitř. „Jak mnoho obrácení stalo se zde!“ praví on. A ona přisvědčuje vážně: „Davvero! Zde působil Duch svatý!“

II.

Život svatého Filipa Neri vyplnil největší část šestnáctého století. Narodil se r. 1515 a zemřel teprve 1595; téměř osmdesátiletý. Žil pod patnácti papeži — od Lva X. do Klementa VIII. Jeho mládí spadá do času císaře Karla V., Jindřicha VIII. a Luthera. Jeho stáří spadá do králování Alžběty Anglické, do času záhuby španělské armády, bitvy u Lepanta a vzhledem k Francii, do času nastoupení Jindřicha IV. V mužném věku je přítelem sv. Ignáce z Loyoly; svatý František Saleský přichází jako mladík do Říma, aby spatřil slavného starce. Běře účast na všech reformačních snahách, jež vycházejí od papežů Pavla IV., Pia V., Řehoře XIII. a Sixta V.; Řehoř XIV. je Filipův žák, Klementu VIII. býval Filip zpovědníkem. Učenec jako Baronius je učedníkem Filipovým, Palestrina, reformátor hudby církevní, je zcela proniknut duchem jeho.

Jinými slovy — Filip Neri je v XVI. století tím, čím svatý František z Assisi byl ve století XIII. Je ohniskem celého tehdejšího života duševního v celé katolické církvi. Zatím co sám ustavičně žije život v sebe uzavřený, daleký všech čestných úřadů, docházejí žáci jeho purpuru

kardinálského a tiary papežské. Jest tichou mocí, ale jednou z největších toho času.

Filip Neri je z těch mužů, kteří přetvořují svět. Jako sv. Benedikt a sv. Řehoř vedou křesťanství ke konečnému vítězství nad pohanským starověkem, a jako sv. František ve středověku nádhery milovného a svárlivého ducha měšťáckého podmaňuje evangeliu, tak Filip Neri stane se mužem, který přemáhá renesanci a stvořuje humanismus křesťanský.

Na podobnost mezi světcem z Assisi a sv. Filipem bylo často již poukázáno. Existuje nepopíratelně a spočívá v tom, že oba tito mužové z celého srdce chopili se slov kázání na hoře: „Blahoslavení chudí“. Proto oba prohlašovali chudobu jako nejjistější cestu k následování Kristovu. František však klade váhu na hmotnou chudobu, Filip naproti tomu káže chudobu duchovní. Co XIII. století především bylo třeba, bylo právě odpoutání se od onoho velikého vnějšího bohatství, které po křížáckých výpravách začalo domácněti ve svobodných městech italských.

Šestnáctému století naopak především bylo třeba, aby bylo chudým v duchu — neboť pyšným stalo se svými mnohými novými naukami. Kupecké republiky potřebovaly zvěsti o Dítěti, které narodilo se ve chlévě, a o Vykupiteli, který umřel na holém kříži. Učeným humanistům a renesančním pohanům bylo třeba, aby slyšeli staré slovo o bráně nebeské, která tak nízká jest, že mohou jí vejíti jen děti a ti, kteří jako děti se pokořují. Proto život sv. Filipa Neri měl především účel býti pokorným a učití pokoře jiné.

Filip narodil se ve Florencii. Jeho rodný den je 21. červenec 1515; již 22., v neděli, byl pokřtěn v krásném baptisteriu, o jehož bronzových dveřích prohlásil Michel Angelo, že jsou hodny toho, aby vedly do ráje.

Rodiče jeho byli hodní, zbožní měšťané. Otec byl notářem a měl malý dvorec. Rodina proniknuta byla duchem náboženským a byla v přátelském poměru s dominikány v San Marco, jejichž převorem byl Savonarola.

Filip rostl jako neobyčejně dobré a milé dítě; soudruzi nejmenovali ho jinak než „dobrý Pippo“. Zvláště vyznačoval se velikou poslušností a stálou veselostí.

Jako hoch chodil rád a často do kostelů, zvláště do kostela San Marco. Tam u dominikánů vzpomínka na Savonarolu († 1498) byla ještě silná a živá; ctili ho jako mučedníka a světce. Filip seznámil se záhy se spisy velikého reformátora, četl je po celý život, půjčoval je také svým žákům ke čtení. Z knih, které patřily sv. Filipovi a které dosud v Římě se chovají, je pět knih Savonarolových; jeden exemplář „Traktatu o reformaci církve“ se jménem Filipovým na titulním listě je ve Florencii.

Někdejšímu převorovi v San Marco možno vskutku připsati veliký a podstatný vliv na ducha a ideje Filipa Neriho. Srovnáme-li také způsob života obou mužů, vidíme velikou shodu. Oba zvolili svým hlavním cílem reformu církve reformou křesťanů. Z pokory zdráhali se oba přijati důstojnost kněžskou, oba snažili se působiti lidovými a prostými kázáními. Savonarolovo pro-

cesí masopustní napodoboval sv. Filip v masopustě velikými poutěmi do sedmi hlavních chrámů římských. Oba reformátoři vzali hudbu a zpěv ve svou službu; básník Beninvieni píše Chvály, které Savonarola dal zpívati za průvodu na Květnou neděli po ulicích florentských; Palestrina skládá nábožné písně pro zbožná shromáždění Filipova. Ale Savonarola postrádá ducha mírnosti a dobromyslnosti, který pronikal život Filipův; když mu nastala volba buď poslechnouti špatného Alexandra VI. nebo proraziti svou vůlí prorockou, tu vyvolí florentský reformátor to druhé — a zahyne. Jeho dílo teprve mírným a pokorným Filipem slaví vítězství. Postava Savonarolova je dramatičtější, ale Filip vykoná ve vši tichosti to, zač druhý marně život položil.

Filipovi bylo teprve šestnáct let a jeho otec ohlížel se po nějakém životním postavení pro něho. Obchod byl tenkrátě velmocí; i Florencie řízena byla kupcem. Filip určen byl pro obchod a měl začítí svou dráhu životní pod vedením jakéhos příbuzného v městě San Germano, dole v království Neapolském

Filip poslechl a odcestoval. Podařilo se mu rychle získati si přízeň svého příbuzného a vyříditi všechno k jeho spokojenosti. Stárnoucí kupec, který neměl dítek, ustavil dokonce Filipa dědicem svého jmění — za tehdejších poměrů značné summy 22.000 scudi (110.000 franků).

Zatím však tajné touhy Filipovy měly zcela jiný cíl a jeho sny do budoucnosti byly docela jiné než sny jeho rodiny.

Město San Germano leží na úpatí hory, která

od vrchu až dolů rozervána je hlubokými rozsedlinami. Víra lidu tvrdí, že tyto rozsedliny povstaly, když Kristus umřel na kříži. V souhlase s touto tradicí vystavěli benediktini z Monte Cassino v jedné z těchto rozsedlin kapličku a zasvětili ji ukřižovanému Spasiteli.

Do tohoto osamělého místa mezi horami utíkal se Filip ve volné chvíli. Zde byla jeho Thebaïs. Po celé hodiny klekával v malé kapličce mezi němými skalami, před krucifixem. Byl sám s křížem, a kříž mluvil k němu a on rozuměl jeho řeči:

„Já, který zde visím na kříži, s hřeby na rukou a nohou, jsem Pán, tvůj Bůh. Já, který stvořil jsem nebe a zemi, hory a lesy, louky a pole, zvířata a ptáky, slunce a měsíc, hvězdy a ranní červánky — já jsem ten, kterého vidíš před sebou na kříži! Já jsem ten, který tě stvořil, který tě denně zachovává a který svou silou působí, že ty sám v tomto okamžiku můžeš dýchat, svými rty hýbati a své oči ke mně pozvedati. Jsem ten, který z Marie Panny stal se člověkem, který jako dítě narodil se v Betlemě, který žil, učil, trpěl a od zákonníků a farizeů nechal se usmrtiti. Jsem ten, který sestoupil se své všemohoucnosti, aby zjevil lásku svou a sobě získal lásku tvorů svých. Ó lidé, žízním po vašich duších, lačním po vaší vůli, kterou jsem sám stvořil, kterou mi však odřeknouti můžete na věky! Ó lidé, s rozpjatýma rukama čekám, zda bude mne kdo z vás milovati tak, jak já vás miluji, a život svůj sdíleti bude se mnou, jak já chci svůj život sdíleti s vámi! Ó lidé, cesta do srdce mého

je otevřena, nikdo z vás nechce ji vyhledati? Ach, proč chcete mnou povrhovati, proč chcete ode mne utíkat, proč chcete mne samotného na kříži nechat v temnosti tohoto světa až do soudného dne? Ach, všecko je dokonáno, a přec nic není dokonáno, jestliže není to dokonáno v srdcích vašich!“

Tak mluvil krucifix k Filipovi v osamělé kapli mezi horami. A jednoho dne mohl Filip odpověděti a říci: „Pane, Ty víš všecko, Ty víš, že Tě miluji!“

Hle, chci vzít svůj kříž a jíti a následovati Tě! Chci prodati všecko, abych koupil drahocennou perlu, poklad nebeský. Chci všecko opustiti, chci ztratiti život svůj, abych získal jej, chci jej ztratiti, abych našel jej. Neboť Ty jsi život a cesta k životu, a kdo Tebe nalezne, nalezne život!“

III.

Louis Veuillot napsal v Římě za Pia IX., že je to město, kde člověk má právo býti chudým, kde chudoba nesnižuje člověka ve veřejném mínění, nýbrž ctěna je jakožto evangelická, vážena jako apoštolská.

Jistě ještě ve větší míře bylo tomu tak v onom Římě, kam odebral se Filip Neri, rozloučiv se s příbuznými v San Germano, se svým dědictvím i kupectvím. Aspoň hned nalézá v Římě dobrodince, florentského šlechtice Galeotto Caccia, který přijímá ho do domu svého a dovoluje mu po šestnáct let bydliti u něho. Kromě přístřeší obdrží od něho Filip ročně jisté množství mouky;

tato mouka stačila, aby z ní Filip každý den kousek chleba mohl upéci. S několika olivami a trochou salátu byl tento chléb jedinou jeho potravou; nápojem byla mu voda ze studně v domě. Celý jeho výdaj na potravu obnášel jeden skud (5 franků) měsíčně. Ačkoliv k tomu vyzván byl, přece nebylo ho nikdy viděti jísti u domácího stolu; jídal na pokraji zmíněné studnice.

Světnice jeho byla nanejvýš chudě vyzdobena; bylo to lůžko, několik stoliček a šňůra napříč přes světnici, na kterou věšel šaty a která tedy byla pro něho jako šatník. Život, který tak žil uprostřed Říma, byl jako život některého ze starověkých poustevníků život Pachomia neb Antonia. Nestýkal se skoro nikdy s ostatními obyvateli domu, nýbrž ztrávil čas četbou a modlitbou. Často nalezli ho ráno spícího na tvrdé kamenné zemi místo na lůžku, které se mu zdálo příliš měkkým a pohodlným. Denně bičoval se malými železnými řetízky.

Tak uplynula dvě léta. Zdá se, že Filip užil této doby výhradně k tomu, aby upevnil se v dobrém. Teprve když život jeho pevně založen byl na tomto základě, domníval se, že přišel čas, aby rozšířil svoje vědomosti. Věnoval se studiu filosofie a theologie a konal na římském gymnasiu Sapienza a u Augustiniánů studia tak důkladná, že ještě ve svém vysokém věku byl s to, aby ovládal každé téma filosofické nebo teologické.

Filip pro svoje studia nevzdal se však zbožných cvičení, kterým si navykl. Zatím co jiní studenti seděli ve vinárnách, bylo ho viděti v nemocnicích, kde navštěvoval nemocné, nebo mezi žeb-

ráky u dveří kostelních, zaměstnaného tím, že vyučoval je katechismu. Když blížil se večer, utekl se do toho neb onoho stranou ležícího kostela a četl tam v evangeliu neb v životě svatých. Nastala-li tma, že nemohl čísti, klekl před oltářem a modlil se. Zde byl by prodlel celé hodiny. Když kostel byl konečně zavřen, klekl venku a pokračoval tam ve své modlitbě. Často bylo ho viděti seděti v záři měsíční pod portálem kostelním a čísti.

Tři léta žil Filip tento život rozdělený ve studium a modlitbu. Potom jednoho krásného dne prodal své knihy a peníze rozdal chudým. Domníval se, že dále jich nepotřebuje nebo snad také bál se nebezpečí poblouzení.

Po celý rok nyní uzavřel se v úplnou osamělost. Cacciův dům byl stále jeho bydlištěm, ale nebyl tam skoro nikdy. Byl v kostelích od časného rána do pozdního večera, a především býval v k a t a k o m b á c h. Po deset let chodil tam téměř denně; někdy vzal si kousek chleba s sebou, aby tím déle mohl tam prodlíti. Často přenocoval tam dole v samotě podzemního Říma. Byly to katakomby sv. Šebastiana, které navštěvoval, jediné, jež tenkrát známy byly. Učenci té doby zaměstnávali je se starým pohřebištěm Coemeterium San Callisto a domnívali se, že v těchto podzemních chodbách a kaplích naleznou hroby papežů-mučedníků a sv. Cecilie. Z tohoto stanoviska vycházel také Filip. Avšak zač v temnu katakomb se modlil, bylo, aby rovněž tak pevný byl ve víře a v neuhasitelné lásce, jako oni svatí mučedníci církve starověku. Ještě podnes, kdo přijde do

San Sebastiana, může viděti kapli v katakombách, kde sv. Filip se modlíval; mramorová deska s nápisem je tam v hnědém tufu. Tam dole ve věčném temnu trávil Filip dlouhé dny a noci, vždy modle se, vždy užší hledaje spojení s Bohem. Odtud vystoupil konečně nahoru, proniknut duchem církve starověku, aby přivedl zpět na svět křesťanství mučedníků. Bylo to roku 1538, když on, laik, ani ne mnich, započal svou apoštolskou činnost, která měla proměnit Řím a s Římem celou církev katolickou.

IV.

O svatém Dominiku vypravuje se týž čin jako o sv. Filipu Neri, totiž: že prodal knihy své a rozdal peníze chudým. U Dominika však pohnutkou toho skutku byl ohled na chudé; kdežto u Filipa byl to pocit, že není povolán, aby působil vyučováním, nýbrž l á s k o u.

Dějiny Říma ve středověku dokazují s dostatek, jak divoký, pyšný a krvežíznivý národ byli stále ještě Římané, přes všechna ta století křesťanství.

Války občanské, spiknutí a povstání následovala za sebou v řadě téměř nepřetržité. Kněží králové Říma byli nuceni hned v tu, hned v onu pevnost se uzavříti nebo se dovolávati pomoci cizích mocí proti poddaným. Papežové většinou ze strachu před Římany zůstávali v Avignonu. Urban V. nevydržel to u Římanů déle než tři roky, a když Řehoř XI. po návratu do věčného města zemřel v Anagni, byl prý také právě na cestě do Francie. Potom propuká veliké schisma

a válka občanská zuří opět v Římě. Na jedné straně zní heslo: *Colonna e popolo!* na druhé: *Orsini e chiesa!* Jsou to ony dvě velké strany z doby svaté Brigitty, které nyní zase Řím mezi sebe rozdělují. Vůkol ve městě sedí baronové a kardinálové ve svých pevnostech; měšťanům nezbývá než odevzdati se pod ochranu šlechticů jako klienti, aby užívali prospěchu z bezpečnosti za zdmi paláců. Konečně povolají Colonnovci Ladislava Neapolského a za nepřítomnosti Řehoře XII. r. 1408 tento ctižádostivý král, který nesnil o ničem menším než o purpuru císařském, vnikne do Říma. R. 1409 byl sice tento násilník od papeže spojeného s Anjou a Florentskými zase vypuzen, když před tím dopustil se nejhroznějších zločinů. Ale následujícího roku vrátil se zpět jako vítěz a počínal si ještě hrozněji; na sta paláců zničeno bylo ohněm, starodávné basiliky byly vydrancovány a ve stáje proměněny, přívrženci církve mučeni a vražděni, jejich domy vypalovány a jejich lidé porubáni. Soud, který svatá Brigitta předpovídala, přišel na Řím.

Tu šlechetná Římanka, sv. Františka Římská, z věrné papeži rodiny Ponziani, obětuje život, aby se modlila a trpěla za církev. Nebylo jí souzeno, jako svaté Brigittě, působiti kárnými řečmi a prorockými zjeveními. Narodila se v tom okamžiku, kdy sv. Kateřina Sienská umírá se zlomeným srdcem, doživši se vypuknutí velkého schismatu, a povolána byla k veřejnému vystoupení, když schisma o 25 let později dosáhlo vrcholu, když Jan XXIII., Řehoř XII. a Benedikt XIII. zápasili o tiaru, a nikdo z křesťanů již ne-

věděl, kde hledati Petrova nástupce. Se sv. Lidvinou ze Schiedam a se sv. Kolettou ve Francii obětuje se Františka Bohu jako smírná obět za hříchy církve. Její spojenství s trpícím Kristem je tak úzké, že bere účast i tělesně na mukách Ukřižovaného. Bodavé bolesti trýzní její ruce a nohy, živá krev vytéká zpod jejích hřebů, cítí trnovou korunu kolem čela a rány bičíků na zádech, slzy její tekou ustavičně, konečně její bok jakoby proboden kopím a z rány teče voda podobná slzám . . .

Konečně konán koncil kostnický a Martin V. byl opět jediným papežem. Za jeho dobré vlády panuje v Římě mír; věčné město zvedá se zvolna ze zřícenin. Ale doba soužení není ještě u konce; v bouřlivé noci r. 1430 slyší Františka hroziti novou bouří. Vidí démony letěti mračny, mávající pochodněmi. „Jsme sluhy věčné spravedlnosti,“ volají. „Bůh dal Řím do naší moci a nebudeme šetřiti nikoho.“

Františka padá na kolena a nové zjevení ukazuje jí Marii s Ježíškem v náručí. U nohou Matky Boží klečí sv. Petr, sv. Pavel a sv. Jan; všichni tři patří dolů na Řím, který leží hluboko pod nimi se svými ruinami, hrady a věžemi. „Modlitby svatých ochraňují Řím,“ praví jakýsi hlas. „Pán odložil svůj soud.“ „Ale běda městu, jestliže se neobráť.“

V tomže okamžiku, kdy Františka procitá z extase, zavzní nad domem mocná rána hromová a trojnásobný blesk udeří současně do věže Svato-petrské, do podloubí u sv. Pavla a do sloupoví Lateranského.

Ale Řím se neobrátil; sotva Eugen IV. stane se papežem, plamen vzpoury vzplane nanovo. Colonnovci chopí se zbraní, aby zmocnili se pozůstalých statků Martina V. Kondottieři Fortebraccia plení vysočinu Albanskou, Sforza Campagni. Pole jsou zpustošena, dobytek pobit, domy vypáleny. V Římě všechen lid zvedne se proti papeži, který je příliš bezmocný, aby mohl hájiti své město a svou zem, zvony bijí na poplach, s Kapitolu zní zase starý křik: Colonna e popolo! ale nezní na něj odpověď: Orsini e chiesa! Přestrojen za mnicha uprchne papež v člunu po Tibeře, pronásledován šípy římskými. Podařilo se mu utéci přes Ostii do Pisy a Florencie, a Řím je teď město, ve kterém vládne naprosté bezvládí, ve kterém ruina padá na ruinu a krev teče potokem.

Eugen zemřel 1447 a jeho nástupci — Mikuláš V., Julius II., Lev X. — snaží se přinést Římu mír. Ale s renesancí vypukne také staré pohanské barbarství novou silou. R. 1492 během několika týdnů spácháno dvě stě vražd v nejlepších rodinách římských. Hadrian VI. pokoušel se sice pozvednouti mravní úroveň, ale všecko se ztroskotalo pro zkaženost doby.

Tu stihl Řím za Klementa VII. po druhé trestající hněv Boží. R. 1527 táhlo vojsko Karla V. pod vedením Connetabla Bourbonského proti Římu a dobylo věčného města. Od rozboření Jerusalema nenalézáme hroznější události v dějinách. Páchány nejstrašnější svatokrádeže ve chrámech, zneuctívány relikvie a nádobí posvátná, biskupové a kněží polonazí vlečeni za vlasy po ulicích nebo voděni na posměch, přivázáni na osly.

Žoldnéři Frundsbergovi hospodařili hůře než Vandalové Geiserichovi nebo Gotové Totilovi; ani jeptišky v klášteřích neušly zneuctění.

Současně Luther a Calvin velkou část Evropy urvali od spojení se stolicí Petrovým. Severní Německo, Dánsko, Norvéžsko, Švédsko a Island, polovice Švýcar, Holandsko a konečně Anglie ztraceny pro církev katolickou. Když Pavel III. r. 1534 nastoupil na stolec papežský, zdálo se, že nastal soudný den pro stolicí Petrovu a církev římskou.

A v tom okamžiku vystoupil Filip Neri. V době, kdy doma i venku znělo to křikem válečným, počal klidně hlásati slovo Boží, které od časů sv. Františka s takovou silou nebylo slyšeti — slovo: milovati Boha nade všecko a bližního jako sebe.

V.

Filip začal činnost laického kazatele, ale tato činnost dala se právě tak dobře skutky jako slovy. Denně byl u nemocných a chudých, aby jim pomáhal a sloužil.

Neboť péče o nemocné a chudé byla ve středověku ponechána soukromé dobročinnosti nebo milosrdným řádům. V souhlase s evangeliem (Mat. 25.) církev katolická svým věrným vždy doporučovala lačné krmiti, žíznivé napájeti, pocestné do domu přijímati, vězně vysvobozovati a nemocné navštěvovati. Každý nový řád duchovní ve středověku i v přítomnosti věnoval se vždy jednomu nebo několika z těchto skutků a tímto způsobem začal Filip svůj apoštolát.

V různých nemocnicích římských byl jedinou útěchou a podporou trpících. Přemohl svou přirozenost, jal se mýti rány a stláti lože nemocným. Jestli měli velké bolesti, litoval jich; byli-li slabí ve víře, posilňoval je a vysvětloval jim pravdy víry svaté; žádali-li příliš usilovně zdraví, připomínal jim bídu tohoto světa a věčnou blaženost nebe. Viděl-li koho, že blízko je smrti, klekl si u lože jeho, modlil se s umírajícím a neopustil ho dříve, dokud poslední boj nebyl vybojován.

Jinak byl Filip všude na náměstích, v branách, v krámech a dílnách — všude kde byli lidé. Jeho neobyčejná krása, jeho milá, dobrácká povaha získávala mu rychle srdce všech. Obyčejně začínal řeč nějakou otázkou, na př.: „Nuže, bratře, kdy začneme žítí dobrý život?“ A mnozí, kteří jinak odmítali s pohrdáním každé jen naznačení, nařeknutí o obrácení, poslouchali Filipa a vzali si jeho řeč k srdci.

Tak přišel kdysi Filip do jakéhosi obchodu a jal se mluvit. Jeden z obchodních sluhů byl tak dojat jeho slovy, že v tu chvíli nechal dosavadního života a stal se novým člověkem. Jiný mladý muž, pohnut slovy Filipovými, šel do kláštera. Vůbec tak mnoho z posluchačů Filipových stávalo se kněžími nebo mnichy, že sv. Ignác z Loyoly, který tenkrát zdržoval se v Římě, Filipa přirovnal žertem ke zvonu, který svolává lidi do kláštera, ale sám zůstává venku.

Takové laické misionářství ve středověku a v době renesance nebylo nic neobvyklého. Vždyť sv. František byl také jen laik, a ve třináctém století Filip Benizi, šlechtic z Florencie,

a ve čtrnáctém Jan Kolombini, kupec ze Sieny, procházeli městy italskými, zakládajíce mír a hledajíce Ukřižovaného. Ba i řád jezuitský začal jako instance laická a dostal se z té příčiny do sporu s dominikány a s inkvisicí.

Po deset let působil Filip v Římě. Lidé byli uchváteni příkladem Filipovým a kněží, šlechtici a měšťané začali ho považovati za vzor. On sám vedl týž jednoduchý a přísný život jako dosavad. Jedním ze zbožných cvičení, které nejvíce miloval, byla pout do sedmi hlavních kostelů římských, sv. Petra, sv. Pavla, sv. Šebestiána lateránského, P. Marie Větší, sv. Kříže a sv. Vavřince za hradbami. Je to pout jsedmi neb osmi hodin, kterou nejraději konával za ticha nočního a která naplňovala mu srdce nejsvětějšími pocity. Zde jako dole v katakombách rozplameňována byla jeho láska k Bohu myšlenkou, že prodlévá nablízku svatých apoštolů a mučedníků Páně. A od učedníků duše jeho vznášela se k Mistru, k velikému Mučedníku Golgotskému, na jehož jesličky patřil u P. Marie Větší a jehož kříž viděl u sv. Kříže. V obou těchto kostelích vzpomínal také na Matku Páně, na tu, která skláněla se v Betlémě nad jesličkami a na Golgotě stála pod křížem. Tak stala se tato pout pro duševní život Filipův nanejvýš důležitou a v pozdějších letech opakoval ji rád se svými učedníky.

VI.

Po celý život sv. Filip ve zvláštní úctě měl třetí Božskou Osobu. Jako laik modlíval se denně za

sedm darů Ducha svatého, za dar moudrosti, dar rozumu, dar rady, dar síly, dar umění, dar pobožnosti a bázně Boží. (Is. XI. 2.) Později, když se stal knězem, neopominul nikdy, když to bylo možno, ve mši sv. použití modlitby k Duchu Svatému.

Tato věrná zbožnost neměla zůstat bez odměny.

R. 1544 v noci, krátce před svátky svatodušními, sestoupil, jako často před tím, do katakomb pomodlit se. Filipovi bylo tenkrát 29 roků, a po mládí ztráveném v čistotě a lásce k Bohu modlil se teď z celého srdce za větší čistotu a větší lásku v letech mužných. Vzýval vroucně Ducha svatého, jehož slavnost nastávala, a duše jeho pohřížila se v rozjímání toho, co stalo se o oněch prvních letnicích. V duchu prodléval u Marie a apoštolů a slyšel silný šumot jako mocného větru, a viděl snášeti se jazyky ohnivé.

Tu najednou cítil Filip, že jakási mocná, dosud netušená radost naplňuje srdce jeho, jakási blaženost, která nutila ho jako Petra na hoře Tábor zvolati: „Pane, dobře je nám tu býti!“ Celé tělo jeho se chvělo a srdce hořelo jako oheň v jeho prsou a bušilo, jako by nemohlo naléztí místa. Když Filip konečně zase přišel k sobě, bilo srdce jeho stále ještě mocně, a když položil na ně ruku, cítil jakoby veliký uzel. Po celou zbývající část jeho života bilo srdce jeho neobyčejně mocně a tento tlukot srdce, když Filip modlil se nebo sloužil mši svatou nebo mluvil o duchovních věcech, mnohdy stupňoval se tak, že spolu trásla se i stolice, na které seděl, ba i světnice, ve které byl. Mnozí

z těch, kteří se u něho zpovíдали, vyprávěli, že při zpovědi slyšeli srdce jeho tlouci jako rány kladivem.

Zároveň cítil se Filip od této doby jakoby proniknut vnitřním žářem. I v nejchladnějších zimách, když padal sníh, byl nucen choditi se šaty na prsou rozhalenými. Když po smrti byla mrtvola jeho ohledána, shledalo se, že dvě žebra byla zlomena; srdce jeho je zlomilo, aby nabylo místa pro svoje údery.

Po této zázračné události v katakombách cítil Filip, že zbožnost jeho rozmnožena je na výši neobyčejnou. Často cítil se tak proniknut láskou k Bohu, že vrhl se na zem a volal: „Více ne, více ne! Zadrž, sice umru!“ Jindy zase volal slovy velepísně: „Občerstvi mne medem, posilni mne jablky, neboť jsem nemocen láskou.“

Ještě šest let žil Filip jako laik; nenapadlo mu, že by mohl býti hoden státi se knězem. Tu jeho zpovědník, Persiano Rosa, navrhl mu, aby se dal vysvětit. Filip odporoval dlouho, ale Rosa naléhal na něho a Filip podrobil se konečně jeho pevně vyslovené vůli. V březnu 1551 obdržel tonsuru, čtyři nižší svěcení a podjáhenství, v neděli velkonoční téhož roku jáhenství a krátce nato též i posvěcení na kněze.

Tím vstupuje Filip v druhé období svého života. První obsahuje mládí a misii laickou, druhá dobu od vysvěcení na kněze až k jeho vystoupení jakožto zakladatele řádu, čímž začíná období třetí a konečné.

Filip opustil teď dům Galeotta Caccia, kde stále bydlil, a přidružil se ke kněžím malého kostela

San Girolamo della Carità, kde ustanoven byl jeho zpovědník. Malý kroužek kněží žil zde společný život ve zbožnosti a vzájemné lásce a Filip zdomácněl brzy v jejich středu.

S velikou horlivostí věnoval se teď Filip novému povolání. Tak dokonale jak jen možno vyjádřiti v sobě charakter Ježíše Krista a nápodobiti jeho svatý život, to byl cíl snah Filipových od první hodiny, kdy vstoupil přes práh San Girolamo. Jako Kristus sama sebe přinesl v oběť Otci nebeskému, odpouštěl hříšníkům, kteří blížili se mu ve víře a lítosti, a dobré símě rozséval svým životem a učením, tak chtěl Filip denně obětovat oběť mše svaté, odpouštět hříšníkům ve svátosti pokání a v každý čas hlásati slovo Boží. Od začátku své kněžské činnosti měl Filip stále zrak pevně upřený na Spasitele a spojoval se tak vroucně s Ním, že všechno, co činil od té chvíle, bylo jen dílo Ježíše Krista v něm. Více než kdy jindy viděl v sobě jen vinnou ratolest, která s kmenem musí býti spojena, aby nesla ovoce.

Každého rána sloužil Filip mši svatou. Spojení jeho se Spasitelem žijícím a modlícím se ve Svátosti bylo tak vroucí, tak úzké, že často upadal do extase. Jakmile začal oblékati mešní roucho, nemyslel na nic jiného než na Boha. Často byl tak uchvácen a přemožen, že bylo mu násilím rozptylovati svoje myšlenky, aby vůbec mohl vykonati nutné obřady při mši svaté. Když naléval víno do kalicha, třásly se mu ruce tak, že byl nucen opřít se lokty o oltář, aby víno nerozlil. Ovšem nejvyššího stupně dostoupilo pohnutí, když nad chlebem a vínem vyslovoval slova konsekrací —

všemocná a pravdivá slova z úst Ježíšových: „Toto je tělo mé, které za vás vydáno bude“ a „Toto je krev má, která za vás prolita bude.“ Slzy řinuly se po jeho lících, a když pozvedl hostii, aby lid se jí poklonil, tu častokráte nebylo mu možno ruce opět spustiti dolů. Bylo mu, jako by měl prostorem letěti vzhůru, a častokráte ti, kteří byli přítomni jeho mši svaté, domnívali se, že vidí ho vzhůru na několik dlaní od země se vznášeti. Vypravuje se, jak jedenkrát malé děvče v kostele zcela hlasitě zvolalo: „Maminko, maminko, pohleď tam na kněze, stojí ve vzduchu!“

S velikou láskou a s neuvěřitelnou vytrvalostí věnoval se Filip dále udělování svátosti pokání.

Udělování svátostí bylo za časů Filipových celkem zanedbáváno. Velmi málo lidí šlo vícekrát než jednou za rok ke zpovědi a k sv. přijímání. Filip snažil se teď kázáními vzbuditi Římany z této duchovní smrti a přiměti je k prostředkům milosti, zvláště ke zpovědi. Jakmile ráno kostel se otevřel, byl Filip ve zpovědnici a seděl tam tak věrně jako voják ve strážnici. Nepřišel-li nikdo, ztrávil čas modlením a čtením. Nepřicházeli-li tvrdošíjně, hnala ho jeho horlivost před kostel a na ulici. Zde patroloval vzhůru dolů, v naději, že půjde mimo ten neb onen, s nímž bude moci dáti se do řeči a kterého snad bude moci svou řečí obrátiti.

I když vrátil se pak do světnice, byl stále hotov dáti se vyrušovati, aby zpovídal. V každý libovolný čas mohli k němu dojíti ke zpovědi. V noci ležel klíč k jeho světnici pode dveřmi tak, že každý mohl vejíti a ho vzbuditi. Často časně

zrána, dříve než sloužil mši svatou, 30—40 jich vyzpovídal.

Od té doby, co Filip byl posvěcen na kněze nebylo ho tak často viděti kázati na ulici. V kostele zatím nekázával také. Naproti tomu shromáždňoval odpoledne několik lidí ve světnici a mluvíval s nimi prostě. Seděl na lůžku nebo spolehl se na okno a posluchači usídlili se ve světnici, jak bylo lze.

Řeči Filipovy nebyly však jen po výtce náboženské. Byl-li přítomen lékař, bavil se s ním o umění lékařském; s filosofy diskutoval a disputoval, s básníky mluvil o verších. Filip sám byl trochu básníkem a v prvních letech v Římě napsal množství básní náboženských, které však později spálil až na tři sonety. Tak snažil se Filip býti všem vším a teprve ponenáhlu obracel rozmluvu na pole náboženské.

Tyto odpolední zábavy byly brzy velice hledány a v krátké době byl Filip nucen zjednati si větší světnici. Tím učiněn byl začátek k pozdějšímu oratoriu.

Za šest let po svěcení shromáždil kolem sebe Filip tímto způsobem zástup ze všech tříd společenských, mezi jinými několik znamenitých mladých mužů jako Baronius, pozdější kardinál a církevní historik, a Francesco Maria Tarugi, synovec papežů Julia III. a Marcella II.

A přece jako by tata činnost Filipa neuspokojovala. Toužil po větších věcech, když modlil se na hrobech mučedníků. Zde v Římě celé jeho mučednictví spočívalo v tom, že kostelníci v San Girolamo bavili se tím, že dávali mu roztrhaná mešní roucha, schovávali předním nádobí oltářní

a v kostele honili ho od oltáře k oltáři, dříve než mu dovolili začít mši svatou. To bylo vše — a konečně i oba tito lidé poznali se a prosili Filipa za odpuštění.

Filip myslel na větší věci.

Právě nedlouho před tím veliký apoštol pohanů František Xaverský po desítiletém, nebezpečí plném apoštolování na nejzazším východě zavřel oči své na ostrově Sancianu na pobřeží čínském. Zprávy o jeho dobrodružně podivuhodném životě byly ve všech rukách. Celé křesťanství bylo nadšeno pro apoštola Indie — pro obětavost a zmužilost, s kterou konána byla jeho misijnářská práce v Indii, na Malacce, na ostrovech indických a v Japonsku. Dopisy od jeho nástupců přicházely pravidelně do Říma a ve Filipově světnici se předčítaly a rozmlouvalo se o nich. Učinily na něho hluboký dojem. Myšlenka na nešťastné miliony venku ve velikých říších pohanských naplňovala mu oči slzami. A pomalu uzrávalo v něm rozhodnutí, že poprosí s dvaceti nejlepšími učeníky svými papeže o dovolení, aby mohl jíti obracet pohany.

Aby vlastní vůlí nedal se oklamati a aby nezaměňoval ji s vůlí Boží, rozhodl se Filip poraditi se s jistým mužem, který byl tehdy v pověsti veliké svatosti a moudrosti — totiž s převorem cisterciáckého kláštera Tre Fontane, s Dom Agostino Ghattini. Staříčkový mnich prosil Filipa, aby přišel za několik dní, že mezitím v modlitbě bude o tom přemýšlet. Když pak Filip potom opět přišel do kláštera, dal mu Ghattini tuto odpověď:

„Můj synu, svatý Jan Evangelista zjevil se

mně, když jsem se modlil, a řekl mi, že Řím má býti tvojí Indií.“

Od té doby vzdal se Filip všech zbožně ctižádostivých plánův a zůstal v Římě až do smrti jakožto apoštol věčného města.

VII.

R. 1558 dokončeno bylo oratorium, jež dovoleno bylo Filipovi zbudovati nad klenbou chrámovou v San Girolamo, a zde nyní každodenně míval své vzdělávací hodiny. Jedna byla odpoledne, druhá večer. Shromáždění odpolední zahájeno bylo modlitbou a zpěvem, načež někdo z přítomných předčítal hlasitě z té neb oné nábožné knihy. Čtení trvalo půl hodiny a chvílemi bývalo přerušováno od Filipa, který hned vysvětloval přečtené, hned zase vyzval někoho z přítomných, aby řekl své mínění o tom, co slyšel.

Po čtení byla tři krátká kázání, každé půl hodiny, a schůze končila zase modlitbou a zpěvem.

Kromě Filipa kázávali také Tarugi, Baronius a jiní z učedníků — Modio, Bordino, Fucci. Všichni byli laiky a proto Filip zakázal jim pojednávat o tématech theologických, měli mluvit jen o praktických věcech, o lásce k Bohu a nenávisti ke hříchu, o pohrdání světem a snaze po sebezapírání. Jako ilustrace k těmto tématům býval předčítán život svatých; později dostal Baronius úkol, aby ve shromáždění v oratoři vypravoval celé dějiny církevní.

Shromáždění večerní byla věnována výhradně pobožnosti Nejprve byla půl hodiny tichá mod-

litba, potom různé společné modlitby. Pondělí, středa a pátek byly dny kajicné; když tichá modlitba byla ukončena, zavřeny byly dveře oratoře a okna byla přikryta tak, že nebylo viděti nic jiného než kříž, jenž osvětlen byl lucerničkou. Na to čteno bylo hlasitě Utrpení Ježíšovo, a všichni přítomní používali kajicných důtek, odřikávající při tom ve sboru žalm 50 a 129. (Miserere a De profundis). Potom modlili se za vytrvalost ve službě Boží až do smrti, za potřeby církve a za duše v očištění. Konečně poříkali Simeonův chvalozpěv (Nunc dimittis) a vzývali za přimluvu Pannu Marii.

V čem Filip rovněž cvičil učedníky svoje, byla láska k bližnímu. Každé ráno shromáždil je přede dveřmi chrámovými, rozdělil je ve skupiny a poslal do nemocnic. Ti, kteří pro svá zaměstnání nemohli tak činiti ve všední dny, účastnili se aspoň v neděli tohoto díla lásky. Filip sám předcházel učedníky dobrým příkladem, jsa vždy ochoten podjati se toho, co při ošetřování nemocných bylo nejnepříjemnější a nejodpornější. Učedníci poslouchali ho proto s bezpodmínečnou poslušností a vyplnili každý jeho rozkaz bez reptání. Tak vypravuje se, že šel jednoho dne r. 1554 s několika svými kajicníky do nemocnice a cestou našel nemocného muže ležeti na ulici. Filip obrátil se a poručil jednomu z průvodců, jménem František, aby zanesl nemocného do nemocnice a František poslechl beze slova, sehnul se a naložil si nemocného na ramena.

Jindy zase přišel bohatý, mladý šlechtic Jan Salviati do nemocnice a našel tam jednoho ze

svých dřívějších služebníků velice nemocného. Salviati prosil služebníka, aby vstal, že spraví mu lůžko, ale nemocný, který znal Salviata jen před obrácením, myslil, že přišel se mu vysmívat. A dlouho bylo Salviatimu přemlouvati a vši výmluvnosti užiti, než služebník byl přesvědčen, že dřívější jeho pán přišel skutečně jemu posloužiti.

Plodem činnosti Filipovy bylo také založení mužského řádu pro ošetřování nemocných. Zakladatel tohoto řádu, Kamil de Lellis, byl totiž kajícím Filipovým.

Ačkoliv Filip již nic neměl, pomáhal přece mnoha chudým tím, že je doporučoval těm, kteří mezi jeho učedníky byli majetní. Zvláštní zájem měl o „vznešené chudé“ — těm přinášival sám za noční tmy almužny, které jim získal. Jednou dověděl se o paní, která byla tak chudou, že neměla ani oděvu. Hned vzal svou sutanu (talár) a poslal jí ji, aby si z ní šaty ušila. Jindy doslechl o španělském knězi, který žil v Římě ve veliké bídě; bylť rok hladu 1551. Filip vzal šest chlebů, které právě jako veliký a zvláštní dar obdržel, a poslal je cizímu duchovnímu. Místo chleba spokojil se pak olivami.

Také na vězně pamatoval a posílal k nim často své učedníky. Mnohdy šel k papeži a vyprosil jejich propuštění. Sirotky, zvláště dívky, snažil se zaopatřiti v klášteře nebo opatřil jim věno. Dělníkům, kteří ztratili práci, snažil se zjednati nové zaměstnání. Též i vůči zvířatům ukazoval velikou lásku. Poslal-li mu někdo darem holuby nebo kuřata, pustil je na svobodu nebo dal je svým učed-

níkům v ošetřování. Jako svatý František z Assisi nemohl viděti nějakou živou bytost trpěti nebo mučiti.

Zvláště na mládež snažil se Filip získati si vliv, a současní humanisté srovnávají ho proto se Sokratem — tak biskup Valerio z Verony v dialogu „Filip nebo křesťanská veselost“.

Většina lidu, který obklopoval Filipa, sestávala tedy z mladých lidí. Nesmíme se ovšem domnívati, že to byl jen duchaplně zahálčivý život, který byl kolem něho. Jakmile přišli k němu do světnice, hned obdrželi zaměstnání — čísti nebo růžence hotoviti nebo mésti nebo lože ustlati. Filipovi bylo lhostejno, co dělali, jen když pracovali a proto často dával i nábytek ve světnici s místa na místo přenášeti — jen aby zamezil nečinnost.

Jindy zase brával učedníky s sebou do toho neb onoho kostela, když mniši četli chorové modlitby a nechal je účastniti se. Někdy kázal také přijíti papežskému kapelníku a některým jeho zpěvákům a ti potom zpívali s mnichy tak krásně, že často celý kostel naplnil se zbožnými posluchači.

Filip sám býval velmi vesel a vážil si veselosti. Říkával, že lidi, kteří mají dobrý humor, snáze lze spasiti, než lidi trdnomyslné a že málo co tak překáží pravé zbožnosti jako náklonnost k melancholii. Proto viděl-li někoho ze svých mladých lidí všeti hlavu, pleskl ho hned lehce přívětivě po tváři a poručil mu, aby byl vesel. „Buďte veselí, synáčkové! Nemám rád vrtochů, nemám rád melancholii.“

Také děti scházivaly se kolem Filipa. Hrál si a procházel se s nimi, a když jiní kněží hubovali,

že děti příliš hřmotí, Filip bral je vždy v ochranu. „Bavte se, jak mnoho chcete. Jediné, co od vás žádám, jest, abyste se nedopouštěli hříchu.“ Když divil se někdo, jak může Filip všechn ten hluk hrajících si dětí vydržeti, říkal: „Jenom když nehřeší, tu jsem ochoten třebaš dříví nechati si na zádech štípati!“

Tak veliká byla pověst o Filipovi, že umí zacházeti s mládeží, že dominikáni v Římě poslali k němu častokrát celý noviciát. Šel s nimi pak ven na venkov na některé krásné místo, kde společně pojedli. Po jídle kázal jim posaditi se do trávy a jal se rozmlouvati s nimi o věcech duchovních. V takových hodinách býval nevyčerpatelný — jako hlava rodiny, hospodář, který ze své zásoby vynáší stále na světlo nové i staré. Cit, nadšení, rozmarnost, bohatství ducha — všecky poklady jeho hlubokého srdce a jeho čisté duše ukázaly se při takové příležitosti. Dosud ještě spatřiti lze na svazích Janikulu mezi vysokými cypřiši jakýsi druh amfiteatru, na jehož polokruhových řadách travnatých sedadel umísťoval Filip své posluchače. Místo to není daleko od S. Onofrio a je odtud jeden z nejkrásnějších pohledů na Řím.

Zvláště v jedné době roční snažil se Filip více než kdy jindy udržeti své stádo pohromadě — v době ostatkové. Římský karneval byl za renesance pohanskou slavností, a Filip nemohl nechati ležet tento kámen pohoršení nedotčeným; hřímati a hroziti nebylo však jeho zvykem. Nahlížel, že, chce-li něčeho dosáhnouti, musí s karnevalem konkurovati.

Již ve shromážděních v oratoři zavedl hudbu jako jeden z hlavních prostředků přitažlivých. Veliký Palestrina, zpovědní vychovanec Filipův a reformátor hudby církevní, byl dlouhou dobu kapelníkem v oratoři. Na procházkách s mladými lidmi měly hudba a zpěv vynikající místo a v regulích, které dal Filip řádové společnosti, kterou později založil, stála v první kapitole slova: „Otcové mají s obcí hudbou a zpěvem rozplameňovati duše k rozjímání o věcech nebeských“ (*musico concentu excitantur ad coelestia contemplanda*). Filip sám byl vždy hluboce dojat krásnou hudbou a v oratoři bývaly často provozovány tří- a čtyřhlasé Chvály duchovní od Palestriny a od jiných. Ano, co podnes v řeči hudební nazývá se oratorium, to dle jména i podstaty pochází přímo od Filipa a jeho Chval. První hudební oratorium bylo provedeno r. 1600 v klášteře Oratorianů v Novém kostele v Římě; název jeho zní Duše a tělo a jest od Emila del Cavagliere na slova Laura Guidiccione.

Aby tedy pracoval proti karnevalu, umínil si Filip znovu zříditi svou starou pout do sedmi kostelů římských, kteroužto v posledních letech konával obyčejně s malým hloučkem těch, kteří chodívali k němu ke zpovědi. Proměnil pout těchto jednotlivců ve veřejné procesí, k jehož účasti se všichni Římané měli býti vyzváni. „Filipova slavnostní duše,“ řekl za našich dnů Armellini, „spojovala s onou poutí radost, veselost, modlitby a zpěvy, jež střídaly se na dlouhé cestě římskou campagní.“

Sbor hudební šel s průvodem a cestou učiněna zastávka ve vinohradě, jehož použití pro ten den

dostal Filip dovolení; zde sedíce v trávě pojedli chléb, vejce, sýr a víno s vodou. Častokráte navštívili nejen sedm, ale devět kostelů, připojivše Tre Fontane a malý starý kostelík la Nunziatella, ve kterém za našich dnů nalezeno bylo pohřebiště ze třetího století. Průvod vyšel časně zrána od sv. Pavla u sv. Šebestiana sloužena byla mše sv. pro poutníky a ve čtyřech následujících kostelích bylo vždy kázání. U P. Marie Větší končila pout.

Tyto poutě staly se tak oblíbenými, že konečně přes tisíc lidí se jich účastnilo. Mnozí, kteří napřed šli jen ze zvědavosti nebo ze záliby v neobvyklém, dojati byli slovy Filipovými nebo uchvázeni zpěvy a modlitbami tak, že od toho dne také pro ně začal vzcházeti život nový.

VIII.

Hnutí, které Filip připravoval, šířilo se znenáhla více a více. Nebylo ovšem bez protivníků; dvakrát denuncován byl Filip inkvisici, jednou pro poutě k sedmi kostelům, po druhé, že dovoľoval laikům kázati v oratoři. Ale vždy rychle rozptýlena byla nedůvěra o ryzosti a církevnosti jeho úmyslů.

A nyní začal se vliv Filipův uplatňovati také u Stolicе papežské. Pavel IV. (1555—1559) byl jeho prvním přítelem na stolci Petrově. Pius V. byl papežem zcela dle srdce Filipova; Řehoř XIV. byl jedním z jeho učedníků, Klemens VIII. dokonce jeho vychovancem zpovědním.

Mnoho z vůdčích mužů té doby vyšlo ze školy Filipovy — tak Baronius, který ve svých *Annales* potíral Magdeburské Centuriatory, a Bosio, který v duchu vědeckém prozkoumal katakomby, byli z družiny Filipovy. Že Palestrina byl Filipův přítel a zpovědní vychovanec, bylo již řečeno.

Po veliké renesanci umělecké nastalo znovuzrození náboženské. Pavel IV. založil řád Theatinský, sv. Ignác Tovaryšstvo Ježíšovo, sv. Karel Boromejský řád Oblátů, Kamil z Lellis kongregaci pro péči o nemocné, Filip konečně své Oratorium. Povstal křesťanský humanismus, který vynikal silným pochopením pro historii, archeologii a vědu přírodní. Tato křesťansko-humanitní kultura to byla, kterou sto let později našel v Itálii Niels Stensen a byl jí tak uchvácen. Malířství bylo v úpadku; Domenichino a Caracci nemohou býti srovnáni s Raffaelem a Michal Angelem. Ale hudba měla dobu klasickou a dosáhla, jak praví dánský zkoumatel, „vrchol v oduševnělém prohloubení a v opravdovosti představy bídy ve hříchu a v modlitbě kajícího prosícího o smilování a milost“. Umění stavitelské konečně přináší sloh barokní, který snaží se „ve sloupích, v hlavicích a sochách vysloviti duševní napětí, nadšení, extasi“. „Požitku milovný čas vysoké renesance zmizel navždy... Doba je hluboce vážná a hledá to, co je slavnostní a vážné, hledá to, co zároveň ukazuje vnitřní sílu, dalekou všeho sentimentálního a idylického, sílu, která daleko přesahuje vše, co je obecně lidské. Aby bylo možno dosáhnouti této síly, je nutno podříditi se autoritě v absolutní

poslušnosti tak, že vůle i rozum jsou zcela obětovány, nebo lépe řečeno: autoritou úplně jsou řízeny; pak povstává spokojenost, radost, harmonie. V opačném případě jde touha vlastními cestami, což přináší s sebou nespokojenost a lítost. *)“

Filipova modlitba a práce nesly konečně ovoce. A aby tato doba žní trvala i po smrti jeho, proměnil konečně své Oratorium v řád církevně uznáný. Pokora zdržovala ho dlouho od toho; nepokládal se za hodna, založiti v církvi dílo trvalé. Ale 15. července 1575 byl řád Oratorianů schválen církevní bullou a nedlouho potom obdržel první samostatný kostel — Sa. Maria in Vallicella, nebo jak obecně se ještě podnes nazývá, „Chiesa nuova“, „nový kostel“.

Regule Oratorianů byly nanejvýš jednoduchy, tak jednoduchy, že teprve 17 let po smrti Filipově byly sepsány. Zřízení řádové je demokratické, žádná vrchní hlava, žádná jiná páska než páska společné lásky k sv. Filipovi a touha následovati ho. Zvláštní povinností pro členy jest: sloužiti denně mši svatou a často kázati lidu, a to způsobem prostým a lehkou srozumitelným.

Ctnost, kterou Filip svým duchovním dítkám nejvíce doporučoval, byla především pokora. A aby je jí naučil, užíval často prostředku, který rovnal se duševní tortuře.

Dobrý příklad jeho metody poskytuje způsob, jak vychovával Baronia.

Filip poznal zvláštní a veliké nadání tohoto muže a radíval se s ním také o svých plánech.

*) R. Vendelbo: Barokstilen i italiensk Arkitektur. (Tilskueren 1901.)

Baronius byl povahy velice vážné a chtěl proto ve shromážděních oratoria nejraději kázati o smrti, o pekle atd. To však mu Filip nikterak nedovolil, nýbrž žádal Baronia, aby místo toho vyprávěl něco z dějin církevních — od počátku až po dobu nynější. K tomu však neměl Baronius prazádné chuti, nýbrž pokračoval v kázáních o smrti a soudu. Tu poručil mu Filip, aby vykonal úkol, který mu dal, a Baronius poslechl.

Ale Filip věděl velmi dobře, jak snadno rozumová práce může učiniti člověka hrdým, a pečoval, aby Baronius neupadl v samolibost. Ve společném životě, jímž Oratoriani žili v San Girolamo della Carita a pak v Chiesa nuova, býval proto Baronius častěji než jiný určen, aby zametal, vařil, umýval atd., takže cizinci, kteří přišli navštívit slavného muže, často ho zastali, jak talíře myje neb nože brousí. Na komíně v kuchyni sám prý žertovně napsal: *Baronius, coquus perpetuus*. (B., věčný kuchař.)

Také jiných na něm spočívajících povinností Filip ho nesprostil — bylo mu kázati, zpovídati a vůbec býti připraven pro všechny a pro každého.

Aby svého žáka ještě více pokořil, napadlo Filipovi poslati ho do města pro víno s cbrovskou lahví a s kouskem zlata majícím cenu přes 20 franků, ačkoliv celý nákup stál jen asi 70 centesimů. Dal mimo to Baroniovi mnoho rozkazů, aby láhev od vinárníka dal čistě vymyti a aby Baronius sám šel s ním do sklepa dát pozor, aby obdržel skutečně to, co objednal a neodvratný konec této historky byl, že vinárník nešťastnému Baroniovi důkladně vyhuboval.

Když pak Baronius přes všechny překážky dokončil některý nový svazek svých velikých dějin církevních (12 svazků 1588—1607) a přinesl jej Filipovi, dostal za odměnu — rozkaz po tři dny po sobě při mši svaté konati službu chorového zpěváka!

V předmluvě k osmému dílu doznává Baronius, že mnohdy byl napolo roztrpčen pro jednání Filipovo, a přirovnává se k Israelitům v Egyptě, jimž práce bylo přidáváno, ale sláma, jíž potřebovali, odeprěna. „Ale ukázalo se,“ píše „že Filip pouze napodobil Eliáše, který třikráte polil oltář čtyřmi nádobami vody, aby moc Boží tím zřejměji se objevila.“

Také jiné případy dokazují, jak pro Filipa znamenalo všechno, když člověk byl „trpělivý a pokorný srdcem“. Jeden z nejznámějších případů jedná o klášternici, která žila v pověsti veliké svatosti. Filip obdržel od papeže úkol, aby prozkoumal spolehlivost této pověsti; odebral se pěšky do kláštera. Zavedli ho do hovorny, tam posadil se na lavici a dal hned zavolati zmíněnou jeptišku. Přišla — a aniž by pozdravil, nastrčil jí Filip hned své zamazané střevíce a prosil ji, aby mu je sezula. Jeptiška byla nanejvýš dotčena tak nezdvořilou žádostí a vyplísnila ho. Tu se vrátil Filip klidně do Říma, představil se papeži a prohlásil: „Svatý Otče, ta není svatou, neboť chybí jí pokora.“

V pozdějším věku, když se mu zdálo, že stal se příliš slavným, hleděl této nemilé okolnosti zbavit se všelijakými kousky směšnými a svatosti nepřilíš přiměřenými. Tu dal si oholiti polovici

vousů a chodil k všeobecné veselosti jen s půl bradou. Jindy objevil se na ulici v elegantním kožichu, v němž se hrozně pyšnil. Jindy zase hopkal na jedné noze jako chlapec na městském chodníku a slabikoval hlasitě v knize, jako by poznával písmena jen s velkou námahou. Tu a tam objevil se v ohnivě červené, pro starého kněze nanejvýš nevhodné košili, nebo bylo ho viděti v kostele s rukávy, z nichž visela podšívka nebo s biretem šikmo nasazeným. Když přišli z daleka vznešení cizinci podívat se na něho, vždy uměl nějakým způsobem vzbuditi jejich pohrdání. Tak jedenkrát musil mu jeden z jeho žáků předčítati hlasitě z jakési sbírky humoresek — a když vznešená návštěva vstoupila do cely světcovy, ležel na lůžku a válel se smíchem a nechtěl nic jiného slyšeti než tyto strašně směšné historky.

V této době to bylo, kdy Filip jal se tvrditi, že jsou čtyry stupně v získávání pokory: *Spernere mundum*, *spernere neminem*, *spernere seipsum*, *spernere sperni* — pohrdati světem, žádným nepohrdati, pohrdat sebou samým, pohrdati tím, že se námi pohrdá.

IX.

Filip byl teď již letitým mužem a dlouhý jeho život chýlil se k večeru. Začal slábnouti a nemohl již choditi leč jen ještě o hůlce nebo zavěšen na rámě některého mladého kněze. Občas měl také záchvaty nemoci.

Světnička jeho byla vysoko nahoře v klášteře „*Chiesa nuova*“, tak daleko od země, jak jen bylo

možno. Ráno vždycky ještě ztrávil ve zpovědnici a potom sloužil mši svatou, vždy v nejstarším a nejhorším mešním rouchu, které bylo v sakristii. Jinak žil jako poustevník ve své světničce a život jeho teď podobal se zase tomu, jak žil před mnoha lety, když býval v domě Galeotta Caccia.

Roku 1590 obdržel od Řehoře XIV. dovolení, sloužiti mši svatou soukromně v malé oratoři, která byla zřízena vedle jeho světnice. A tu mohl se oddávati zcela úplně blaženosti, kterou obdařoval ho Bůh, kdykoli přinášel obět nejsvětější. Jakmile přiblížil se okamžik, kdy přijatí měl Tělo a Krev Páně, kostelník zhasl světla na oltáři a rozžal místo nich lampu a šel pověsit na dveře oratoře tabulku s nápisem: „Ticho! Otec Filip slouží mši svatou!“ („Silenzio, che il Padre dice Messa.“)

„Tak,“ vypravuje současník Filipův, Oratorian Gallonio, „zůstal Filip tváří v tvář s Ježíšem ve Svátosti po dvě hodiny; po dvě hodiny rozjímal, modlil se, doporučoval Ježíši Kristu svou nevěstu, církev, aby ji v pracích jejích dítek tak svatou učiniti ráčil, jak svatou jest skrze víru od Pána propůjčenou a skrze své učení.“

Pro nás ostatní ubohé křesťany, kteří sotva víme, co je to Boha milovati a kteří po několika minutách modlitby jsme roztržiti, je to zázrak mysliti na mši Filipovu. Dvě hodiny mluvil s Bohem, dvě hodiny modlil se u nohou kříže, klaněl se Jeho všemohoucnosti a plakal na jeho prsou. Teprve, když tyto dvě hodiny uplynuly, vrátil se kostelník, otevřel dveře a rozžal svíce na oltáři a Filip dokončil mši svatou.

Roku 1594 byl Filip velice nemocen, ale zase

se zotavil. Dne 30. března 1595 měl prudkou zimnici, která však začátkem května ustala. Pak 12. jmenovaného měsíce dostal tak silné chrlení krve, že všichni mysleli, že udeřila poslední jeho hodina. Baronius udělil mu poslední pomazání a kardinál Frederik Borromeo podal mu svaté přijímání. Sotva přišel prelát, nesa svatou hostii, procitl Filip, který do té chvíle ležel bez pohnutí a modlil se v slzách: „Má láska je zde! Nechť přijde ke mně!“ Když pak kardinál říkal slova: „Pane, nejsem hoden, abys vešel pod střechem mou,“ odpověděl Filip vášnivě: „Ne, Pane, nejsem hoden a také nikdy nebyl jsem hoden, neboť nikdy nevykonal jsem nic dobrého.“ Jakmile přijal Tělo Páně, zvolal: „Teď přijal jsem svého lékaře. Kdo hledá něco jiného než Krista, neví, co dělá. Vše jiné je marnost, marnost nad marnost.“

Týž večer měl ještě několik návalů chrlení krve, ale nepůsobily na něho žádným dojmem, tak veliká byla jeho touha, prolíti každou krůpěj v žilách z lásky k Pánu, který svou krev prolil pro něho. „Bohu díky, že mohu dáti krev za krev!“ Jindy zase volal: „Pane, jestli se uzdravím, stanu se jen stále horším, pokud to závisí ode mne samého. Neboť tak často již slíbil jsem Ti polepšiti svůj život, aniž bych to učinil, takže nyní nemám již žádné naděje v sebe sama.“

Zatím již následující den povstal Filip s lůžka, záchvat se neopakoval a on zůstal zdráv. Nastala slavnost Božího Těla, ta velká slavnost k počtě nejsvětější Svátosti oltářní. Pripadla toho roku na 25. květen.

Filip začal den jako obyčejně zpovídáním a

později bylo zpozorováno, že se neobyčejně mile loučil se svými kajícíky a horlivě je napomínal, aby v budoucnosti dbaly tří věcí: přijímati svaté svátosti, co možná často slyšeti kázání v Oratoriu a často čítati životy svatých.

Potom šel sloužit mši svatou ve své soukromé kapli — mši svatou, která, jak nepochybně věděl, byla jeho poslední.

Oknem mohl viděti na druhé straně Tibery vrcholek Janikulu se San Onofrio a Rotundou cypřišemi obklopenou, kam tak často chodíval se svými učedníky. Jeho zrak utkvěl na tom místě jako na rozloučenou a dlouho tak stál a díval se.

Konečně se odtrhl a začal mši svatou, ale když přišel ke Gloria in excelsis Deo — Sláva na výsostech Bohu — překonalo ho pohnutí. Zatím co slzy řinuly se mu po skráních a obličej zářil, začal zpívati a zpíval Gloria od začátku do konce s takovým jásotem, s takovou nadzemskou procítěností, že sotva jen překonána býti mohla věčnou radostí andělů.

Den ztrávil jak obyčejně, přijal několik návštěv a modlil se breviř. Odpoledne dal si předčítati život sv. Bernardina ze Sieny, odstavec o jeho smrti chtěl dvakráte slyšeti. Jako obyčejně odebral se i tento den o 11. hodině na lože řka: „Na konec musíme zemřít!“ Potom tázal se, jak je pozdě; bylo mu odpověděno, že jsou tři hodiny večer. *) Odvětil na to: „Tři a dvě je pět, tři a tři

*) Dle starého italského počítání končí den klekáním a hodiny potom čítají se *di notte*. „Anděl Páně“ zvoní se v květnu o 8. h.; 3 hodiny na to je tedy 11 h., a ještě 3 hodiny k tomu jsou 2. s půlnoci.

jest šest, tedy je čas jíti.“ Nato poslal pryč ty, kteří u něho byli.

Kolem půlnoci slyšel Gallonio, který spal dole pod ním, choditi nad sebou Filipa ve světnici sem a tam a spěchal nahoru. Nalezl Filipa seděti na pokraji lůžka, polo zalknutého krví. Rychle zavolána pomoc a chrlení krve utiшено, ale Filip pravil: „Nenamáhejte se již; umru.“ Nato zavřel oči, ale zůstal vzpřímen seděti.

Baronius, který klečel u nohou lože a modlil se modlitby umírajících, přiblížil se teď k němu a řekl: „Otče, odcházíš od nás tak beze slova? Dej nám aspoň své požehnání.“

Filip otevřel oči, hleděl chvíli k nebi, pohlédl pak dolů na klečící a plačící učedníky a zvedl maličko ruku, jako by chtěl je požehnati. Potom vzdechl zhluboka a zesnul jemně a tiše.

Byly dvě hodiny ráno 26. května.

X.

Když nastal den, shromáždil se celý Řím kolem smrtelného lože Filipova. Všichni chtěli se ho dotknouti, líbati mu ruce a nohy neb aspoň máry, na nichž ležel, nebo cípek jeho rubáše. Mnozí ustříhovali si kadeř z jeho vlasů nebo kousky z oděvu.

Tři dny nato pochován byl pod hlavním oltářem v Chiesa nuova. Z tohoto místa byla později jeho mrtvola přenesena do zvláštní kaple téhož kostela.

Roku 1615 prohlášen byl Filip za blahoslaveného a r. 1622 Řehoř XV. vřadil ho slavnostně v seznam světců katolické církve s Ignácem

z Loyoly a Františkem Xaverským, velikými to jeho současníky.

Řád od Filipa založený rozšířil se po celém katolickém světě. V sedmnáctém století dostal se do Východní a Zadní Indie, do Ceylonu, Mexika, Brasilie a Kanady. A za našich dnů dosáhl Filip velkých výsledků a jeho řád nalezl veliké pole činnosti v říši, kde za časů Filipových očekával nejprísnější trest kněze katolického — v Anglii.

Bylo to 8. října 1845, na svátek sv. Brigitty, kdy pýcha anglikánské církve, veliký Newman v Littlemore u Oxfordu, u nohou italského kněze odpřisáhl protestantismus a vrátil se k římské jednotě.

Krátce po svém přijetí odcestoval Newman do Říma, aby se stal knězem katolickým a tu uchvácen byl sv. Filipem. Veliký konvertita kráčel po cestách, po nichž před třemi sty lety kráčel sv. Filip a modlil se na jeho hrobě za oheň onoho Ducha svatého, jež sv. Filip měl v míře tak veliké a jehož tak svrchovaně bylo třeba, aby chladná srdce britská v plameny byla roznícena. A když Newman r. 1847 vrátil se do Anglie, založil se svými přáteli a spolukonvertity Ambrožem St. Johnem, Stantonem, Dalgairusem Oratorium dle řádu sv. Filipa, nejprve se sídlem v Maryvale, později v Edybastonu u Birminghamu. Později obdrželi angličtí Oratoriáni také kostel a klášter v Londýně a působí nyní na obou místech slovem i pérem pro věc katolickou. Jeden z nich, Frederick William Faber napsal řadu nábožných knih — „Noha kříže“, „Vzrůst ve svatosti“, „Všechno

pro Ježíše“ — jež jsou z posledních, ale ne z nejmenších plodů ducha Filipa Neri.

XI.

Poutník ze země ještě severnější a protestantštější než Newmanova Anglie, šel jednoho dne za časného jara po ulici Sedmi kostelů u Říma — po cestě, po které Filip tak často kráčival. Šel do San Sebastiano, sestoupil dolů do země a stál v kapli, kde Filip modlival se po dlouhé noci a dny.

A poutník opustil San Sebastiano a kráčel zpět do Říma po staré apijské silnici podél vinic, katakomb a starodávných basilik. Den byl šedý a tichý, ptáci švitořili slabě v poloolistěných stromech podél cesty, nahoře na Via Ardeatina rachotil zvolna vrzající vůz. Na chvíli obrátil se poutník a viděl za sebou údolí Ad Catacumbas, dole kostel San Sebastiano a nahoře, na jiném výběžku, kde Via Appia se zase zvedala, šedé a zoubkované cimbuří náhrobku Cecilie Metelly . . .

Tu proudil život ve své velikosti, ve své náplni, ve své velebnosti kol osamělého poutníka a překonal ho.

„Ó Bože,“ řekl u sebe, „stojím zde před branou Říma! A nade mnou je nesmírné nebe a pode mnou nesmírná propast a přede mnou tam, kde všechny cesty končí, čeká mě nevyhnutelná smrt. Zde stojím, ó Bože, a Ty chceš, abych žil dle Tvé vůle. Dal jsi mně srdce, abych s ním bojoval, smysly, abych nad nimi vítězil, pokušení, abych je překonal, pochybnosti, abych je usmrtil. A Ty víš, ó Bože, jak boj můj se končí!

Ó Bože, chvěji se, když myslím na to, co je život lidský! Je nemožno, aby duše obrátila se v niveč — nestvořil jsi nebe a zemi, aby duch člověka rozplynul se v nich jako bublina! Nerozumím Tvým cestám, ó Bože, ale poznávám, že zde na zemi má býti rozvázán nebo svázán uzel, který zůstane rozvázán nebo svázán na věky! Od této víry nic mne neodvede.

Co je to, co dělám zde na zemi — jsem z těch, které rozvázati chceš z jejich pout, nebo patřím k těm, kteří sami svazují se okovy věčnými? Mnozí povstávají ve zbraních proti mně a často vidím sama sebe jako muže temnosti, který bojuje s duchy oděnými ve stkvoucí světlo...

Ó Bože, jen jedno vím: nechtěl jsem jednati proti Tvé vůli od té chvíle, kdy jsem se naučil, že jsi byl a co jsi chtěl. Moje nespravedlnost pochází z vrozeného mně zlého srdce, ze slepoty a nevědomosti. Nedej mně tedy zoufati, popřej mně zničení mou nepravost, nedej, aby propast nabyla nade mnou moci a připoutala mě k sobě.

Jedno mám, ó Bože, jen jediné, nic jiného. Miloval jsem svaté Tvé a lesk glorie kol jejich blavy. Jen jsou-li oni zlí, jsem také já zlý, jen jsou-li zavrženi, jsem zcela zavržen, a ti, kteří mluví proti mně, mají pravdu.

Ale pak nemohu již také více rozeznávati světlo ode tmy nebo dobré ode zlého. Pak všecko, co činí lidi dobrými, čistými, milými a šťastnými, přichází z pekla, a všecko, čím stávají se lidé tvrdými, trpkými, chladnými, nečistými a nešťastnými, přichází z nebe. Ale pak také již nevím, co mysliti o světě, a pak musí tento život zde býti

dílo lhářovo a podvodníkovovo — zlý klam, který jednoho dne v niveč se obrátí, když už bude pozdě, a všem nám ukáže se jen zející propast plná dýmu a tmy a muk . . .

Avšak, ó Bože, to není pravda, to není pravda! Důvěřuji v Tebe, ve Tvou lásku a věrnost — doutám v Tebe přes všechny své hříchy a slabosti. Věřím v Tebe, protože jinak nemohu v nic věřit, jinak nemohu v nic doufat, jinak nemohu na žádného spoléhat. Jen Ty jsi to, Bože nebe a země, Ježíši Nazaretský, pro nás ukřižovaný a v nás žijící a učící až do soudného dne ve Své svaté církvi, zbudované na skále Petrově! Smiluj se nad tím, který vzývá Tě nad hroby Tvých světců a který nemá jiné naděje na vykoupení pro sebe a své hříchy, leč Tebe, Pane, který stvořil jsi nebe a zemi a který nenechá zahynouti žádného, kdo vzývá Tě z prachu a stínů!“

V tichém koutku františkánské Italie, v Assisi, dožil se 6. listopadu 1936 70 let veliký básník a veliký konvertita dánský Johannes Jørgensen — básník čisté světelné krásy, pokorný opěvateľ opravdové velikosti a svatosti, konvertita, jehož případ konverse je tak význačný a charakteristický.

Johannes Jørgensen narodil se 6. listopadu 1866 ve Svenborgu. Je to staré, malé, tiché město na jižní straně dánského ostrova Feyen. Rodina Jørgensenova byla protestantská. Otec byl lodníkem a většinou mimo dům, na cestách za svým povoláním. Společně v domácnosti s rodinou Jørgensenovou býval i strýc Jørgensenův, jediný bratr matčin, profesor na tamější reálce. Měl velikou knihovnu, jejíž celé bohatství bylo otevřeno dorůstajícímu hochovi. Odtud také asi Jørgensenova od mala záliba v knihách a v literatuře — ale snad také i začátek pozdějších jeho sklonů myšlenkových a jeho náklonnosti ke hloubání...

Pak přišla doba studií v Kodani...

Byla to doba všeobecného rozvratu náboženského a mravního.

Byla to doba, kdy po celé Evropě valila se vlna atheismu, materialismu a naturalismu, doba, ve které vévodil Darwin a Spenser, Renan a Taine a brandesianismus konal vítězný pochod po severu.

Byla to doba, kterou tak úděsně líčí Jørgensen později ve svém románu „Naše Paní Dánská“, doba, kdy jako evangelium hlásáno právo každého jednotlivce na požitek, kdy platila jen rozkoš a užívání života.

Všichni tenkrát řadili se do řad tohoto proudu. „Všichni“ jak píše Jørgensen ve zmíněném románu, „vycházeli z jedné společné, samo sebou se rozumějící víry v nejsoucnost Boha a božství přírody a ve smrtelnost duše. Očekávali nastávající blízký konec křesťanského věku, Zjevení sociální republiky a Příští nového, šťastného lidstva v novém znovuvzkříšeném pohanství . . .“

A v tomto prostředí vyrůstal J. Jørgensen.

Ale — a v tom právě velikost a sláva Jørgensenova — Jørgensen neutonul v tom prostředí, Jørgensen dovedl vyrůsti z něho, dovedl překonati ten zhoubný, vše strhující vír, dovedl najíti cestu z bludišť a zátop na spásný břeh a z temnot noci jíti „světlu vstříc, životu vstříc, protože lásce vstříc . . .“

Je to dojemné i uchvacující, jak Jørgensen sám ve své autobiografii líčí ten duševní přerod své konverse, jak „z vysloveného nekřesťana, z vědecky založeného naturalisty a moderního pohana prohlásil se radostně a mocně za vyznávajícího učedníka Ježíšova. Proces od darwinismu ke kultu svého „Já“; od sebezbožnění k sebesnížení; od zahrávání si s nejvyššími ideami a od nevážnosti božských zákonů k uvědomění si strašné vnitřní prázdnoty; ode hrůz tohoto horror vacui ke vroucí touhy po nadpřirozeném; od počátků náboženského hledání k prvnímu zasvitnutí ideje osob-

ního Boha; od tápání ve Věčném k tušícímu nalezení cest; od touhy po kráse katolicismu k úplnému pojetí a obsáhnutí oblažující pravdy; to je cesta, která ho, pokřtěného protestanta, přivedla do církve mateřské.“ (E. M. Hamam.)

Je to vskutku jímavá cesta tohoto usilovného hledače Pravdy, jímavá cesta šťastného poutníka Absolutna.

A je zajímavě sledovati všechny ty záchvěvy duše, sledovati příčiny přerodu, příčiny vnitřní i vnější.

Vnitřní především: Neboť první a hlavní příčinu celého přerodu nutno hledati především ve vlastní duši Jörgensenově. Duše Jörgensenova byla příliš hluboká a příliš opravdová, než aby se dala na delší dobu upoutati a naplniti životem tak mělkým, požitky tak prchavými, rozkoší tak nepravdivou a kiamnou. Hloubavý duch Jörgensenův, který nespokojoval se povrchem, nýbrž toužil poznati jádro, podstatu věcí, bystrým zrakem vnikal do hlubin duše své i duše svých druhů . . . A co spatřil v těch hlubinách, otřáslo duší a přivedlo ho k přesvědčení o nutnosti nových cest a nového života, přivedlo ho k poznání, že nelze žíti trvale tím životem nicoty, přivedlo ho k poznání, že nelze žíti bez pravdy a nelze býti šťastným bez pravdy.

Ale kde nalézt tu pravdu?

Moderní proroci zklamali . . . Rozleptaný protestantismus nemohl upoutat a nemohl poskytnout záchrannou basí . . .

A tu poznal katolicismus . . .

Poznal ho z knih katolických, z umění, na ces-

tách po Holandsku, po jižním Německu, po Italii. Poznal ho v rozmluvách s učeným opatem beuronským P. Placidem Wolterem a jinými mnichy beuronskými a různými učenými muži v Assisi a v Římě. Významné a plodné v té věci bylo Jörgensenovo seznámení se s mladým malířem dánským Mogens Francesco Ballinem, který nedávno před tím v Italii obrátil se na víru katolickou, a s holandským malířem Janem Verkadem, který r. 1894 přišel do Kodaně . . . Četl středověké mystiky Susona, Taulera a knihu duše tak čistě žhavé jako byl Jacopone da Todi . . . Četl a uchvácen byl cele tím podivuhodným „Il Poverello“, „Chudáčkem Božím“, sv. Františkem z Assisi . . . Četl i moderní básníky francouzské Baudelairea, Verlainea, Mallarmea a velikého filosofa E. Hella . . . Uchvacuje ho vášnivé přesvědčení Leona Bloya, toho nekompromisního rytíře Absolutna a Matky Boží v slzách . . . Slyšel výkřik „ubohého Leliana“ a poznal spásnou sílu katolicismu. Poznal, co jest to, moci pokleknouti u nohou Kříže, u nohou Madony . . . Poznal, co jediné je správnou odpovědí na otázku, která ho mučila, na otázku: „Co je pravda?“ A odpověď zněla: „Toť je pravda, že žádný, kdo věří v Něho, nezahyne, ale bude míti život věčný . . .“

A dne 16. února 1896 skládá Jörgensen před P. Aug. Brinkmannem S. J. vyznání víry katolické . . .

Hle, pout duše Jörgensenovy! Je to pout duše, o níž — jak napsal Masseron — platí slovo Spasitelovo: „Blahoslavení, kteří lační a žízní — neboť nasycení budou . . .“ Duše Jörgensenova lačněla

a žíznila — a nasycena byla. Nalezla chléb, který sytí, nalezla vodu, o níž řečeno bylo Samaritánce: „Kdo pije z vody, kterou já mu dám, nebude žízni na věky . . . Voda, kterou já mu dám, stane se v něm pramenem tryskajícím do života věčného . . .“

Hle: „Světlu vstříc, životu vstříc — protože Lásce vstříc . . .“

★

Tento duševní vývoj Jörgensenův odráží se plně i ve spisech jeho.

První knihy Jörgensenovy (sbírka básní „Verše“ novely „Léto“, „Nálady“) — tot Jörgensen z prvního období: žhavé zbožnění přírody, revoluční nářské sny, žena, rozkoš, hřích . . .

Částečný obrat nastává v další knize „Strom života“. Zde začíná ona cesta od sebezbožnění k sebesnížení, k prvnímu uvědomění vnitřní prázdnoty a nicoty.

Další povídka „Touha po domově“ vyjadřuje již zřejmě touhu duše, která se probudila a zatažila po domově.

Pak přišla r. 1894 Jörgensenova cesta po jižním Německu a po Itálii, cesta, jež měla pro Jörgensena význam tak rozhodující. Neboť na té cestě poznal Jörgensen kromě učení také umění katolické; poznal římské basiliky; poznal katakomby; klečel na hrobech apoštolů a římských světců — a na těch hrobech dokonala se krise duše, krise mezi nevěrou a věrou, mezi pochybností a jistotou, mezi protestantem a katolíkem — krise konvertity.

Jako bezprostřední plod této cesty objevily se hned po návratu Jörgensenově dvě knihy „Vyznání“ a „Kniha z cest“, jež obě způsobily veliké

vzrušení ve světě dánském. Byly to již plné signály konverse Jörgensenovy.

Nedlouho po konversi vydal Jörgensen nevelký, ale pro pochopení Jörgensena důležitý spisek „Života lež a života pravda“, v němž s mužnou přímostí líčí své duševní boje a pochybnosti před konversí, jakož i důvody, které přiměly ho k tomuto vážnému činu.

Téhož roku (1896) vyšla jako další plod cesty Jörgensenovy kniha „Beuron“. Rok nato pak úchvatný „Poslední soud“ (1897), jedno z nejsilnějších děl Jörgensenových. Pak r. 1898 „Paraboly“ a sbírka básní „Digte“ („Básně“).

Roku 1900 vyšel velký sociálně-náboženský román „Naše Paní Dánská“, mohutně působivý obraz tehdejší doby a tehdejší společnosti.

Velké vzrušení způsobila r. 1901 vydaná novela „Eva“, která v mnohém je pendantem k „Naší Paní Dánské“.

Ale čím dále tím více uchvacuje Jörgensena velikost svatosti a Jörgensen stává se jejím oddaným opěvatelem. Vychází „Apoštol“, „Římská mosaika“ (1901), „Římské obrazy svatých“ (1902), téhož roku (1902) „Posvátný oheň“, patřící mezi nejkrásnější a nejharmoničtější díla Jörgensenova, dále překrásné dílo o tom velikém umbrijském světci a Chudáčku Božím „Sv. František z Assisi“, dále „Na výšinách“ se životopisy blahoslavené Anděly Foliňské, sv. Markety Kortonské a blah. klaristky Battisty Varani, konečně veliká kniha „Svatá Kateřina“ a „Don Bosco“ (1929).

Z básnických sbírek po konversi připomínám „Květy a plody“ (1907) a „Z hlubin“ (1909).

Z povídek „Tráva“ (1904) a jemnou vánoční povídku „Bílé dveře“.

V cestopisných vzpomínkách vrací se Jörgensen opět a opět především k františkánské Italii neb k jižnímu katolickému Německu. Je to zvláště krásná „Kniha poutníková“ (1903), „Obrazy z cest ze severu a jihu“ (1905), „Z Vesuvu do Skagenu“ (1909), „Dojmy a nálady“ (1911), „Hora Alverno“, „Italica“.

Dokumentem velice cenným a hluboce jímavým je autobiografie „Legenda mého života“.

Z ostatních knih připomínám ještě knihu „Goethe“ a z posledních „Jako svíce“ (1931).

Konečně ještě nutno připomenouti Jörgensenův překlad „Fioretti“, těch slunečních písní sv. Františka z Assisi, a rozkošnou kytici ze života a spisů středověkého mystika bl. Jindřicha Susa „Nejlíbeznější růže“ (1907).

A k vůli úplnosti: stručné sice, ale intruktivní, německy psané „Dějiny dánské literatury“.

★

Ještě slovo o překladech z Jörgensena do češtiny. Již v r. 1903 přináší „Nový život“ překlad Jörgensenova „Posledního soudu“ (přel. Ignác Zapletal).

Nejvíce z Jörgensena překládal Fr. Dohnal. Přeložil „Posvátný oheň“, „Obrazy římských světců“, „Naše Paní Dánská“, povídku „Bílé dveře“, „Výbor z básní Jörgensenových“.

V „Ročence Našince“ vyšel také Zamykalův překlad knihy „Života lež a života pravda“.

Knižně vyšla „Kniha poutníková“ v překladu dr. K. Vrátného nákladem revue „Meditací“ a u Kuncíře vyšel překlad Jörgensenovy knihy „Na výšinách“ a „Pout do Svaté země“.

Ve „Světové knihovně“ vyšel Hackenschmiedův překlad Jörgensenovy povídky „Tráva“ — ale je to překlad pořízený nikoliv z originálu, nýbrž z němčiny.

Jakub Deml přeložil Jörgensenovu Autobiografii.

Instruktivní studii o Jörgensenovi napsal Fr. Dohnal již v r. 1906 do „Nového života“. Knižně vyšla nákladem Družiny literární a umělecké zároveň se studií o Björnsonovi a Mickiewiczovi pod názvem „Studie a profily“. Řada I.

★

„O b r a z y ř í m s k ý c h s v ě t c ů“, jež dnes dáváme do rukou čtenářů, patří mezi nejradostnější knihy Jörgensenovy... Jsou to skvostné obrazy několika význačných, typických římských světců, kteří, jak se zdá, zvláště zaujaly duši Jörgensenovu. Nejsou to biografie v obyčejném slova smyslu, ani suché studie vědecké, nýbrž vskutku o b r a z y nakreslené mistrnou rukou nadšeného básníka-umělce. Celkem pět: „Sv. Petr“, „Sv. Cecilie“, „Sv. Anežka“, „Sv. Brigitta“, „Sv. Filip Neri“... První z nich, „Sv. Petr“, je podán skoro polonovelisticky. Druhé dvě, „Sv. Cecilie“ a „Sv. Anežka“, jsou podány ve formě legendární. Konečně „Sv. Brigitta“ a „Sv. Filip Neri“ podány ve formě biografické... Umělecky stojí nejvýše „Sv. Petr“. Ale i v ji-

ných jsou místa neobyčejné krásy básnické. Jak uchvacující je na př. ve „Sv. Filipovi Neri“ ta poslední kapitola, kde poutník ze země „ještě severnější a protestantštější než „Newmannova Anglie“ patří na údolí „Ad Catacumbas“. Cítíte v poutníku a v jeho úchvatné modlitbě Jörgensena samého! . . .

Fr. Dohnal.

OBSAH:

I. Obrazy římských světců.

Sv. Petr	5
Sv. Cecilie	40
Sv. Anežka	54
Sv. Brigitta	67
Sv. Filip Neri	116

★

II. <i>Johannes Jörgensen</i>	161
---	-----

Johannes Jørgensen: OBRAZY
ŘÍMSKÝCH SVĚTCŮ. Se svolením
autora z dánštiny přeložil a
stať o něm napsal Frant. Dohnal.

Vydalo

Dědictví sv. Cyrila a Metoděje
v Brně jako podíl č. 105 za rok 1938.
Vytiskla Občanská tiskárna v Brně
v únoru 1938.

ZPRÁVY

DĚDICTVÍ SV. CYRILA A METODĚJE

V BRNĚ ZA ROK 1936—7.

POKYNY O „DĚDICTVÍ“.

Členem „Dědictví“ se může stát každý za poplatek 40 Kč jednou provždy. Rod, spolek, obec za poplatek 80 Kč.

Kdo chce přistoupiti za člena, ať p ř e d e m zašle poštovní poukázkou nebo vplatním lístkem 40 (80) Kč a 5 Kč na poštovní výlohy (se zásilkou knih) na adresu: Dědictví sv. Cyrila a Metoděje v Brně, Antonínská ul. 1, s přesným udáním: jména, bydliště a pošty. Jako člen dostane podíl ní list členský, tři starší knihy, podíl toho roku a za léta budoucí až do smrti.

Kdo chce umělecký diplom členský, připlatí 5 Kč (s portem 8 Kč).

Kdo chce vyzvednouti podíl, dá podepsati odběrný list svým duchovním správcem a předloží nebo pošle knihkupectví, které má na tomto listu označeno, ne však na ředitelství. Pro členy z brněnské diecése, z Čech a Slovenska je to Občanské knihkupectví v Brně, Starobrněnská ul. 19-21, a pro členy arcidiecése olomoucké Lidové knihkupectví v Olomouci, Masarykovo nám. 11. Kdo žádá, aby mu knihkupectví poslalo podíl poštou, platí sám výlohy.

Protože úroky ze členského vkladu 40 Kč jsou nyní tak malé a výlohy s vydáním podílu veliké, je „Dědictví“ nuceno žádati příspěvek na úhradu a za manipulaci knihkupectví celkem za podíl 2 Kč.

Kdo nevyzvedne podíl za 5 let po jeho vydání, pozbývá dle stanov na něj právo, podíl mu propadá.

Je-li odběrný list vyčerpán (dopsán), může člen dostati nový list za poplatek 2 Kč, s portem 3 Kč. Kdo ztratil odběrný list, může dostati nový za 5 Kč, s portem 6 Kč. (Možno splatit ve známkách.)

Když člen zemře nebo rod synem vymře, prosíme, aby někdo z pozůstalých napsal na jeho odběrný list členský den úmrtí a poslal jej sám nebo prostřednictvím duchovního správce do Brna. V Pánu zesnulý má podíl na mši sv., kterou slouží starosta „Dědictví“ za všechny členy v den sv. bratří 5. července.

V poslední vůli pamatujte na „Dědictví“!

Podíl r. 1935 „Vlastenecké vzpomínky slezské“ byl pro svůj rozsah a tím náklad výborem stanoven za podíl také za r. 1936. Podíl „Assunta“ je za r. 1937, „Obrazy římských světců“ za r. 1938. Také v budoucích letech budou vycházeti podíly již na počátku roku.

NOVÍ ČLENOVÉ ZA ROK 1936.

Rod Stanislava Němčanského, Hostěrádky č. 23; rod Ant. Havlíka, Přimětice; dp. Vlad. Běhal, far. Strachotice; Ludmila Šromová, Benkovice; Karel Klatt, Mor. Budějovice; Miroslav Bulík, Mor. Budějovice; Vladimír Roušal, Častohostice; Rud. Vydra, Častohostice; Kapucínský klášter, Třebíč; ing. Vil. Schilberger, Mor. Budějovice; Jos. Bartejs, Pavlice; Jan Bloudíček, Blížkovice; Boh. Vlasák, Mor. Budějovice; Jos. Danzinger, Mor. Budějovice; Ot. Krotký, Mor. Budějovice; Ant. Juránek, Budeč; rod Antonína Svobody, Mor. Budějovice; rod Frant. Zdražila, Nová Ves; Václav Zdražil, Olešná; Hub. Pracný, Mikolajice; Frant. Adamová, Vel. Bílovice 559; ctp. bohoslovci v Brně: Frant. Pelc, Frant. Pazderka, Rud. Haluza, Stan. Barták, Karel Handlíř, Jar. Jaša, Jan Kadeřábek, Bedřich Kolář, Metod. Kuběna, Frant. Kusala, Viktor Langer, Břet. Lautrbach, Ludvík Prnka, Met. Sláma, Frant. Šafář, Miloš Šandera, Tom. Ždánský, Emil Zouhar, Frant. Vaňáček, Lišeň.

NOVÍ ČLENOVÉ ZA ROK 1937.

Jan Toušek, Šipoun; Ant. Čejka, Budkov; Ř.-k. farní knihovna v Krásné; Sdružení čes. katolíků v Užhorodě; ctp. bohoslovci v Brně: Jan Bárta, Frant. Dobrovolný, Jar. Dragoun, Vlad. Holík, Jos. Jeřábek, Jos. Kopřiva, Jos. Navrátil, Vlad. Nováček, Alois Podveský, Arnošt Poláček, Jar. Růžička, Jan Smutný, Vlad. Svitáček, Frant. Šustáček, Frant. Veselý, Ant. Němčanský, Frant. Štrajt, Jar. Svoboda, Ant. Polický, Frant. Kvasnička, Vojtěch Hebelka, Jos. Havránek, Frant. Vavříček.

ZEMŘELÍ ČLENOVÉ.

(Pokud jsou „Dědictví“ známi.)

R. 1935. Vdpp. Tupý Metoděj, far. ve Vrbovci, Géduš Fr., děk. ve Sloupě, Hudec Fr., far. z Lovčic, Venhuda Fr., katech. v. v. v Chvalkovicích, J. E. Msgre dr. Zapletal Fr. v Praze, Češkuta Václ., far., Myslibořice, Skoumal Ad., far., Radkovic, P. Blaha Lud., Praem. N. Říše, Konečný Jos., far., V. Újezd, Synek Fr., katech. v Brně.

R. 1936. Vdpp. Kirsch Ludv., prof. v. v. v Brně, Neubauer Jos., síd. kanovník v Brně, Merna Ferd., far. v. v. v Cizkrajově, Zvejška Jos., far., Kolenfurt, Zouhar K., katecheta v Břeclavi, Toman Leop., far. v Přísnoticích, Hudec Fr., far. v Zábrdovicích, Maňoušek Jar., far. v Křepicích, Fridrich Jar., far. v Pozlovicích, Tenora Jan, kanovník a starosta „Dědictví“ v Brně; Frant. Zavřel, roln. ve Škašticích, Pav. Klement, roln. ve Velešovicích.

R. 1937. Vdpp. Vokoun Jak., far. v. v. v Uhřínově, Kaláb Theodor, katecheta v. v. v Třebíči, Havlík fr., far. v Lednici, Dreiseitel Ad., far. v Bořeticích, Pišmistr Fr., katech. v. v.

v Jihlavě, Čeloud Fel., far. ve Vel. Bílovicích, Jindra Jos., far. v. v. ve Znojmě, Jan Vyhlídal, far. v. v., člen výboru, ve Vyškově, Zamykal Lad., red., člen výboru, v Olomouci, Msgre Vaněček Fr., probošt kol. kap. na Vyšehradě, Uhlíř Leop., rolník v H. Cerekví.

Tyto a všechny ostatní v Pánu zesnulé členy „Dědictví“ doporučujeme do mší sv. kněží, do modliteb žijících členů a do přímlyvy patronů „Dědictví sv. Cyrila a Metoděje“.

ÚČTY ZA ROK 1935.

Koncem r. 1935 mělo „Dědictví“:

v cenných papírech nom.	174.000.— Kč
na vkladních knížkách	87.053.76 Kč
u pošt. spořitelny v Brně	100.70 Kč
na hotovosti	593.30 Kč

ÚČTY ZA ROK 1936.

Koncem r. 1936 mělo „Dědictví“:

v cenných papírech nom.	174.000.— Kč
na vkladních knížkách	100.828.89 Kč
u pošt. spořitelny v Brně	174.65 Kč
na hotovosti	288.60 Kč

VÝBOR DĚDICTVÍ.

Em. Masák, katecheta, Brno-Židenice, Hroznětova 11, starostou.

Dr. Jos. Jančík, profesor náb., Brno, Lerchova 65, jednatelem.

Al. Kopal, spirituál, Brno, Antonínská 1, pokladníkem.

Msgre Emil Procházka, profesor v. v., Brno, Sirotčí 10—12, revisorem.

J. E. Msgre dr. Jos. Kupka, biskup v Brně.

Msgre dr. Jos. Dvořák, prof. boh. v. v. v Brně.

Dr. Pavel Vychodil, O. S. B., redaktor v Brně.

J. M. Msgre dr. Met. Marvan, sídelní kanovník v Brně.

Msgre Ant. Bartoš, profesor v. v. v Brně.

Msgre dr. Tom. Hudec, univ. prof. v Olomouci.

Msgre dr. Karel Skoupý, prof. boh. v Brně.

P. Anselm Matoušek O. S. A., prokurátor kláštera Aug. v Brně.

Tom. Ballon, farář v. v. v Opavě.

Msgre dr. Jos. Heger, univ. prof. v Praze.

Msgre Frant. Všetečka, duch. správce v Brně.

Lad. Špolc, farář v Brně-Komárově.

Al. Koudelka, farář v. v. v Brně.

Dr. Ferd. Dokulil, prof. bohosl. v Brně.

Jan Meixner, dom. vikář v Brně.

Dom. Pecka, prof. náb. v Jihlavě.

Frant. Večeřa, dom. vikář v Olomouci.

SEZNAM KNIH, KTERÉ NABÍZÍ DĚDICTVÍ ZA SNÍŽENOU CENU.

Jméno díla:	Cena Kč
<i>Korec</i> , Poutní kniha II. d. Modlitby a písně	4.—
<i>Tater, Hrudička. Janovský</i> , Čtvero vzorů kř. života	3.—
<i>Tenora Jan</i> , Život P. Martina Středy T. J.	3.—
<i>Janovský, Weiss, Pavelka</i> , Zpět k Římu	2.—
<i>Hrudička A.</i> , Františka Slavatová, <i>Vrba R.</i> , O úpadku stavu rolnického, <i>Perútka F.</i> , Katechismus střídmosti	2.—
<i>Konečný F. J.</i> , Jen katolické náboženství má budoucnost, <i>Šťastný Vlad.</i> , Frant. Sušil	3.—
<i>Rondina-Jirák</i> , Anežka a Zuzana, <i>Weinberger</i> , Z katolických misí	3.—
<i>Hlavinka Al.</i> , Dějiny světa, 3 díly váz.	15.—
<i>Roselly-Florian</i> , Křištof Kolumbus	2.—
<i>Vrba</i> , Rozmach kapitalismu	—40
<i>Jež Cyr.</i> , Bož. Srdce Ježíše, pramen blaženosti	—50
<i>Samsour Dr.</i> , Papežové v dějinách	1.—
<i>Jirák Fr.</i> , Přírodopisná čítanka I. O hvězdách	1.—
<i>Jirák Fr.</i> , Přírodopisná čítanka II. O zemi	2.—
<i>Rypáček F.</i> , Ms. VI. Šťastný, <i>Oliva Václ.</i> , Tovaryšstvo Ježíšovo	2.—
<i>Procházka E.</i> , Do Sv. země. Pout r. 1910	6.—
<i>Janovský Fr.</i> , Vychovatelská rozhledna	2.—
<i>Hudec T.</i> , Obrazy z Východu	2.—
<i>Hudec T.</i> , Za časů Kristových	2.—
<i>Všetečka Fr.</i> , Obrázky z katolických misí, díl I., Asie	3.—
<i>Všetečka Fr.</i> , Obrázky z katol. misí, díl II., Afrika	2.—
<i>Rejzek A.</i> , Sv. František Xav.	2.—
<i>Ballon T.</i> , Krásné poselství a dozvuk jeho (t. j. přesně dle čtyř evangelií sestavený životopis Krista Pána a Skutky apoštolské	8.—
<i>Tato kniha má býti v každé rodině a knihovně.</i>	
<i>Bartoš Ant.</i> , Do Jerusalema. Pout r. 1928	10.—
<i>Vyhliďal J.</i> , Veselé i vážné obrázky z Hané	6.—
<i>Masák Em.</i> , Dějiny Dědictví sv. Cyrila a Metoděje	20.—
<i>Venhuda Fr.</i> , Župnik Sarajevsko-Poljski	7.—
<i>Stuchlý Ignác</i> , Sv. Jan Bosko	5.—
<i>Vyhliďal Jan</i> , Vlastenecké vzpomínky slezské	15.—
<i>Pecka Dom.</i> , Assunta	12.—
<i>Jørgensen-Dohnal</i> , Obrazy řím. světců	12.—

Přihlášky nových členů, objednávky dřívějších podílů, dotazy adresujte na „Dědictví sv. Cyrila a Metoděje“ v Brně, Antonínská ul. 1.

Cena Kč 15.—